

A black and white photograph of a rugged, snow-covered mountain peak. The mountain's surface is textured with patches of snow and dark rock. In the foreground, several dark evergreen trees are scattered across a snowy slope. The sky is overcast and grey.

2 1961

planinski vestnik

V SEBINA:

PO ANGLEŠKIH IN SKOTSKIH GORAH	
Marian Lipovšek	49
PODRTA GORA IN TOLMINSKA LAKEV POD NJO	
Ing. Stanko Dimnik	60
KARAVANA	
Miran Marušig	71
PO KRMI DOMOV	
Pavel Kunaver	73
NEKAJ O GOSPODARSKI PROBLEMATIKI PLANINSTVA	
Mirko Fetih	76
ZASAVSKA PLANINSKA POT KUMROVEC-KUM	
Jurko	80
MLADI PIŠEJO	81
ALPINISTIČNE NOVICE	82
DRUSTVENE NOVICE	83
IZ PLANINSKE LITERATURE	87
RAZGLED PO SVETU	90
NASLOVNA STRAN:	
Vernar - foto F. Premru	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza - urejuje ga uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto - po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Liko- zarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klšeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrč« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.-, ki jo morate plačati tudi v štirih obrokih po din 150.- (naročnina za inozemstvo din 800.-) / Tekoči račun revije pri Komun- alni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejš- njega vedno tudi novi naslov, po mož- nosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

EVGEN LOVŠIN

Gorski vodniki v Julijskih Alpah

Prebujenje planinske misli
Odkrivanje alpskega sveta po svetu
in pri nas
Odločilni prispevek domačega vodnika,
nosača, kozarja, lovca in gonjača v
Julijskih Alpah

NJIHOVA RAZGIBANA DOŽIVETJA

24 umetniških fotografij
naših Julijcev
70 dokumentarnih slik med
tekstom
naslovna barvna fotografija
Triglava

Delo bo izšlo na 28 tiskovnih polah,
tiskano na najboljšem brezcl-
nem papirju, vezano v celo
platno in z zaščitnim ovitkom

Knjiga bo v prodaji v drugi polovici
februarja in bo stala 1800 din.

Naročite jo pri

Planinski zvezi Slovenije

Ljubljana, Liko- zarjeva 3

Pohitite z naročilom!

Wartwater

Foto M. L.

Po angleških in škotskih gorah

MARJAN LIPOVŠEK

Drveli smo po asfaltnih cestah, ki drže iz Londona na jugozahod, proti Dorkingu in Leatherheadu. Eddie je krmaril s ceste na cesto, ki so se križale in držale v gozdove, iz gozdov spet na prosto med zeleneče drevorede in vile z vrtovi. Sonce nam je sijalo v obraze in vprašal sem Eddija, če se ravna po njem. Pristrčno se je zasmel. Šele dosti pozneje sem spoznal, do kakšne dovršenosti je moj prijatelj obvladal geografijo Londona in okolice na stotine kilometrov naokrog.

Ozke poti so držale skozi hribovite gozdove. Tako je bilo, kakor da bi se vozili nekje pri nas po ljubljanskem Rožniku, pa ne samo po glavni cesti. Nekje je tičalo v jarku majhno jezerce. Vse polno avtomobilov je stalo ob bregu in ga občudovalo. — Kaj! — sem si mislil — tole naj bo vsa lepota angleške pokrajine? — Toda kmalu sem imel priložnost, da sem spoznal angleško pokrajino vse drugače, namreč angleško gorsko pokrajino. Po tistem kratkem avtomobilskem izletu me je Eddie povabil v Wales.

V Chestru smo imeli sestanek, Eddie, Neda in jaz. Eddie je vodil, Neda je tolmačila, sam sem pa imel vlogo občudovalca. Ni mi bilo treba drugega, kakor hoditi z njima in uživati. Za vse drugo sta skrbela onadva.

Londonsko vreme še dolgo ni odločilno za vso ostalo južno in srednjo Anglijo. Z Nedo sva se v nekem pustem, meglenem jutru konec aprila odpeljala z neke majhne postaje blizu Harrowa, lepega londonskega severnega predmestja, skozi Watford v Chester. In v Chesteru je sijalo sonce.

Da je Chester lep, sem vedel od prej. Da je tako lep, nisem slutil. Strmel sem, da je mogoče ta v bistvu preprosti tudorski slog dognati do take ornamentalne krasote. Stari rimski zid se vzpenja čez mesto. Obnovljen je in na njem lahko sanjariš o stari Angliji in njenih romantičnih dnevih. Ne verjamem sicer, da dajo vse tiste stare zgodbe, ki smo jih kot otroci prebirali, kaj prida verno sliko o tej deželi. Toda človek vendarle nosi v sebi podobe in nekaj njihove resničnosti, čeprav samo na površju, je govorilo svojo starodavno povest, ko sva z Nedo hodila po teh kamenitih ostankih.

Toda kam smo bili namenjeni in kje je pravzaprav Wales? Kdor ne pozna zemljepisja Britanskega otoka bolj na drobno, kakor ga tudi jaz nisem, preden nisem bil tam, se bo mogoče spomnil vsaj tega, da je ta otok spodaj na jugu precej širok. Preden se prvič vidno zoži, ležijo v severozahodnem kotu Wales in njegove gore.

Pozno popoldne je izza nekega vogala prihitel Eddie. Sedli smo v avto in se odpeljali — precej hitro, kolikor je motor pač zmogel, in za angleške motorje to ne pomeni malo. 60 milj na uro imajo koj, to je pa za nas skoraj 100 km na uro.

Čez pokrajino Denbigh je šlo po planih in gozdnatih predelih. V mestecu Ruthinu smo na hitro obiskali neko Nedino sošolko in že v mraku smo se poslavljali od gostiteljev. Eddija je skrbelo. Nič ni rekel, le motor je priganjal. In tik pred temo, ko so se pred nami dvignile gore v večerno nebo, smo bili na križišču: Capel Curig. Naokrog je bila samotna, kakor zapuščena dežela. Krenili smo na jug in bledi odsevi jezera Llyn¹ Mymbyr so nam svetili na cesto. Ta drži navzgor v Nant-y-Gwryd², v dolino gorskega potoka Gwryd in v njen zgornji konec, Pen-y-Gwryd.

Tema je, noč. Če zavrtim ročico, da zleze okensko steklo navzdol, zaveje mrzla sapa v voz. Zvezde se prižigajo in Eddie zavije nekam na desno, v strm klanec. Za nami je ostalo jezerce Llyn Gwryd, avto se pa vzpenja, da občutno slonimo nazaj. Ne dolgo. Kar naenkrat se cesta položi, na vrhu prelaza Llanberis smo in to sedlo med gorsko skupino Snowdona na jugu in Glyderjev na severu se imenuje Pen-y-pass, po naše preprosto: vrh prelaza.

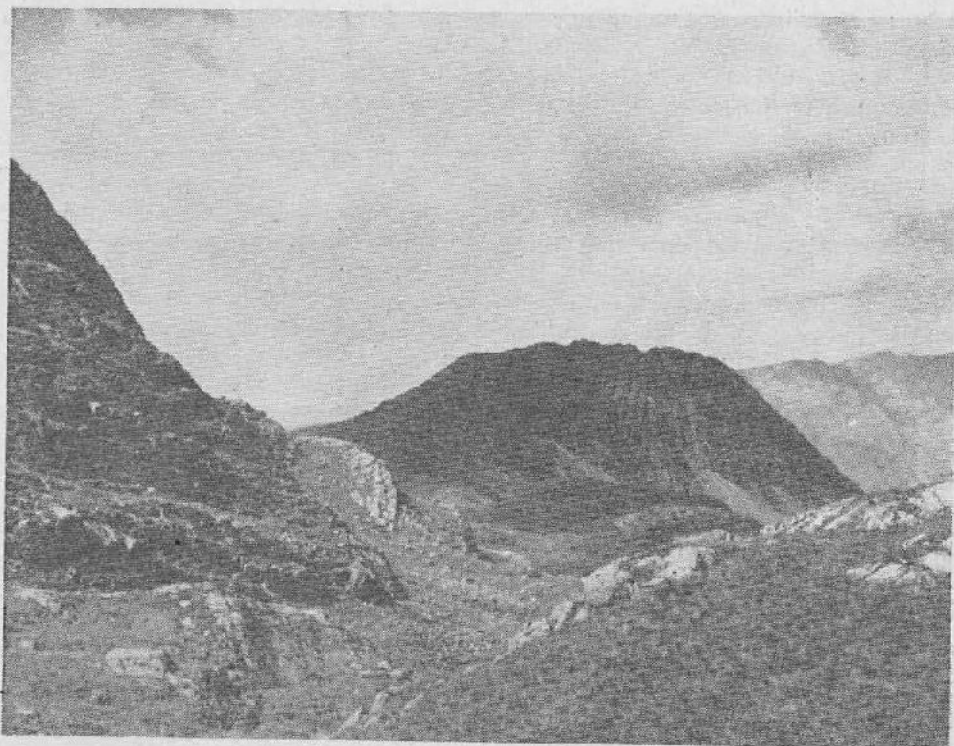
Stopili smo iz voza. Ličen, bel hotel stoji pred nami. Gorphwysfa³ je napis na zidu. V Walesu smo, pri gorjanih, ki so malo drugačni od Angležev. Svoj jezik govoré, ki izhaja direktno iz stare keltščine. Tako so vsaj trdili. Spričo nekaterih čudnih podobnosti z našo slovenščino in spričo lepih gora so mi dežela in ljudje postali bližji.

Ko smo stopili v vežo, sem kar obstal. Iz številnih obiskov v Londonu sem bil vajen po stanovanjih bogate udobnosti. Kaj takega kakor tu pa le nisem še videl. Srebrna in medeninasta posoda se nam je zableščala nasproti. Od velikih, starinskih ponev, ki so se svetile z visokih kredenc, do manjših posod, sladkornic, vaz, krožnikov, podstavkov, čajnikov in kaj vem česa še, kar vse je bilo postavljeno po omarah, okrajkih, policah vsepovsod in se lesketalo v rdečkastem in

¹ Soglasnik, ki se v waleščini piše z dvema l, se izgovarja približno kot hl, ta beseda torej hlin (s trdim i-jem). Pomeni: jezero.

² Črka w se med dvema soglasnikoma v waleščini izgovarja kot u. Torej v tej besedi: Gurid.

³ Izg.: Gorfujfsa ali Gorfjusfa.

Gore okrog Sea Fella

Foto M. L.

srebrnem sijaju. Čistota, da je jemalo vid. Po tleh preproge, po stenah tapete, na pogled nikjer niti praška, kakor v najboljši mestni sobi. In to sredi gora, čeprav ob cesti.

Povečerjali smo na hitro roko pripravljeno večerjo. Bila je bolj waleška kakor angleška. Vse drugo — čistota, oprema po sobah in kopalnica, vse to pa je bilo prav blagodejno angleško. Kdor se enkrat tega navadi, bridko pogreša v našem diletantskem gostinstvu stvari in navad, ki postanejo osnovna potreba, čeprav niso prav nič pretirane.

Priznam — nisem imel dosti pojma o tem, kje smo pravzaprav bili in kam smo namravali. Malo sem se poučil iz knjig in druge literature, ki je ležala na razpolago v jedilnici. Zc zgodaj zjutraj sem prihodnjega dne hodil v sijajnem soncu okrog hotela in se razgledoval.

Bili smo v srcu Snowdonije pod visokim *Snowdon*om. Res, za naše pojme to ni kdo ve kako visoka gora, komaj 3560 čevljev. Če to število delite s tri, dobite njeno višino v metrih. Značaj teh gora pa je visokogorski in prav nič drugačen. Skalnati grebeni, žlebovi in grape, pa krnice z jezeri, mnogimi jezeri v tem granitnem kamenju. Samo z vrha Snowdona jih vidiš nad dvajset. Nekatera so pod bližnjimi stenami, druga spet oddaljena na širnih planotah, odkoder se leskečejo v sončnem svitu kakor zrcalni odsevi.

V osojnih straneh so ležala še snežišča, sicer pa je bil ta svet zaradi bližine morja že v tem zgodnjem pomladanskem času kopen. Visoke vegetacije je prav

malo — skoraj nič, le nizka trava sega visoko pod vrhove, a v daljnih dolinah raste drevje, gostejše šele v najnižjih legah.

Ves ta gorski svet je na pogled precej drugačen kakor naš. Te prakamenine so temnejše od apnenca, skoraj črne, v sončnem žaru pa vendar prelepe z zelenimi pasovi travnatih ruš. Z robov se vidi morje. Z vseh strani gleda Irski kanal izza obale na te visoke gore in pošilja svoje galebe prav na gorske grebene.

Cudno so me dirnila imena. Prvi visoki vrh nad Pen-y-passom, ki smo ga iz hotela gledali nad seboj, se imenuje Crib Goch in beseda crib ne pomeni drugega kakor naš slovenski hrib. Malo dalje je Crib-y-Ddisgl. Vse polno je imen z besedo »gribin«, ki je naš greben, torej popolnoma isti izraz. Tudi velika monografija o Snowdonu navaja v seznamu waleških izrazov za te »gribine« angleški prevod ridge, ali pa tudi med angleškimi alpinisti pogostno rabljen francoski arrête. Da je torej ta beseda docela skladna z našo, ni nobenega dvoma. — Ko smo dan pozneje obiskali Tryfan v skupini Glyderjev, sem videl, da je to po pomenu nekak naš Triglav. Eno od tolmačenj tega imena namreč pravi, da izhaja ime od treh skal na vrhu gore. Razen tega pa nomenklatura navaja — slično kakor prof. A. Gstirner iz Graza za naš Triglav⁴ — ob nazivu Trigfylchau tudi Treiglŷfylchau in Trigvulcaugh. Vendar se to ime ne nanaša na Tryfan sam, temveč le na neke značilne skale vrh tako imenovanega Gribin ridge-a v Glyderjevi skupini. Človek postane pač pozoren na te čudne zvočne podobnosti, ki bi jih mogel do kraja raziskati samo verziran lingvist in etimolog.

Odšli smo v sončni dan, na hojo po »konjski podkvi — Horse-shoe«, kakor se imenuje v velikem zapognjenem loku oblikovan visoki greben, ki gre iznad prelaza Pen-y-pass čez Crib Goch, Crib-y-Ddisgl, čez sam Snowdon in Lliwedd. Na notranji strani oklepa ta greben lepe krnice z dvema jezeroma. Zgornje, v krnici Cwm Dyli, se imenuje Glasllyn, spodnje pa leži tik pod strmo Lliweddovo steno in mu pravijo Llyn Llydaw. Oba smo zagledali kmalu potem, ko smo se vzpeli na Last Nail, »zaadni obronek« — za nas seveda prvi — tik nad hotelom Gorphwysfa.

Začeli smo torej svoje lepo romanje po skalnati poti. Pravih poti v angleških gorah ni. Nobenih markacij ni — ne vem, če ne bi rekel: k sreči. So samo izhajene sledi, za znamenja pa kupi kamenja — možici, kjer je treba. Toda krajina se da res vselej tudi dobro pregledati, ker je gola, čisto drugačna kakor pri nas, saj gorskega gozda sploh ni. Čeprav je nadmorska višina razmeroma majhna, je podoba gora taka kakor pri nas le v najvišjih legah, s samimi skalnatimi in gruščastimi tvorbami, med katerimi sili na dan nizka trava.

Na nebu so se zgrinjali lepi oblaki in med soncem in senco smo hodili proti Crib Gochu. Neko mesto je izpostavljeno, sicer pa vse lahko in preprosto. Visoko pod Crib-y-Ddisglom smo imeli majhen lunch, kjer so nam lepi galebi delali družbo. Za vsakim grižljajem so strmoglavili v prepade in ujeli drobtine, še preden so preletele deset metrov. Nenavadna slika pa je, ko ob galebih, ki iščejo in pobirajo hrano, mulijo ovce gorsko travo.

Pod nami so se razgrinjale globeli. Prepadni Bwlch Moch — Svinjska grapa — vodi od Pen-y-passa v Cwm Dyli, k jezeru Glasllyn. A še mnoge druge krnice, neznane tudi mojima sopotnikoma, so gledale k nam navzgor. Krnici pravijo angleški alpinisti z waleško besedo cwm, ki so jo prenesli celo v Himalajo.⁵

⁴ Kugy, Fünf Jahrhunderte Triglav, str. 20: Terglou, Triglou, Triglov, Triglav — za Slovenca nič drugega kakor prazne besede o »starem in novem« imenu.

⁵ Znameniti Western Cwm — zahodna globel — po kateri so izvršili prvi pristop na Mt. Everest.

Sgurr Alasdair

Foto M. L.

Od Crib Gocha (3023 čevljev) in Crib-y-Ddisgla (3493 čevljev) je bilo do vrha Snowdona skupaj še okrog 500 čevljev višine, slabih 200 metrov. V notranjo krnico Cwm Dyli padajo strme stene. Na zunanji, severni in severozahodni strani pa ima greben ponekod obliko roba. Zato lahko pripelje na vrh Snowdona železnica, ki se začne precej daleč spodaj ob cesti s Pen-y-passa v Caernarvon.

Zgradili so jo iz istih razlogov, kakor pri nas gradimo sedaj žičnice, in prav tako, kakor pri nas grdijo take naprave gorsko naravo. Iz visoke samote, iz prvobitne krajine narede letoviščarsko deželo. To ni dobro. Smešno je reči, da pomagamo s tem »onemoglim in slabotnim«, da prihajajo na gore. Število tistih, ki to res potrebujejo, je tako majhno, da bi nikoli nihče ne investiral denarja za take naprave, če ne bi računal na obisk tistih, ki sicer res ne zahajajo v gore, ki pa sedaj prihajajo samo zaradi ne-gorskih namenov. Zaradi zabave, pijače, družbe in drugih takih reči. Seveda se vozijo na višine tudi tisti, ki imajo čisto gorske namene. Če je železnica tam, ni dvoma, da je močan adut proti trošenju dragocenega časa. To je jasno. Toda za nas, ki tako delamo, je niso zgradili. In mi bi tudi brez nje hodili v gore. Zgradili so jo za »množice« — namesto da bi prav iste množice — vsekakor v dolgotrajnejšem postopku, to je res — pripravili za gore in jih vneli zanje. Sedaj pa imamo naš Krvavec in Veliko planino in Velo polje in zdi se mi zaslepljenost, ne pa naprednost tako delati. Saj ne gre za »čisto« naravo — ne bodimo malenkostni. Gre za to, da jemljemo našim goram tisti edinstveni čar, ki so ga imele. Danes ga nimajo več, saj se človek naravnost boji oditi v gore, če pomisli na vse neprijetnosti in

motnje, ki ga čakajo po kočah. Ne gre za to, da bi sentimentalno fantazirali o gorski samoti. Gre za to, da bi se ljudje znali primerno vesti, da bi ne bilo zgrešenega hrupa tam, kamor zahajamo po notranji in zunanji mir. In tega gorske železnice prav zelo onemogočajo. In če bi kdo dejal, da so pred sto leti gradili dolinske železnice, ki so tudi vodile med gore in jih kvarile, je treba reči, da so te železnice omogočile dostop do samotnih predelov, medtem ko danes gorske železnice to samoto podpirajo. To je nekaj bistveno drugega, ker se območje nedotaknjene sveta tako krči. Namesto da bi ga ohranili, ga kvarimo.

Tako tudi železnica na Snowdon Angležem ni v čast. Vendar tedaj, ko smo mi bili na vrhu, ni vozila. Bilo je prezgodaj pomladi. Toda bila je nedelja in vse polno mladih angleških skavtov je oblegalo vrh in grdo končno železniško postajo z majhnim buffetom. Da pa bi, kakor smo čitali v Pl. Vestniku l. 1957, veljal za junaka, kdor se povzpne na Snowdon peš, je gola izmišljotina. Moj angleški prijatelj je v tamkajšnjih kulturnih krogih zelo znana osebnost in je bil že večkrat na Snowdonu, pa zato ne velja za junaka. Angleški karakter je na splošno preveč odličen — v najboljšem pomenu besede — da bi mogel kaj takega reči. Sicer pa za tako poveličevanje ni razlogov in Angleži to vsaj tako dobro vedo kakor mi.

Samota in viteška posebnost tega vrha sta sedaj poteptani. Njegovo ime zveni še izza davnih časov. Stali smo na kupu granita, ki je naložen pod triangulacijo, in sive megle, v teh gorah zaradi bližine oceana tako pogostne, so se podile krog nas. Stara in nova imena te gore pripovedujejo zgodbe iz preteklosti, zgodbe in pravlјice. Prvotno ime, *Y Wyddfa*, *The great Tumulus* — Velika gomila, ji je dano v povesti o velikanu Rhita, ki ga je na tem vrhu pokončal kralj Artur in kjer ima svoj grob. Novejše, Snowdon, pa prihaja iz anglo-saksonskega *Snawdune* in naj bi pomenilo Orlovske skale, kjer so se stari bard shajali in tekmovali med seboj. Kakšno burno, razgibano in slavno preteklost ima ta gora!

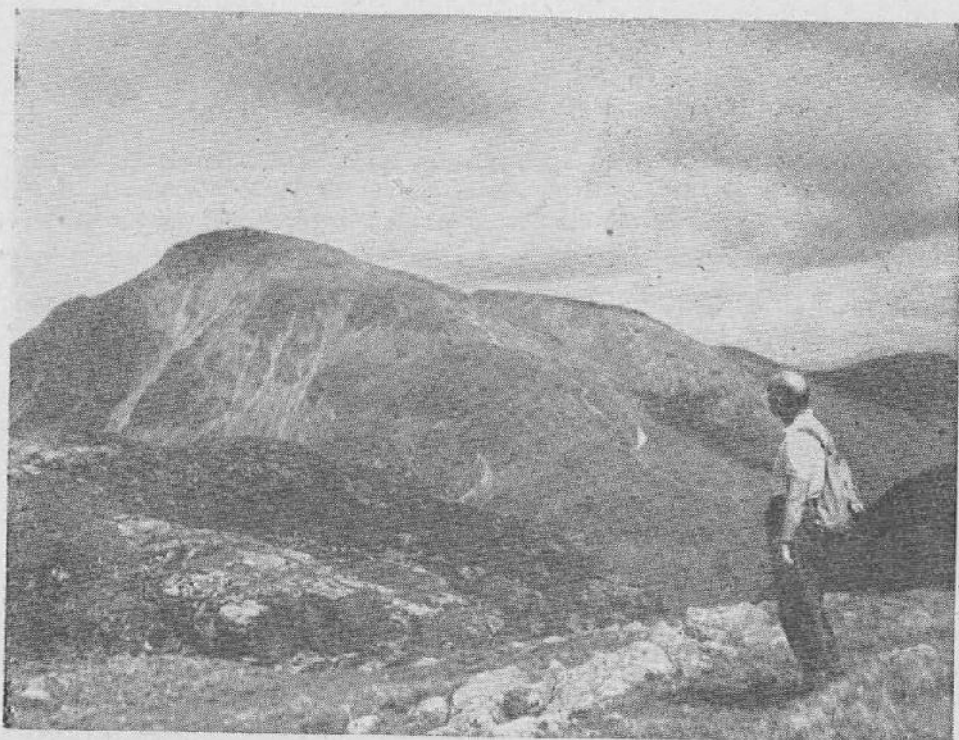
Navzdol v škrbino *Y Saethau*, kjer je prelaz med *Cwm Dyli* in med krnico *Tregalan* tik na jugu pod Snowdonom, je precej strmo, a lahke in dokaj široke steze tečejo po grebenu. Tudi tu je v imenu skrita stara krvava zgodovina ali morda legenda, ki spominja z imenom *Y Saethau* — *The Pass of the Arrows* — Prelaz pušćic, kako je isti kralj Artur, ki je ubil velikana Rhito, padel tu pod pušćicami svojih sovražnikov.

Spet se je zjasnilo in proti vrhu *Lliwedda* je bilo že prav toplo. Izredno strmo se vzpenja *Lliweddova* črna severna stena iz dolnjih krnic navzgor. Plezalsko torišće prve vrste, kratko, toda skrajno napeto in izpostavljeno.

Še dolg, padajoć greben navzdol proti jezeru *Llyn Llydaw*, pa smo ob njegovih bregovih stali na koncu našega romanja. Lepa, temna jezerska voda se je na površini tu in tam bleščala in grbančila v drobne valove. Nizek prelaz nas je vzhodno od zadnjega obronka — *Last Naila* —, čez katerega smo zjutraj začeli svojo pot, pripeljal nazaj na cesto in v *Gorphwysfa* hotel.

V gostem mraku nas je *Eddie* peljal še k jezercu nad kočo, na strani *Glyderjev*, kjer leži v zeleni dolinici *Llyn Cwm-y-Ffynnon*. Travnata pobočja pod njim so vsa vlažna, a njegova voda je bila v pojemajoći svetlobi skoraj črna, le tu in tam medlo svetlikajoća se. V pol ure smo bili nazaj v hotelu.

Naslednji dan smo obiskali dolino na severu pod *Glyderji*. Z avtom doli v *Nant-y-Gwryd* in do *Capel Curiga* ni bilo daleć. Tam smo na križišču zavili na zahod in kmalu smo stali ob prelepem, modrikasto zelenem jezeru *Llyn Ogwen*.

Great Gable izpod Sca Fell Crag

Foto M. L.

Avto je ostal ob cesti. Brez steze, pa po čisto odprtem svetu, po prijaznem granitnem grušču smo hodili ob zahodni Tryfanovi steni na severni prelaz pod Glyderjem. Od tam se vidi Tryfan kot slok greben, ki na zahod in vzhod prav strmo prepada. Videli smo tudi neko angleško navezo, ki se je na granitnem stolpu sredi Tryfanove stene mučila z zgornjimi stopnjami plezalskih težav. Toda mi smo šli na vrh po gredinastih stezah, ki so lahke, in zgoraj sem splezal še na strm skalnat čok, ki je pravi vrhunec gore. Sicer pa je vrh majčkena planotica iz granita, razklana in razmršena, toda udobna.

Razgleda ni bilo kdo ve kaj. Nebo se je kremžilo in Glyderji so bili vedno bolj v megli. V zahodni krnici se je bleščalo jezerce Bochlwyd. Da, ta jezera! Samo okrog teh gora, kjer smo hodili, v skupinah Snowdona, Glyderjev in Carnedda jih je nič manj kakor 63, pa ne ravno majhnih. Nisem spoznal vseh, seveda, tudi ne vseh gorâ. Zato smo imeli premalo časa. Toda ravno ti dve skupini, Snowdon in Glyderji, sta najlepši, najbolj zanimivi. To sem spoznal še isti dan. S Tryfana smo namreč odšli nazaj na sedelce, potem pa po Bristley ridgeu na Glyder Fach (Mali kup). Plezanje je bilo lahko, lepo. Na vrhu so naložene čudne, ogromne granitne klade. Ena od njih, okrog osem metrov dolga, precej tenka, moli daleč čez druge — znamenit geološki pojav, ki mi kljub razlagam z ledeniki in podobno ni in ni bil jasen. Eddie je končno obupal nad mojo trmoglavostjo, ker nisem zapopadel, kako je na vrhu gore mogel ledenik naložiti eno skalo na drugo.

Glyder Fach ima še eno lepo opisno ime: Castell-y-Gwynt — Grad vetrov, ki so nam pa prinesli meglo in rahel dež. Z Nedo sva hodila po široki, z gručcem posuti poljani. Postave Eddija in dveh angleških turistov, ki sta se nam pridružila, so se izgubljale v megli. Čez Glyder Fawr — Veliki kup smo prešli na travnat hrbet, ki se je znižal v prelaz. Krenili smo proti »Vražji kuhinji«, Devil's Kitchen ali po waleško Twill Du. Vendar je angleško ime o vražji kuhinji čisto samostojno, ker Twill Du pomeni Črna votlina, ki nima z vragom nič opraviti. Taka je namreč videti ozka, črna in prepadna grapa, ko prereže velik skok, ki ga tvorijo granitne stene proti krnici Cwm Idwall.

Nikdo od nas ni poznal pota skozi Vražjo kuhinjo, zato sem pogledal po skalah navzdol in pridružil se mi je še eden od tistih dveh mladih Angležev, ki sta hodila z nami. Precej nizko sva splezala, ko naju je ustavil gladek skok. Treba bi bilo najti pravi sestop, toda le z vrvjo in najbrž bi se bilo treba tudi spuščati ob njej. Šele mnogo pozneje sem čital v neki angleški plezalski knjigi, da je pristop skozi Devil's Kitchen plezalna tura in niti ne prav lahka. Na nekem nevarnem mestu se je zgodilo tudi nekaj smrtnih nesreč. Z angleškim tovarišem sva takoj spoznala, da tu skozi ne bomo prišli. Vrnila sva se in kmalu potem smo našli stezo, ki se umakne prepadni grapi daleč naokrog in privede v dno grape. Pogled od tu navzgor je lep in malo strašen. Plezalski pionirji so že morali biti pogumni, da so se spravili v te skale.

Prešli smo pobočje do jezera Llyn Idwall in korakali mimo lepih Idwallskih plošč (Idwall slabs), kratkih, pa strmih plezalskih skal. Ne dolgo, pa smo bili ob jezeru Ogwen in pri našem vozilu.

Medtem se je zjasnilo in popoldansko sonce je v čistem, prozornem zraku svetilo na zelenomodro jezero. Eddie nama je hotel pokazati še iztok iz jezera Ogwen proti dolini Nant Ffrancôn. Zapeljali smo se tistih par korakov ob jezeru proti zahodu in se ustavili ob čudoviti, sončni soteski, kjer šumi voda okrog sivih granitnih skal, poraslih z živozelenim mahom.

V hladu smo se vrnili na Pen-y-pass. Toda Eddie ta dan še ni imel zadosti. Hodili smo sicer svojih osem do devet ur, utrujeni pa nismo bili. Še pred mrakom je torej pogнал svoj voziček z nami vred proti morju, proti Caernarvonu. Cesta se z vrha prelazala prav hitro zniža do dveh jezer, Llyn Peris in Llyn Padarn. Skozi čiste, prijazne vasi smo hiteli in nenadoma se je v poznem mraku, ko so se že prižigale luči po hišah in cestah, dvignil pred nami pravljичno lep stari normanski grad Caernarvon.

Nedopovedljivo lepa je bila slika tega starinskega, orjaškega gradu, ko so na zahodu zadnji odsevi trepetali v bledem morju. Caernarvon — stari rimski Sevontium, je bil vojaško pomembna naselbina. Grad je zgradil Edvard Prvi tam enkrat konec 13. stoletja, potem ko je osvojil Wales. Bil je v tedanjih časih najsodobnejše zgrajen, rezidenca in trnjava obenem. Velikanski, sprva le strmo nagnjeni, višje gori pa navpični zidovi obdajajo osrednjo stavbo. Na zidovih so zobčasti nazidki, tako značilni za srednjeveško stavbarstvo. In Edvard II., naslednik zgraditelja, je prvi kralj, ki je dobil naziv »Prince of Wales«, še danes v veljavi pri angleških vladarjih.

Šli smo okrog gradu. Prepozno je bilo, da bi šli vanj, pa tudi neka restavratska dela so tedaj opravljali. Na morski strani je med zidovjem in vodo samo cesta, ob drugih zidovih pa so prehodi s starinskimi svetilkami.

Stemnilo se je in treba se je bilo vrniti. V temo je utonil ta starodavni spomenik moči, bojev in oblasti. V pol ure smo bili nazaj v našem hotelu vih prelaza Llanberis.

Tretji dan smo se pa že vračali. V majhnem hotelu, pravzaprav gostilni Pen-y-Gwryd, kjer smo se peljali že prvi večer mimo, smo se sedaj ustavili in si ogledali starinsko kuhinjo, ki je videla pionirje angleškega gorništvá od njegovih začetkov dalje. Za nas nenavadna, čisto primitivna, pa tako waleško pristna kakor le kaj je ta kuhinja s kamenitim ognjiščem in surovo obtesanim pohištvo. Na stropu so napisana imena himalajcev, Hunta, Hillaryja, Lowea in še drugih, ki so hodili semkaj v domače gore leto za letom. Te stene naokrog so videle njihove vzpone, večinoma težke v tem strmém, gladkem granitu.

Zavili smo na jug v dolino Nant Gwynant. V širokih zavojih je peljala cesta do jezera Llyn Gwynant in še malo niže do jezera Dinas. Nato smo zavili v sotesko. Naokrog so zrasla drevesa in veliki, rdeči sleč je cvetel ob poti.

Ta veliki sleč pa ni doma v Angliji, temveč, kakor mi je razlagal Eddie, je prinesen iz tujine, menda iz Himalaje. Seveda ne jamčim, da je ta podatek resničen. Tu na Britanskem otoku od Škotske do južne Anglije ni samo okrasni grm, temveč raste tudi na prostem, kjer konec meseca maja daje nepopisno lepe barve med zelenjem. Že Richmond park v Londonu ima veliko ogrado tega sleča, da tamkaj prosto živeči jeleni ne poškodujejo lepega grmovja. Sredi med visokimi brezami, ki se jim krošnja prične komaj v višini osem do deset metrov in ki ravno takrat poganjajo svoje svetlo zeleno listje, med njihovimi nežnimi, belimi debli raste in se razcveta v vseh odtenkih rožnatih in violičastih barv. Nepozabna, lirčno nežna in v kombinaciji barv tako čudno lepa slika se nudi tamkaj očem.

Starinski, kameniti mostovi držé čez majhno reko. V zgodnjem popoldnevu riše sonce na cesto svoje zlate lise in obok zelenečega drevja se pne nad nami. Javorji in jeseni, pa veliki hrasti z lepimi, hrapavimi sivorjavimi debli hite mimo nas. Pripeljemo se v Bedgellert, majno naselje.

Tu je doma starodavna povest o psu Gellertu. Knez Llewelyn, waleški princ, je odšel nekoč na lov brez Gellerta, svojega divjega, a zvestega psa. Ko se je vrnil domov, mu je Gellert pritekel naproti, veselo lajajoč, pa ves okrvavljen. Llewelyn se je prestrašil in hlastno iskal svojega sinčka, ki ga je pustil v Gellertovem varstvu. Ker ga ni našel, je bil prepričan, da ga je raztrgal Gellert, in brez premisleka je zasadil svoj meč v psa. Na smrtni krik živali pa se je oglasil otroški klic. Llewelyn je našel otroka zdravega, ob njem pa velikega volka, ki ga je bil Gellert raztrgal.

Vest knezu ni dala miru. Povest pravi, da se ni nikoli več nasmehnil. Pokopal je Gellerta ob svojem dvorcu in kraj se je odslej imenoval: Bedgellert.

Tako svetel in snažen je ta kraj kakor malo miniaturno mestece. Eddie je ustavil voz in ogledali smo si spomenik Gellertu. Iz bližnje trgovine je prinesel Eddie eno od mnogih monografij Snowdonije. Prelistal sem in pozneje tudi natančno prebral to knjigo.

Počasi sem začel razumevati, kaj se pravi literarno zares obdelana pokrajina. Mi se z našim Planinskim Vestnikom kar postavimo, druga literatura je pa še revna in nezadostna. In to o takem gorskem svetu, kakor je naš! Te knjige na Angleškem bodisi sintetično bodisi specifično obravnavajo res celotno geografsko, geološko, literarno, sportno in vso ostalo znanstveno stran dežele. Ne morem povedati, kako velik vtis napravi na človeka ta literatura, ki se komaj komaj da pregledati. Pridružujejo se ji odlični zemljevidi (One inch map), ki obsegajo ves Britanski otok v sto in sto predelih, potem sijajne barvne ilustrirane knjige v odličnem tisku in na prvovrstnem papirju ter cel kup plezalnih vodičev, ki nadrobno obravnavajo smeri. Zelo pravilno je Janko Blažej v Pl.

Vestniku svojčas omenjal v svojem odličnem članku o gorah Britanskega kraljestva to visoko stopnjo angleške alpinistične literature.

Sonce je kar naprej sijalo in toplo je postajalo. Sape z bližnjega morja so zibale rdeči sleč. Med senčnimi drevoredi in zelenimi poljanami smo hiteli po preceji široki dolini iz Bedgellerta dalje. Na levi je waleški Matterhorn, Cnicht (2265 čevljev), molel svoj lepi rog v nebo.

Prispeli smo do razcepa. Čudno ime je zamigotalo pred očmi, v naglici popolnoma nečitljivo, pa tako posebno, da sem prosil Eddija, naj vendar ustavi, da si ogledam to znamenitost. Penrhyn deudraeth je pisalo na kažipotu in tudi Angleži se smehljajo, ko se vozijo mimo. Toda kaj bi to! Ni šala, temveč resnica, da je najdaljše ime v Walesu, ime neke vasi, takole:

Llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwllllantysiliogogogoch

Po naše, povzeto po angleškem prevodu, se to pravi: Marijina cerkev pri votli beli leski blizu hitrega vrtinca pri cerkvi svetega imena ob rdeči votlini.

Malo obupani nad tem, da bi kdaj obvladali ta jezik, smo se odpeljali naprej...

Dolg most drži čez Traeth Bychan, čez ozek in plitev morski zaliv. Privatna last je in Eddie je plačal mostnino. Na drugi strani se dviga prav ponosno lepi stari normanski grad Harlech s svojim od sonca obsijanym kvadratastim stolpom. Za njim smo zavili spet v notranjo deželo, po ozkih, mirnih potih skozi drevorede, kjer škriplje asfaltni pesek pod kolesi. Dospeli smo do jezera Llyn Cwm Bychan v koncu doline sredi nizkih gor. Nikogar ni daleč naokrog, onstran jezera čepi kmečka hiša, a žive duše ni na spregled in tiha samota je vsenaokrog. Spravimo se na sonce in južinamo, vodo pa pijemo kar iz jezera, tako je sveža, čista in izredno mrzla. V jezeru se zrcalijo Careg y Saeth, še višji Rhinogfawr in drugi hribi, malo pozneje v letu pokriti čez in čez z rdečim slečem. Toda sedaj je grmovje še v sivih in rjavkastih popkih.

Nad robovi so se preganjali lepi oblaki. Tu nekje v bližini so Roman steps, stara rimska tovorna pot in prelaz, a nič podrobnejšega ni znanega o tem. Mi ga nismo šli gledat, preveč lepo je bilo ob jezeru.

Ko se vračamo proti Barmouthu, nas na nekem ovinku ozke ceste ustavijo ovce — cela čreda, več ko sto. Gnetejo se mimo avtomobila in v gost prah zavijajo sebe in nas, kajti drobijo prav ob robu zelene ograje, kjer ni asfalta, temveč le presušena zemlja. Eddie se je držal resno in očitaajoče, meni pa je šlo na smeh, da se kaj takega zgodi tudi v častitljivi Angliji.

Nad zalivom Afon Mawddach smo nato drveli po severni cesti in tiha, zasanjana lepota angleških gozdov, starih mostov, s sončnimi lisami posutih cest in čistih, sivorjavih hišic naj je spremljala. Cestni ovinki se zvijajo ob pobočju. Tu nekje je pisal Darwin svoje nesmrtno delo.

Ne dolgo zatem smo bili že v Dolgellyju, kjer Neda študira v nekem internatu. Vračala se je vanj z velikonočnih počitnic, saj drugače bi sploh ne imela prosto. Ogledal sem si tamkaj prostore — od šolskih, stanovalskih, sportnih in glasbenih do kuhinje in ostalih uradnih soban. Lepo imajo, vendar Nedi ni bilo lahko pri srcu. Preveč lepih spominov je nosila seboj iz visokih gora Snowdonije.

Sive hiše iz rezanega kamenja dajejo Dolgellyju nekam resnobno lice. Tudi beli zidani okviri na zunanji strani oken ga ne ublaže. Prijazno nasprotje pa so mladi obrazi šolark, še napol otrok, ki hodijo po mestu in uganjajo ali pa vsaj mislijo na svoje nedolžne vragolije, kljub temu da jih stroga in malo

puritanska angleška vzgoja drži trdno na konopcu. Toda odlično jih nauče predmetov v šoli, za katere so zahteve znanja zelo visoke.

Eddie nas je zapeljal pod visoki Cader. Dve jezери ležita sredi gole gorske doline. Llyn Gwenan je prvo, lepo, sinjemodro in v vetru, ki veje od Afona sem čez, nagrbančeno. Zgornje, manjše dvojno jezerce, Llyn Crogenen, je pa čudovito. Sjajno so se ogledovali v njem visoki kumulusi. Čisto gola pokrajina je tu, brez dreves, a prav majhen, majhen otoček, ki leži v vzhodni polovici jezera, nosi na sebi nekaj smrek — tako samotnih in tako na daleč vidnih v tej goloti. Svoje temne veje raztezajo nad bleščečo se vodo.

Stopili smo na visoki hrib nad jezerom, Bryn Brith in zrl podse na Afon Mawddach, na Dolgelley in na bele pike hiš in vil ob modrem morju.

Reka, ki teče skozi Afon — saj človek nazadnje ne ve, kje se neha reka in začne morje — je zlatonosna. Iz njenega zlata je narejena krona angleških kraljev.

Ko smo se poslavljali, je Neda na tihem pretakala solze. Lepo nam je bilo te tri dni in bili smo tovariši z najboljšimi odnosi med seboj.

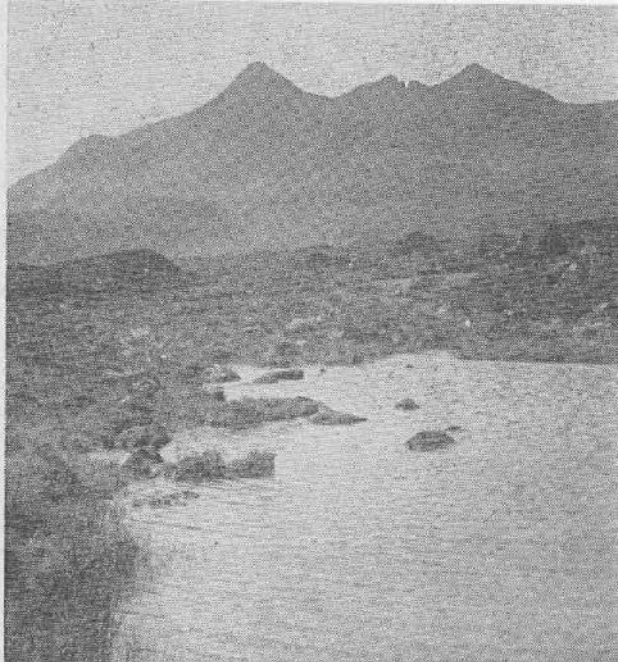
Ostala sva sama z Eddijem. Po južni cesti sva se ob zalivu peljala proti odprtemu morju. Pristala sva v Llangelynninu in samo Great Western Railway — Velika zahodna železnica — in lepa cesta sta ločili najino hišico, kjer sva se ustavila, od širnega morja. V nedogled se je širil Irski zaliv. Hodila sva po morskem pesku ob oseki in čudila sva se prekrasno obobljenim kamenčkom vsch barv, ki jim je morje odplaknilo vse robate ogle, ko so se privalili z gora ali odkrušili od kopnine.

Sivo jutro naju je krmežljivo spremljalo, ko sva drugega dne zavijala od morja v deželo. Kmalu sva bila pri jezeru Tal-y-llyn. Visoki Cader, ki sva ga sedaj obkrožala od juga, se je zaval v meglo, iz katere je rosilo. Sicer pa sva imela srečo z vremenom v teh gorah, ko se z morja neprestano valé depresije čez te višave, in nisva se pritoževala.

Tik pod Caderjem je Eddie vendarle ustavil. Do jezera Llyn-y-Cae (Cader Idris) sva šla po strmi, dobri stezi v njegovo krnico, a na vrh Caderja Eddie ni hotel, ker bi tako hodila po sami megli.

Prelepo se je spuščala gorska dolinica v nižine, do jesenovih in hrastovih gozdov. A tu gori je bila sama gosta, zelena trava in više ob jezeru granitni grušč.

Čez Welshpool in Cheltenham sva nato hitela proti Londonu. Rumeni travniki so ostajali za nama. V Oxfordu je sijalo popoldansko sonce in še pred mrakom sva bila doma v Harrowu.

Sgurr nan Gilleann od Sligachana

Foto M. L.

Podrta Gora in Tolminska Lakev pod njo

ING. STANKO DIMNIK

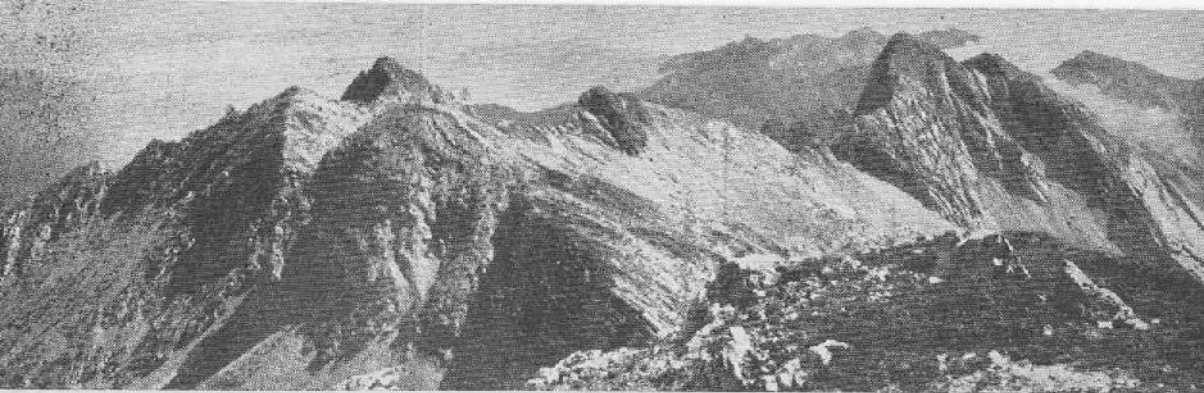
Pffiiuuu — nenaden žvižg v samoti — omahnil sem nazaj med veje rušja — za hipec mi je zastal dih. Še sem bil prestrašen, ko sem pogledal v prepad pod seboj, v ozko kontasto dolinico, tam je zagrmelo. Oh, živalce — samo slučajno sem tu — plašiti vas res nisem hotel. Bum, bum mi je še tolklo v prsih, pred očmi pa so se mi z neznansko naglico menjavale slike — komaj so jim sledile misli. Videl sem gamsa, njegov skok tri, štiri metre v prepad, tam je obstal na skalni štrlini, na konici tako ozki, da je bilo komaj komaj prostora za njegove štiri parkeljce. Rahlo se je zazibal, ko je lovil ravnotežje, zasukal lepo glavico in s pogledom ošinil trop. Potem je odskočil naprej in izginil. Čudovit alpinist! Gamsja družina je bila za spoznanje počasnejša, koze so še opletale po skalah, nekatere zasankale po zadnjih nogah v rižaste meli, vse pa hitro izginile v prepadno podolje. Zatem je bilo po dolinici tiho.

Nebeški doživljaj! Odplaknil mi je tisto nejevoljo, ki se me je lotevala, ko sem si že skoro uro utiral pot med kontami in se z muko prerival skozi gosto, pritlikavo borovje. S prijateljem Francijem sva se bila zjutraj odpravila od Doma na Komni čez planino Govnjač, da bi potem s poti, ki drži proti Voglu, krenila čez Kok pod Podrto Goro in naokrog pod Mohor. »Nak, nazaj grem,« se je odločil Franci, ko sva stala pred gosto hosto rušja. In če reče on »nak«, ostane pri »nak«. Zato sem potem sam odrival in odmikal pritalne veje in korenine krivenčastega rušja. Veje so se kot kače oklepale nog, se zapletale mednje pa zdaj in zdaj udarjale po glavi — uff! Pa še sonce je nagajalo, peklo pa vriskalo: »Še smo v poletju« — res, tisti dan je manjkalo samo še enajst dni do pričetka jeseni. Zaradi vročine se je po vejah cedila smola, da se jim je svetila skorja, dlani so mi postale mastne od smole in črne od lubja. Vročina je smolo razkrajala, izhlapeval ji je vonj po borovju in pljuča so ga hlastno zajemala.

Takšen je pristop s te strani v svet med Kokom in Mohorjem pod Podrto Goro. Lagodneje bi mogel priti tja, če bi se napotil ob severozapadni strani Koka naravnost pod Podrto Goro — tam skoro ni kont in rušje je prav redko. Pozimi pa, ko dva, tri ali več metrov snega zalije konte, pokrije borovje in ublaži prepadne robove, je pristop v ta kraj s smučmi od vseh strani enako lahak. Takrat so tu najlepša smučišča.

Ko je iz dolinice pod mcnaj pobegnil gamsji trop, sem moral vzdolž prepadnega roba, med ruševjem in skalami še nadalje odmikati veje, dokler nisem zagledal v skalah stopnjastega pobočja, da sem se mogel tam spustiti v dol. Po njegovem dnu so bile tu in tam manjše konte in vrtače, vmes pusta skala, grizasta tla in redke blazine alpske latovke (poa alpina). To je tista trava, ki se ne plodi samo s semenjem, temveč tudi še s kalčki, ki jih travica na jesen odmetava. Prav te zaloge hrane v kalčkih so tisti dan privabile v dolinico gamsjo družino in prav ta travica posebno krepi drobnico in goved na planinski paši.

Po nasprotnem bregu je šlo hitreje navkreber, bilo je bolj strmo, manj je bilo rušja, vmes so bili tudi že listnati grmiči in celo majhen macesen sem videl — seveda vse potlačeno in pohabljeno od teže snega. Skozi redkejšje rastje se je pričel odpirati pogled proti svetli steni čokatega Koka. Pričakoval sem tam razpokano in naškrbljeno steno — zagledal pa sem nekakšno pročelje staro-

Pogled s Tolminskega Kuka na gorsko prepono od Zelenega Vrha do Vogla. Zaokroženi vrh, levo spredaj, je Zeleni vrh — zadaj, levo njega, je Mali Vrh — zadaj za Zelenim Vrhom je Podrta Gora — potem po vrsti: Vrh Kont, Skrbina, Vrh Skrbine, Meja, Vogel in od tega greben proti Kuku (1838 m)

Foto Marijan Gašperšič (1958)

grškega templja, natančno sem videl kanelure dorskih stebrov, vmes njihove polomljene glave. Bil pa je to le privid in ta je izginil, ko sem prišel bliže. Dozdevne kanelure so bile samo žlebičje, kot ga vidimo na primer po jurskem apnencu, če ga vanj izglodata dež in snežnica. Glej — Kok — verjetno jurski apnenec — torej sem prav domneval: tod so v davnih časih železarili Karni!

Umaknil sem se steni na levo po vršaju že močno poraslih meli, med šopi drnce. Nad vršajem je čok Koka preklan na dvoje in zija od vrha do tal. Od tam se siplje drobir in ko sem po njem stopal, je udaril kamen ob kamen, takrat sem že v drugič tisti dan splasil gamse. Tokrat sem videl samo še nekaj nog in rogov, ko se je trop že umikal v rušje ob vznožju vršaja. Na koncu sipca je bil skalnat greben, tam je šlo zares, vendar ne prestrmo, med skupinami planik, gosto posejanih — paziti sem moral, da jih nisem mendlal.

Do vrha Koka bi imel še kakih sto metrov ali malo več, ko je bila strmina prekinjena z odstavkom v pobočju, z majhno planjo. To planjico, potlakovano s skalo, poblazinjeno z rušo, veleso, jesenskim sviščem in zvončicami, vse med svetlimi lisami apnenca, je proti severu zaslanjala strma pečina. Tam mimo bi se šlo na vrh Koka, vendar pogled na Podrto Goro, na Mohor in na svet med njima, na Tolminsko Lakev,¹ ni mogel biti lepši niti z vrha samega. Gledal sem na svet pod seboj, poln vrtač in kont, meli in odvalkov, velikanov z vrha Podrte Gore. Tod je svet poln skalovja in lukenj, da moraš paziti, kam stopiš. Med skalovjem se bori za obstanek rušje, sleč, velesa, razni kamenokreči in drugo rastlinje, vmes so še posamezni iglavci, morda macesni, med njimi pa so

¹ Tolminska Lakev, čeprav je na bohinjski strani, pač zato, ker so tudi na tej strani pasli Tolminci in ne samo Bohinjeci.

Tuma (Pl. V. 1912, št. 12) pravi: Lakev = lokva.

O tej besedi beremo v Bernekerjevem »Slavisches etymolog. Wörterbuch«: lokva = Tümpel, Pfütze, Lache, Grube für Regenwasser. Omenja, da imajo te besede balkanski Slovani in ne tudi ostali Slovani.

V slovarju Heinsius »Wörterbuch der deutschen Sprache« (1835) piše: Lache (in Österreich Lacke) = trübes, in einer flachen Vertiefung zusammengelaufenes Wasser.

Wolfov slovar pravi: Lache = mlaka, kal, kaluža, mlakuža, močilo.

Iz korena te besede imamo pri nas in tudi po vsej naši državi krajevna in vodna imena: Lokve, Lokvice, Lakenc, Lakenca in morda spadajo sem tudi imena: Laka, Lokavec in Lokovec.

Po nemških krajih, kjer so bila nekoč keltska plemena Vindolitov, Helvetov in drugih, najdemo krajevna in vodna imena: Lache, Lachendorf, Interlaken itd.

Francosko je: lac = jezero, angl.: lake = jezero, irsko: loche = jezero.

Taka imena kažejo kraje, kjer so pred dva tisoč leti najbrže živeli keltski govedorejci in železarji.

ostali samo redki, ki še kažejo življenje. Največkrat so to le še gola debela in veje, zasukane od viharjev proti severu. Med skalami pod njimi so tu in tam še štori in korenine macesnov, podrtih od strele, viharjev in snega — sto in sto let trohne tam. Tod so varna zatočišča gamsom, ruševcem, jerebom in kdo ve še kakšnim živalim — razdrapani, propadajoči svet jih varuje.

Iz imena »lakev« lahko sklepamo, da je bil ta svet nekoč drugačen — vendar — od takrat je minulo precej nad tisoč let. Tod je bil najlepši gozd, na najglobljem mestu lokev, verjetno tu in tam ponikve — vse skupaj pa prežeto z življenjem veselega ljudstva.

Tod poteka danes jugozapadna meja Spodnje Komne — lovska meja, pravi Tuma (Imenoslovje 1929), gre dalje preko Škrbine do vrha Meja (1996), čez Migovec 1899) in Konjski Vrh (1527—1291) do Ukanca.

Nad tem svetom bdi Podrta Gora (2050) — z orjaško desnico drži grebenasti Mohor, s še močnejšo levico sega do Koka — objema ju z obema in še svet med njima: Tolminsko Lakev. Podrta gora, res je podrta in še se podira, vsa je razklana, vsa razpokana, vsa v razsulu — ko jo gledam, sem v strahu: zdaj zdaj se bo vnovič zganilo.

Obraz njen in njeno ime pripovedujeta zanimivo zgodbo. Iz težkih ran v njenem vrhu sklepam, da je bil ta mogočni razvidnik in zato tudi razglednik po Spodnji, Lepi in Gorenji Komni nekoč še mogočnejši, da je bil pred stoletji v družbi z Malim Vrhom za nekaj sto metrov višji, morda visok kot Grintavec ali pa celo kot Jalovec. Še več pripoveduje ime te gore. Pripoveduje, da je preteklo nekaj sto let, gotovo pa ne mnogo več kot tisoč let od takrat, ko jo je presukal in ji zdrobil laštasto ogrodje usoden potres. Kajti prav gotovo je imela pred tisto nesrečo tudi ta takrat najvišja gora Komne predslovensko ime, kot ga imajo po večini še danes vrhovi okrog Podrte Gore. Nesrečni dan je moral biti v dobi, ko so se keltski gorjani že zlili s Slovenci v Slovence. Morda je takrat grozanski strah povzročil, da je dobila gora značilno slovensko ime. Okrog nje pa so ostala in veljajo še danes imena, ki so vsaj v korenu keltska: Kser, Kuk, Kok, Mohor, Meja, Frata, Migovec, Vrh Kont — »Vrh« v zadnjem imenu je predlog — prav tako kakor je to primer v zanesljivo slovenskem imenu: Vrh Škrbine. Poleg tega slovenskega imena so tam slovenska najbrže samo še Konjski Vrh, Zeleni Vrh, Mali Vrh, Na Robu, Na Vršeh — vsa morda iz novejših dobe.

Zagledal sem se potem v Mohorja, grebenast, naškrbljen vrh iz grintavca, ki na južno in severno stran siplje meli — v razliko h Koku, čoku skoraj samega apnenca. Strmo severno melišče Mohorja križajo gamsje tečine in tik pod steno vrh sipcev razločno vidim, da se po njih brezskrbno gibljejo drzni alpski kozorožci.

Tudi Mohor ima svojo povest, morda še bolj zanimivo kot Podrta Gora. Zapisal jo je Davorin Trstenjak² v Bleiweisovih Novicah l. 1859 na str. 34 takole: »Magor, Mahor je opominjal pokerščene paganske Slovence na starega paganskega Maga, Magora, Magura, Moga, Mogora«. Po slovenski zemlji imamo Smohorje, Sentmohorje in Sv. Mohorje, to so griči ali cerkvice na njih — vedno tam — kjer so nekoč železarili keltski kovači. Naš Mohor je bil krstiteljem predeleč v gorah, niso ga dosegli in ostal je Mohor — tisti tam pri Krnu jim je bil

² Davorin Trstenjak (1817—1890) ni imel Magorja za keltsko božanstvo. Njemu je bil to bog poganskih Slovencev. To zato, ker je tolmačil posamezna keltska imena z rimskih nagrobnikov kot slovenska. Zato je živel in pisal v prepričanju, da so se Slovenci naselili na današnjem ozemlju še pred Rimljani in celo še pred Kelti. Če pa se ve za to njegovo pogršno gledanje, potem se najde vključ zmoti v njegovih spisih marsikaj zanimivega prav o Keltih.

Na Trstenjaka in »Bleiweisove Novice« me je opozoril Wester.

*Pogled na Kok (1836) in Tolminsko Laken (spredaj) s poti s planine Govnjač proti Voglu.
V ozadju od leve proti desni: Vrh Kont, Podrta gora in Mali Vrh*

Foto Marijan Gašperšič (1959)

dosegljiv — dobil je svetniški pridevek, zato je Šmohor pa tudi Šmogor ga pišejo vojaške specialke. Po nemškem delu Alp — začeniši od Koroške, čez Tirolsko proti Bavarski — imajo take cerkvice in kraji ime St. Hermagor. Ajdovski bog Mag ali Magor je bil najbrže bog ognja, groma, luči in bliska — pa zaščitnik železarjev in kovačev — združeval je oblasti, ki sta ju imela starogrška bogova Apolon in šepavi kovač Hefajst.

V bližini Mohorja, malo južneje od njega je še drugo ajdovsko božanstvo. skrito v gorskem imenu. To je Meja (1996) — v Julijcih pogostno ime, včasih je zapisano tudi Mija. Take gore so n. pr. v okljuku obmejne Nadiže, nadalje severno kaninskega Skutnika, nad Idrijco in Sočo (Velika Meja), na Pokljuki (Meja dolina). Italijani pišejo za tiste naše vrhove z imenom Meja, ki so blizu mej Furlanije »Monte Mia«. Imenu te keltske božice lahko sledimo po Alpah čez Italijo, Tirolsko, Švico, Francijo in naprej na Irsko in Španijo, seveda naravno prilagojeno: La Meije (3987 m, Dauphiné), Rocca La Meja (2831 m, Cuneo), Mayenberg (2323 m, Berner Alpen), Meien (Berner Alpen), Meienheim (Zg. Elzas), Sierra de Mijas (Španija), Meigh (Irsko).

Po slovenskem planinskem svetu imamo ohranjenih v gorskih imenih še nekatera ajdovska božanstva in svetnike, ki so jih k nam prenesli Kelti iz svoje galske domovine.³

Zleknil sem se po travni ruši in cvetju med lisami apnenca na planjici pod vrhom Koka — naokrog samota, tišina, sonce — oči pa so se pasle po vrhovih,

³ N. pr. Gorsko ime Baba po ajdovskem božanstvu, morda rodbine. Razširjeno je po naših gorah tam, kjer so nekoč prebivali Kelti.

Zanimivo ime je »Mišelj vrh«. Kjerkoli so pri nas, po Hrvaškem in po vseh Alpah planšarije, ali pa so nekoč bile, so kapelice ali pa cerkvice sv. Mihaela, zaščitnika pastirjev. »Mihael« pišejo v Franciji — nekdanji Galiji — Michel (izgovori Mišel). Tudi v nemških alpskih krajih pravijo Michel namesto Michael. Po severnem Tirolskem in južnem Bavarskem izgovarjajo Michel »Mišel«. Pri nas pravijo namesto Mihaelov tudi Mihelov. Ker pa izgovarjajo po Bohinjskem in po Jelovici h pred e in i kot š, je najbrže nastalo iz Mihelov vrh — Mišelj vrh — nad pašniki Bohinjcev pod njim. Glej tudi: Pl. V. 1927 (Kogovšek »Drobni doneski k imenoslovju).

sledile so igri oblačkov nad njimi. Tolminski veter - gornik jih je dvigal iz onstranskih dolin nad rajdo vrhov na obeh straneh Podrte Gore. Tam so se oblački zavrtinčili, se takoj divje zagnali v suhi zrak nad Komno — v njem pa so tonili in izginjali drug za drugim. Ostali so vrhovi brez oblačkov in pri njih moje misli — pravzaprav pri njihovih starinskih imenih, starih dva tisoč ali več let, imenih, ki jih še danes slišimo kot živ odmev govorice že zdavnaj izumrlih Karnov, imenih, s katerimi je zapisana povest o Koku, o Mohorju in o koščku sveta nad njima.

»Hi, hi, hi« — je zahihitala sapica in mi pregnala dremež — tisti hip sem opazil, da vendarle nisem bil čisto sam na planjci. Komaj slišno je skakljala sapica okrog mene, zaplavala v valove dišečega zraka pod Kokom in zaplesala nad pritlikavim borovjem Tolminske Lakve. Nemirna nagajivka je hihitala, pocukala pri krajcih razgrnjenega plašča, pohladila me po licih, po čelu, po prsih in odpihala naprej po Komni. Saj ji je Komna dom in — prijatelj — če si hodil tam, si jo moral spoznati, tam te je gotovo nežno objemala. Samo tik nad planoto Komne se sprehaja, više po obmejnih vrhovih ni zanjo prostora, tam domuje njen divji brat veter — piš - vihar. Zgodi se — tu in tam — da privihra ta divjak iz višin na planoto Komne — nasilnež potem razsaja tam, trga, ruši, lomi in podira — sapice seveda ne trpi poleg sebe. Takrat zbeži sapica urno v dolino čez vršičke smrek in čez krošnje bukev, da se podrsa po gladini jezera. Smreke se ji klanjajo, bukve ji zabrundajo komaj slišno pesem in jezero pa se prisrčno zasmee v blišču valov prav od brega do brega. Brž ko divjak veter odvihra s planote Komne nazaj na gorske vrhove in oblake — smukne sapica hitro za njim nazaj na Komno — tam ji je dom, tja jo vežejo spomini, lepi spomini davnih časov. Sapica je pripovedovala o njih.

»Hi, hi, hi,« čeblja sapica. »Vidiš, tu na teh skalah — prav tam, kjer ležiš — je imel rusobrati Kildar svojo peč. Peč, visoko dva metra, široko meter in pol — vanjo je z vrha sipal oglje, zdrobljeno železovo rudo pa še oglje in še in še. Potem se je z vrha peči sukal vitek stebriček svetlega dima, se zibal in izzival, da sva zaplesala — dokler ni onemogel in izdihnil v mojem objemu. Potem sem zapihala v šobe peči, da se je razžarilo oglje, ruda je pričela točiti žareče solze in te so se zbirale na dnu peči.

Tamle ob pečini, v njenem zavetju, je imel stari železar Kildar še majhno uto.⁴ Osem kolov, zabitih v tla, s strani zaopazjenih z macesnovimi sklanicami,

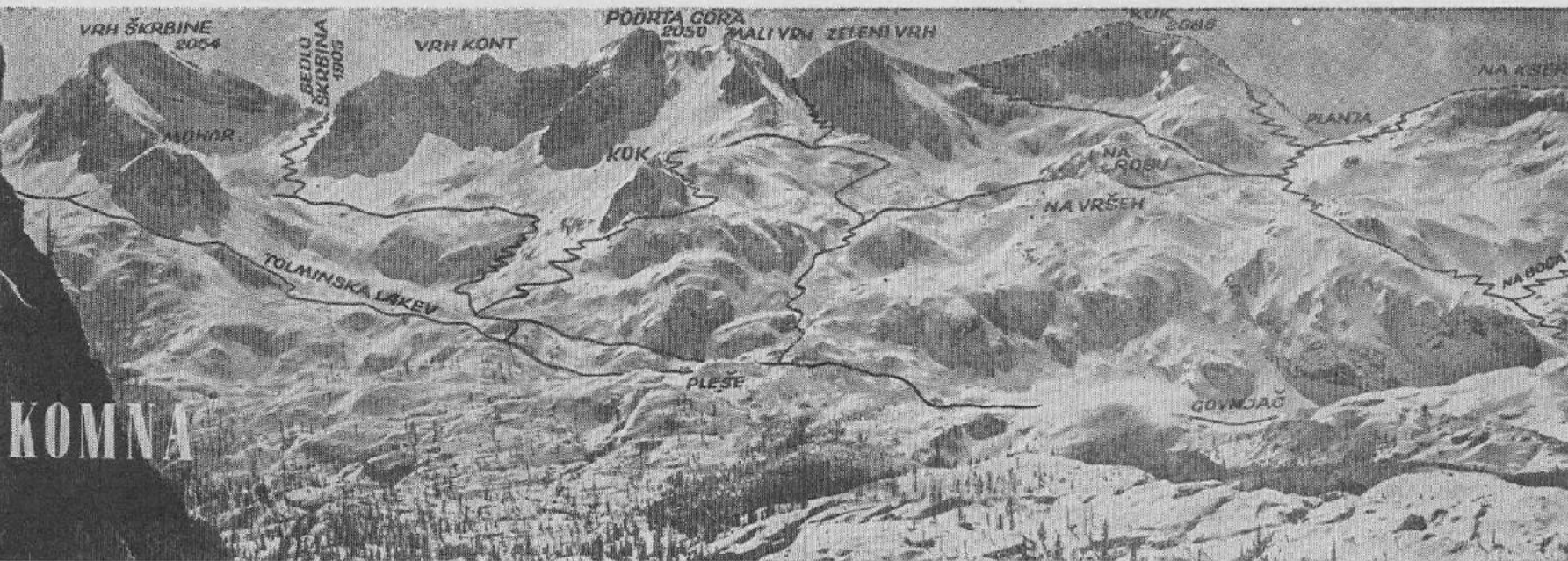
⁴ »Uta« je preprosto bivališče iz lesa, trsja ali slame — v razliko k »bajti«, ki ima stene zidane iz kamna. Keltskemu topilničarju je bila uta prav tako potrebna kot peč ali kakor planšarju »bajta«. Obenem besedam »uta« in »bajta«, prikrojenim narečjem, lahko sledimo od nas po Alpah do Bavarskega — po bivališčih nekdanjih Helvetov in Vindolitov. Besedo »uta« najdemo v narečnih oblikah po vsej Evropi vedno tam, kjer so nekoč imeli Kelti razvito rudarstvo in topilništvo. V Franciji jo pišejo »hutte« (izgovarjajo üt), v Angliji »hut«, na Češkem in Poljskem »huta«, na Nemškem »Hütte«.

Slovar Heinisius »Wörterbuch der deutschen Sprache« 1835. I. piše. »Hütte-ein bedeckter Ort, wo man vor Wind und Wetter geschützt ist, und dazu dient, sich darin aufzuhalten oder gewisse Verrichtungen vorzunehmen.

Nemci so se učili topilništva šele od Keltov. Zato so razumljive njihove besede: Eisenhütte, Schmelzhütte, Geisshütte, Hüttenwerk (tudi kratko »Hutle«) = topilnica, Hüttenwesen = topilništvo.

Pri nas imamo gorska in krajevna imena: »Pri Utah« (Zajezerska dolina), »Ute« 1955 m je vrh v Krofički (Grintavci). Morda spadajo tu sem imena: Utor (eden v Kaninski skupini, drugi pri Krnu), pa tudi imena »Utana« in »Utik«.

Slovenci smo poznali topilništvo že prej, kot smo prišli v naše današnje kraje, poznali smo ga prej kot Nemci. Domnevam, da smo dobili besedo »uta« neposredno od Keltov.

Pogled na jugozapadni del Spodnje Komne z
vrha Orlič (vzhodno doma na Komni)

Obdelal Marijan Gašperšič. Imena po dr. H. Tumi.
Smuške smeri po O. Delkinu.

Foto M. L.

*Pogled s Tolminskega Kuka na planjavo pod njim do Tolminskega Migovca.
Zadaj v megli sta Kuk (1838 m) in Gradič (1480 m)*

Foto Marijan Gašperšič (1958)

rogovi pokriti s škodlami, vrata pa so tekla na usnjenih tečajih. Včasih sem smuknila vanjo in videla v kotu kup oglja, da je bilo varno pred močo, v drugem kotu kup bobovcev in okre, da je mogel Kildar rudo drobiti zavarovan pred dežjem. V tretjem kotu je imel orodje in ovčje kožuhe. Tam je spal in tam se je zavijal v kožuhe.«

Sapica je govorila resnico. Karnijec Kildar je verjetno res tam topil rudo. Morda je bilo to v drugem stoletju, morda v tretjem našega letoštetja. Prvotno je topil rudo na visoki planjavi med Tolminskim Kukom in Tolminskim Migovcem. Tam so železarili tudi drugi Karni, katerih predniki so pribežali tja sto do dve sto let prej z Matajurja, da so se umaknili nadležnim in nasilnim Latincem. Takrat je bila tista planjava pod Kukom še dobrava, redko porasla z grmovjem in drevjem — pobočja okrog planjave pa z gostim gozdom. Ti gozdovi so varovali planjavo pred divjimi viharji in zato se je po dobri kmalu smukala sapica in pomagala topilničarjem žariti oglje in topiti rudo. Pele so plenkače, padalo je drevje in gozd, ki je spočetka silil čez rob v dobrovo — je izginjal — požirala so ga kopišča. Viharnemu bratu sapice se je bolj in bolj odpirala pot na planjavo med Kukom in Migovcem — sapica se mu je umikala navzdol na planote Komne. Začela se je nesreča, divji veter je premočno silil v peči — železarji so pripirali šobe talilnic — pa vse zaman. Viharni veter je po novi goličavi divjal bolj in bolj, podiral železarjem ute, žaril v pečeh oglje v premočno vročino — ruda se ni več topila v železo in jeklo — topila se je v litino. Ta pa je bila Karnom v tistih časih »gnilo železo« — niso je znali izkoriščati.

Nekaj stoletij so Karne ogrožali Rimljani in drugi narodi, ki so se selili čez njihov svet proti Italškemu polotoku. Karni so se jim umikali v gorske višine. Zdaj pa se je pojavil nov sovražnik v samih gorah — viharji — sami so ga priklicali s prekorenitim sekanjem gozdov in s svojimi — kozami. Med železarskim ljudstvom je zagospodarila nejevolja in obup. Ni kazalo drugače,

kot da so se z viharne planjave umaknili v nižja gorska zatišja, v kraje, kjer je pihala samo sapica. Razšli so se na tolminsko in bohinjsko stran po tisti poti, ki jo je pred njimi že ubrala sapica, ko se je umikala svojemu divjemu bratu.

Rusobradi Kildar je šel za sapico na planjico pod vrhom Koka, tam si je postavil novo uto in sezidal novo peč. Od tedaj se je tam vil dim dan in noč proti nebu. Po pobočjih pod planjico in v dolinskem svetu Tolminske Lakve so sekali gozd, kopišča so požirala les. Kildar je topil in topil od zgodnjega jutra do pozno v noč. Na planjici je bila še noč, vendar noč že ob tisti uri, ko se prično plaziti pri tleh meglice — prve znanilke, da je svetlo jutro pred pragom, to je tisti čas, ko se meglice trgajo in oddajajo drobcene kapljice bilkam in cvetju, da se povesijo prav do tal — saj so bile že preobločene z nočno roso. Ob takem času so zaškripala vrata ute. Kildar je vstal. Še so mu svetile zvezde, ozrl se je nanje — zvezdno nebo mu je bilo koledar in ura — dnevni čas mu je merilo sonce. Stopil je h peči, pri njenem vrhu je komaj še migotal dim, pri šobah se je komaj še videl svit ugašajoče žerjavice. Kildar se je povzpел po lestvi in stresel pehar oglja v žrelo pri vrhu pa šel še po pehar zdrobljene železove rude. Potem se je nekajkrat sklonil k tlom, posnel v dlan raz bilk in cvetja rose, da si je umil roke in obraz.

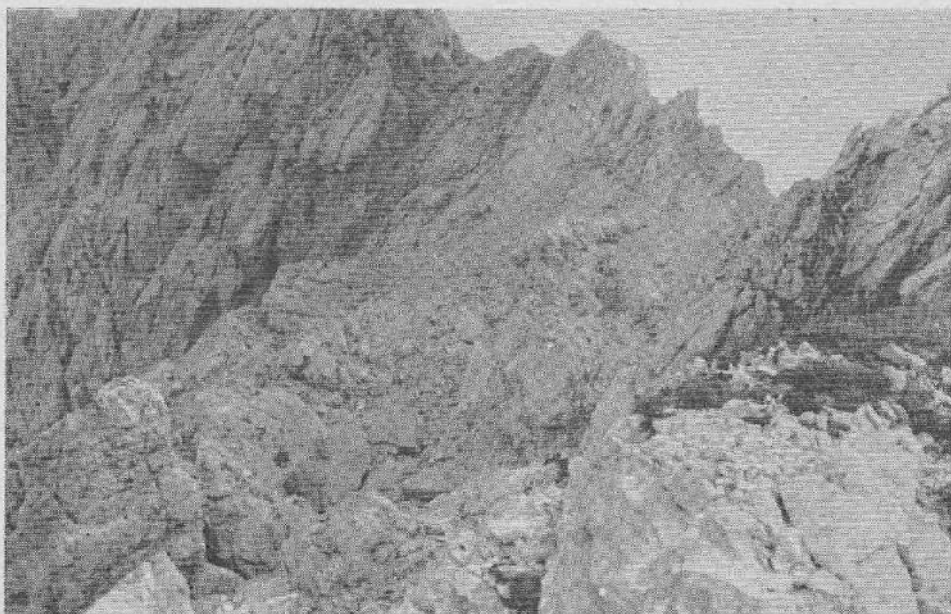
Zdaj je imel Kildar še neko zanimivo opravilo. Obrnil se je proti vzhodu, tam je prvi dih zore črtal na obzorju obris Mohorja — ta je bil takratnim Karnom božanstvo. Magor, gospodar ognja, bliska, groma in božji zaščitnik železarjem. Stegnil je roke proti svojemu zaščitniku in šepetal molitev, da bi mu Magor blagoslovil dnevno delo, da bi pridelal dobro jeklo, da ne bi bilo nesreče pri delu — vsega tega ga je prosil. Pogledal je še na desno mimo Mohorja na dvojni vrh Meje. Ta je bila Kildarju boginja Mija. Prosil jo je varstva in sreče za svoje otroke, za ženo, za živino.

Potem se je Kildar ozrl po pobočju navzdol, tam so se pasle dan in noč po posekah med skalami njegove koze. Saj koze niso zahtevne, da imajo le listja in brstja po posekah za krmo, rosa in kapljice meglice, ki se drže listja in bilk, jim zadoščajo za pitje. Brez koz ne bi nikakor mogel Kildar živeti v tistem svetu brez pitne vode. Spustil se je h kozam, namolzel toplega mleka — to, skuta in ovsen podpepelnjak so mu bili zajtrk. Namolzel je še vrč mleka, da si je z njim tešil čez dan žejo.

Vrstile so se pomladi, poletja, jeseni in zime, kolo časa se je sukalo. Kildarjevo delo je že opravljal sin Voltreks, za tem je prišel vnuk Komar, potem pravnuk Ibliend in tako naprej so se vrstili rodovi. Vrstili so se tudi rodovi koz in ovac. Vrstili so se rodovi oglarjev na kopiščih pod planjico na pobočju Koka. Krčili so gozd po strminah Koka in v dolinskem svetu pod njim, izginjalo je drevje, grmovje, rastje po posekah pa so sproti do golega obirale koze — nastajale so goličave. Travná ruša je izgubljala varstvo, izpodkopavali so jo nalivi pa odnašali črno prst, odpirala so se tla na dnu vrtač, nastajale so nove ponikve in iz njih konte, izginila je lokev. V sto in sto letih je od gozda in lokve v dolinici — od koščka raja med Kokom in Mohorjem — ostalo samo še pusto skalovje vrtač in kont — in pa ime Tolminske Lakeve.

Danes se tam bori priroda za novo življenje, gosto ruševje odpira pot novemu rastju.

Še sem ležal na travni ruši na planjici pod vrhom Koka — sonce mi je prilivalo zaloge zdravja in sapica me je hladila — misli pa so se mi izprehajale po vrhovih bohinjske rajde, po svetu vrtač in kont Tolminske Lakve — in po davno minulih časih okrog nje. Ni čudno, da sem pozabil na čas, zato mi je

Pogled z Malega Vrha v škrbino proti Podrti Gori. Belo ozadje je meglena stena oblaka, ki je obstal na razvođju proti Komni

Foto Marijan Gašperšič (1959)

bilo sitno, ko sem opazil, da se sonce nagiblje že proti drugi uri. Namenjen sem bil tisti dan še pod Podrto Goro in pod Mohor — to je uro hoda — od tam pa je čez planino Govnjač do Doma na Komni še eno uro. Ko pa sem se zjutraj odpravljaj na pot, sem se napovedal, da pridem opoldne h kosilu. Zdaj pa ta nerodna zamuda! Zato sem na moč hitel po grebenu Koka k vznožju sipca, meli in skalovja, med razvaline pod Podrto Goro. Seveda ni bilo časa, da bi se temeljito razgledal, hitel sem naprej proti vznožju sipcev Mohorja. Najti nisem mogel nikakšne steze, zato je bilo zopet dosti otepanja med vejami rušja pa umikanja kontam in skalnim valunom. Ko sem se že skoraj preril iz goščave, sem vendarle opazil znake, da se bližam civilizaciji — velik kravjek in takoj za njim ostanke zaraščene steze. Po nekaj minutah sem stal na robu majhne jase v kotlinici med rušjem. Tam sem presenečen obstal, zagledal sem dve ali tri velike oblice gladkega peščenjaka, visoke več kot meter in široke nekoliko manj. Oblice peščenjaka so bile oblikovane in zglajene očitno od delovanja vode na dnu reke ali pa ob obrežju jezera. Kako neki je to zašlo semkaj med rušje? Saj peščenjak — in to še zaokroženih oblik — ne spada v svet kont in vrtač med skalovjem apnenca in grintavca. Ko sem stopil že iz rušja na plano in hitel proti Govnjaču, sem razmišljal: »Kaj pa, če ni bil na tisti jasi nekoč hrastov gaj keltskih svečenikov? Kaj, če niso morda privalili davni staroselci teh velikih peščenjakovih oblic tja iz dolin, da so bile za žrtvenike keltskim svečenikom — »stoni«⁵ keltskim druidom?« Zdaj mi je bilo žal, da se nisem pomudil na tisti jasi malo dlje, da si nisem vsega skupaj bolj pozorno ogledal.

⁵ Stone = kamen in Stonekenge, žrtvenik keltskih svečenikov (druidov) po Angliji.

Podrta Gora in oblice peščenjaka — niso mi dale miru — moral sem še enkrat na Komno! Mesec dni kasneje sva šla z Marijanom zjutraj z avtobusom v pisanem oktobru po Gorenjski, polni sonca. Majhno okrepčilo v Zlatorogu — in ker sva imela zadosti časa — sva jo mahnila kar čez Komarčo, Črno jezero in po stari vojaški poti do Doma na Komni.

Meni so sončni oktobrski dnevi najlepši čas za obiske planinskega sveta. Poletna priroda, gore v umirjenih poletnih barvah so krasne. Če pa zažare v soncu pisanega oktobra, v neštevilnih barvnih odtenkih, v barvah Jakčevih pastelov — takrat so najlepše — takrat ti pijanijo srce.

Velika jedilnica Doma na Komni, dolga dvajset metrov, je bila zvečer prazna — ena sama svetilka je risala dolge sence in v njih se mi je zdela dvorana še daljša. Prijazni upravnik naju je povabil na toplo v kuhinjo, da sva tam popila čaj in prečitala časopis. V časopisu je stalo, da bo naslednji dan, v nedeljo 11. oktobra 1959, obhajal Josip Wester petinosemdeseto obletnico svoje življenjske poti in petindvajsetletnico zgraditve visečega mostiča čez Savo v Mednem, ki mu je bil prav on duša.

Samo še dva gosta sta prišla kasno zvečer — eden znanec iz hudih časov — hitela sta naslednji dan na Krn in nazaj pa še v Ljubljano. Utrjevala sta se za Himalajo. Čudno, tako lepi sončni dnevi so se vrstili — pa sobotni večer je bil: kako malo znana je oktobrska lepota v planinah!

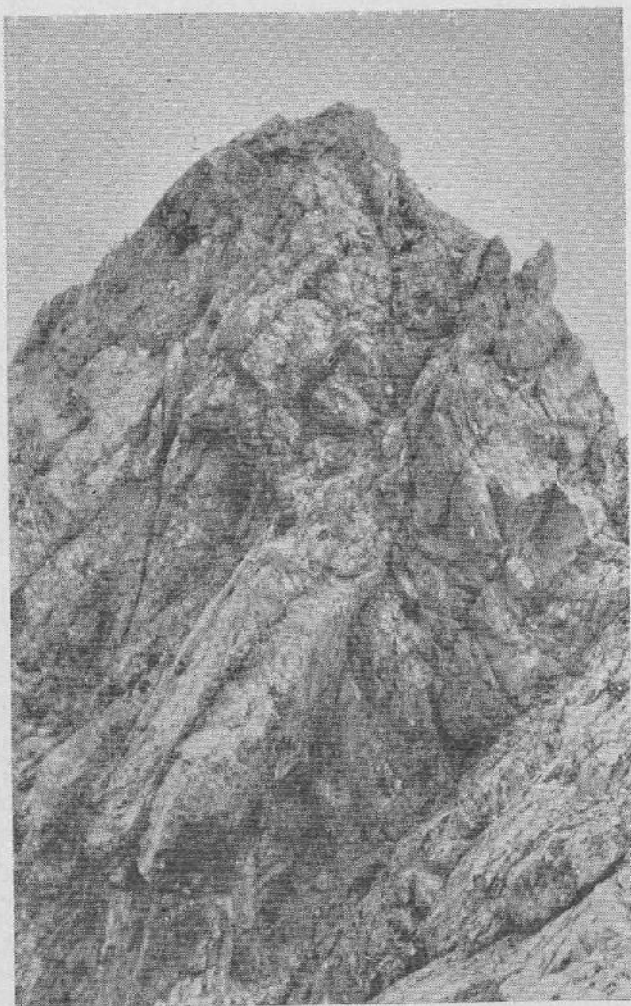
Z Marijanom sva zjutraj odšla čez Govnjač po sončnem pobočju in krnicah Ksera, dvakrat nehote splašila gamsa samotarja, poslušala zvončkljanje ovc z vrha Ksera — čudno, v oktobru — in kmalu prispela na Tolminski Kuk. Pred nama je bila sončna Goriška, Banjska planota, dolina Idrijce in Trebuše, Trnovski gozd — nizko nad njim pa ogromen oblak, sploščen v nekako pravokotno obliko, videti je bil kot plošča s temnimi stranicami in vrhnjo stranjo v blišcu sonca. Tik pred seboj sem videl goličavo planoto do Tolminskega Migovca, vrh njegov pa kot nekaj tabor, obdan z nasipi.

S Kuka sva krenila po širokem slemenu na Zeleni Vrh — ki pa mu pravi Tuma (Pl. V. 1927/12) Mali Vrh. Mislim pa, da ima bolj prav prijatelj Tominec, ki trdi, da je to Zeleni Vrh in Mali Vrh pa je tisti pri Podrti Gori — saj Zeleni Vrh tik Kuka je v resnici zelen, poln trave in cvetic, Mali Vrh Podrte Gore pa je skalna puščava — o tem sva se prepričala z Marijanom. Že sva se z Zele-nega Vrha, bližala Malemu Vrh — nameravala sva iti čezenj in potem od zapadne strani na vrh »Podrte« — tedaj sva opazila, da se je tisti ploščati oblak s Trnovskega gozda pripodil že skoro do naju. Prispel je do bohinjske rajde vrhov in obstal z navpično megleno steno na razvodju med bohinjsko in tol-minsko stranjo. Poizkusila sva, da bi šla na vrh Podrte Gore skozi meglo oblaka — kajti od zapadne strani se ti vrh smehlja, pristop nanj je izprehod — prav tako, kot se zlahka do njega pride s Kuka po grebenih. A megla je bila tako gosta, da nisva videla niti do svojih nog. Zadosten vzrok, da sva sestopila z Malega Vrha raje na bohinjsko stran, v naročje Podrte Gore, polno ogromnih skal in razvalin — zato pa ni bilo tam niti najmanjše megle — pač pa nama je njen vrh kazal zobe. Mladi moj zet ni nič pomišljal, zavihtel se je v steno škrbine pod vrhom. Lahko njemu z njegovo novejšo opremo — mislim njegove prožne noge, utrjene v smuških skokih — in moje še iz prejšnjega stoletja. Zato sem skušal, da bi strmino obšel po dosti položni polici — tudi Marijan mi je iz svoje višine prigovarjal naj grem tam. Polica je bila res položnejša, vendar nanjo se je dalo priti le čez vrzel ob prepadni steni, široki poldrug do dva metra. Oprimki zgoraj so bili dobri, spodaj pa en sam skalni napušč, majhen, da je bilo prostora za eno samo nogo — pa še ta napušč mi je bil sumljiv. Res, komaj

je občutil samo del moje teže — resk — se je zrušil in kamenje je zarožljalo po steni, jaz pa sem obvisel na rokah, pa se hitro pogl nazaj. »Nak, dosti je«, sem glasno mislil, »nak« je pri sebi mislil tudi Marijan in bil v nekaj trenutkih pri meni. Opustila sva vzpon na vrh in krenila med razvalinami na strmo melišče in se spotoma razgledala po ostankih strašnega razdejanja nekdanjega potresa. Kako je vse zdrobljeno, razklano, polno peklin in pripravljeno, da se vnovič sesuje v globino.

Od vznožja Podrte Gore sva se povzpela po grebenu od zapadne strani na vrh Mohorja in se spustila na nasprotni strani. Name-raval sem poiskati tisto jaso med rušjem, kjer sem bil zadnjič videl oblice peščenjaka — »stone druidov«, kot sem domneval. Nebo pa se je medtem zamrežilo — tisti dan je manjkalo samo še dvajset dni do dneva

mrtvih — hitro se je stemnilo — prhitro, da bi našel jaso. Pač pa sem opazil več manjših takšnih peščenjakov na drugem kraju, pod njimi in še naprej pa pesek, očitno od razpadlega peščenjaka, ki so ga naplavljali nalivi. Vzel sem v roko okrogel kamencček, sivorjave barve in lešnikove velikosti pa ugotovil, da je iz kremenjaka. Potemtakem bi bilo bolj verjetno, da so ti peščenjaki, čeprav zglašeni in zelo velikih izmer, ostali kot priče davnih geoloških dogajanj ob robu nekdanjega morja ali pa jezera. Morda je ostala od tistega jezera manjša luža do časov, ko so se tod pred tisočletji naselili staroselci in odtod ime Lakev = Lokv. To ime in naprej po orglici najbrže keltskih zvokov: Lacken, lago, lac, lake, loche ... pa kaže pot, ki so jo hodili pred tisoči let Kelti.

Vrh Podrte gore gledan iz skrbine med njo in Malim Vrhom. Belo ozadje je meglena stena oblaka, ki je obstal na razvodju proti Komni

Foto Marijan Gašperšič (1959)

Karavana

MIRAN MARUSSIG

Planinska »drama« v treh (čisto kratkih) dejanjih

Prvo dejanje

Sobota popoldan. Od Vrat gor se vije dolga kača — glava za glavo, nahrbtnik za nahrbtnikom, noga za nogo. In ta pisana vrsta valovi, se giblje, stopa, govori in ruši kamenje. Sonce pa sije na razgrete glave, na pleše, klobuke in robce, na gola ramena, srajce in nedrčke, na bedra, hlače in kvedrovce...

Prvi planinec: Vroče je, uh! Predlagam pavzo.

Drugi planinec (*zajodla, potem zavpije*): Pavzaaaa!

Tretji planinec: Pil bi. Vodo, kislo vodo, deževnico, mlako... Vseeno kaj.

Četrti planinec (*pije*): Aaaaah — sijajno. Brez tega bi umrl. (*Potem spravi čutaro in se ne mení za trideset pobožnih pogledov*). Mi je žal, dragi bratje, ampak jaz sem na to mislil poprej.

Peti planinec (*obira kokoš*): Brez kokoši ni planinstva. Moderno planinstvo sloni na pečenih piškah.

Prva planinka: Čudovito, ampak vroče. Sonca je preveč.

Druga planinka: Bo gor nocoj ples?

Šesti planinec: Brez dvoma! Nocoj ga bomo žgali. (*Odpre slivovko*). Bratje, bo kdo kačjo slino?

Drugi planinec (*zopet jodla, potem poje, potem kriči*).

Osmi planinec (*zase*): Tako sr...! Mi že zvoni v ušesih. Naprej grem, ali pa ostanem zadaj. (*Se obrne k sosedu*.) Imam občutek, da nas je preveč. Saj to je cela karavana.

Deveti planinec: Ja dragi moj, drugače je pa dolgčas. Ko prideš takole v srednja leta, je vse, kar ti ostane — družba in košček narave. V naravo štejem tudi pivo in kranjske klobase.

Tretja planinka: Strašno sem potna, komaj čakam, da se umijem. Je kje tekoča voda? (*Po vsej skupini smeh*.)

(*Od Sovatne dol se pripodi skupina mladih planincev. Zdrvi mimo začudene karavane ko čreda divjih kozlov*.)

Deseti planinec: No, to je mularija. Niti pozdravili niso!

Druga planinka (*žalostno*): E-jcj, pa gredo že dol.

Osmi planinec: Planine se zračijo!

Deveti planinec: Gremo naprej?

Drugi planinec (*zajodla, potem zavpije*): Gremoooo!

In zopet sije sonce na glave, nahrbtnike, ramena, srajce in nedrčke...

Drugo dejanje

Kriški podi, sobota zvečer, obednica

Oskrbnik (*v kuhinjsko okence*): Tri večerje, dva čaja brez, enega z rumom.

Prvi planinec: Cigarete prosim, Moraval!

Drugi planinec: Še dva čaja. Imate mleko in žgance? Koruzne prosim, zabeljene!

Tretji planinec: Žig! Kje je žig? Dajte mi žig. Sem transverzalec.
 Oskrbnik: Počakajte, mogoče bi jutri...
 Četrty planinec: Mi gremo spat. Prenoišče prosim na skupnem. Pa ne pri oknu. Če imate sobo, bi sobo.
 Peti planinec: Tole, da! Tu je moka, sladkor, mast. Jajca dajte vi. Torej omlete. Tanke, ne jemo debelih. Marmelado imamo sami.
 Prvi planinec: Cigarete prosim, Mo-ra-val Postrežba od hudiča. Prinesite še pivo.
 Šesti planinec: Oskrbnik, oskrbnik! Jutri grem na Razor, kakšna je pot? Dobra? So klini? Meni se namreč vrti. Je nevarno?
 Oskrbnik (*v kuhinjsko okence*): Cigarete, mleko, pivo, čaj. (*Šestemu planincu.*) Na Razor... malo klinov. Za vrtoglave navsezadnje...
 Sedmi planinec: Tri kompletne večerje, ampak tovariš — kmalu! Mi smo lačni. Dragi moj, pet ur hoje...
 Oskrbnik (*v kuhinjsko okence*): Tri večerje... (*Četrtemu planincu.*) Počakajte, prosim, tovariši. V treh jezikih piše: Ne hodite v čevljih v sobe!
 Četrty planinec (*jezno*): Mi gremo spat! Smo zaspani. Oprostite, da živimo, zato gremo spat. Torej: Dajte nam prenočišče.
 Druga planinka (*razočarano*): Saj tudi plesa ni.
 Šesti planinec: Oskrbnik, če je na Razor nevarno, ne grem na Razor, grem na Križ. Kako pa je na Križ?
 Peti planinec: Kaj je s palačinkami?
 Sedmi planinec: Odlična večerja, ampak svinjsko draga. Prinesite še pivo.
 Osmi planinec: Čaj!
 Deveti planinec: Kavo!
 Deseti planinec: Liter črnine!
 Oskrbnik: Od pol desetih ne točimo več vina. Če dam pijačo, ob desetih ne bo miru.
 Dvajseti planinec: Kako — kako? Dobili ga bomo, zaprmej... dobili ga bomo! (*Odvihra v kuhinjo.*)
 Šesti planinec: Od hudiča! Ne zvem za nobeno pot, ne za Razor, ne za Križ...
 Trideseti planinec: Ja dragi moj, so pa drugačni časi, kakor so bili. Je to oskrbnik? To je omleta! Svoje čase so oskrbniki poznali poti, so svetovali, kje hodi, so te postregli, so dali najboljše prenočišče. Danes nas pa — ignorirajo.

Tretje dejanje

Kriški podi, nedelja dopoldan

Prvi pograd: Popolnoma sem zdelan.
 Drugi pograd: Razmajan. Neprespan. Obupno!
 Prva miza (*pijano*): Fantje (*hk*), tista slivovka je bila sijajna. Oskrbnik ni dal vina, smo pa kačjo slino požulili (*hk*). Potlej je bil hec do pol enajstih. To pa rečem fantje (*hk*), od poljubov se mi je vrtelo.
 Druga miza (*nevoščljivo*): Taka krevlja, pa ima tako srečo. Na meni ni bilo drugega ko čaj in prismojene palačinke. Zato imam pa buške od kvartanja.
 Planinska karta: Tovariši, ne vidim vas. Je to megla ali zopet umazanija od prstov?
 Stopnice: To bo kar od prstov, draga sestra, tako zanesljivo, kakor so v meni luknje od trdih žbljev.

Stranišče: Zardevam!

Vhodna vrata: Kaj zardevaš, smrdiš! Drugič si oskrbi napis: »Za ljudi!«
Okna: Mir. Ne žrite se, saj smo v hribih. In poleg tega je nedelja, do druge
sobote pa je polnih sedem dni.

(Po vsej koči globok vzdih olajšanja.)

V Trento navzdol pa se vije dolga kača — glava za glavo, nahrbtnik za nahrbtnikom... Morda jih je nekaj manj. Nekdo je namreč odšel na Razor, drugi na Križ, tretji na Stenar. Toda ti trije so se tako tiho ločili od karavane, da planinci tega niti opazili niso in jim tisti, ki je jodlal in vpil, ni utegnil niti zažvižgati v slovo.

Po Krmi domov

PAVEL KUNAVER

Kako hvaležne so gore! One same sicer tega ne čutijo niti ne povedo, a to vemo tem bolj mi, ki se vzpenjamo nanje in ki nas ob vsakem še tako nedolžnem vzponu obdarujejo. Seveda niso vsi izleti enaki. Zelo se razlikujejo med seboj in eden ali dva pustita vsako leto posebno globok vtis, nudita tako velike užitke, da si za dolgo časa poln sreče in prelepih slik. Tako močne so, da stoje kot sence za vsemi doživljaji v dolini in navadnem življenju. Ob vseh težkih dogodkih te tolažijo in prišepetavajo, kako lepo je tam zunaj, kako se izplača potrpeti in delati, da bomo mogli pri prvi priliki zopet tja. Nekateri posebno močni doživljaji, taki vrhunski užitki, se mi včasih v domišljiji zde kakor močni loki in oboki, ki segajo preko celega leta, preko vseh drugih tudi planinskih doživetij prav do drugega, enako lepega in močnega doživetja. Letos mi je usoda naklonila kar dve taki doživetji, ki nikakor nista v smislu števil od I. do VI. Nekateri se bodo morda smejali, če izdam, da sta bili ti globoki doživetji dolina Krme, in sredi jeseni, tik pred nastopom slabega vremena, Velika planina na severni strani, Požarje imenovana. Ta zadnja je bila sicer žareč jesenski dan, kakršnega more dati le vsa rdeča in rumena jesen, a v Krmi je zapustila še globlje sledi.

Kakor običajno smo tri dni našega taborjenja nad Ribčevim lazom v Bohinju posvetili obisku Triglava, ki nas je ves julij vabil v svoje lepo okrilje. Imel sem s seboj 25 tabornikov in tabornic Triglavske čete. To je precejšnja družba, a bila je zelo prijetna, disciplinirana in dovzetna za vse, kar je nudila pot preko lepe Uskovnice, preko parku podobne pokrajine med njo in Vodnikovo kočo in celo skozi nevihto do Kredarice. Tisti, ki nas je lani presencil z velikim kamnom, ki ga je skrivaj nesel iz Bohinja v nahrbtniku s seboj na Triglav, da bi vrh povišal (!), in smo mu nevedoč za to nerazumljivo obtežitev pomagali nositi ta čudni material, je letos bil previdnejši in manj idealen ter nas ni oviral s prošnjami, naj mu pomagamo. Drugo jutro je bil tudi vrh milosten in s posebno pobožnostjo so stopili začetniki prvič na mogočni vrh.

Kje nazaj, »domov«, pod platnene strehe? Za navzdol z veliko mlado družbo je treba izbrati le bolj lahkih potov in čim manj snežišč, da se kdo ne popelje med skale ali celo čeznje. Živci so se mi že nekoliko utrudili in preveč se bojim,

da mi kdo ne zleti po strmini. Pri tem pa imam prav za pohod navzdol dolino Krmo za posebno pripravno, da traja slovo od Triglava čim dalj, da je čim manj treba paziti na pot in skale, a da je kolikor mogoče vsa pozornost posvečena gorskemu svetu, ki je, mislim, prav v območju Krme posebno samotni in bo tak ostal, dokler ne bo kaka planinska postojanka v sredini poti privabila več gorohodcev na potovanje po Krmi iz Mojstrane na Triglav.

Da bi imeli več časa za Krmo, smo šli s Triglava popoldne do nove Vodnikove koč. Dež nas je proti koncu podil, a je prenehal, ko smo prišli pod streho. V spremstvu nekaterih močnejših tovarišev je odšlo še istega dne nekaj slabotnejših tabornikov nazaj v tabor v Bohinju. Pri meni pa je ostala večina, garda samih romantikov, ki so razumeli mojo željo, da hodimo čim tiše in da v gorskem svetu ne naredimo nobene škode.

Posebno vnet je dijak Š. Vse pretakne, za vse lepe koticke okoli tabora ve in zgodaj vstaja, da pride do opazovanja gozdnih živali. Tudi v Vodnikovi koči ni počival. S četico posebno zanesljivih tovarišev je v tem, ko sem jaz počival, odšel na Velo polje in proti Mišcljski planini. Zvečer, ko so se vrnili, mi je skrivnostno pripovedoval neverjetna odkritja — našel je naselbino zelo velikih planik na kraju, kjer bi jih nihče ne pričakoval. V dokaz mi jih je tekel naslednje jutro na vse zgodaj fotografirat!

Po njegovi vrnitvi smo se odpravili proti Bohinjskim vratcem, ki držijo v planinski raj, Gornjo Krmo. Čudno bogato cvetic je tisto pobočje med Vernarjem in Tošcem, le planike so izginile. Kako lepo bi bilo, če bi postala vsa bližnja okolica nove Vodnikove koč planinski park, kjer bi bila vsa živa bitja, rastline in živali, popolnoma zaščitena!

Na sedelcu sem se dogovoril z mladino, da bodo čim tiše hodili, kajti Krma je polna divjadi, večina pa še nikdar ni videla gamsa. In kako so me ubogali. Nobena nepotrebna beseda ni padla, zato pa so strmeli tem bolj v tihi gorski svet Gornje Krme. Vrhovi so bili sicer pokriti z nič dobrega obetajočimi megami. A kjer smo hodili, je bilo tem lepše. Ko smo prečili pod Vernarjem, smo naleteli na cel otok samih pogačic. Še lepši pa je bil tisti del že deloma zarastlega strmega melišča, ki se spušča proti planini. Tu je bil grm pri grmu gričevnika, rododendrona. Včasih je bilo več rdečih svetov na grmiču kakor zelenih listov!

Gornja Krma pa ni samo polna divjačine in cvetic, ampak je pravi muzej najrazličnejših viharikov, ki v velikanskem loku pokrivajo skalni svet od bregov Vernarja, spodnji rob številnih kont, tja do strmin Rjavine in Macenovca. Plazovi in viharji so ustvarili nešteto oblik kljubovalnih macesnov in visokogorskih smrek. Njihovi bratje in sestre v nižjih legah in v boljših življenjskih pogojih hitreje umirajo. Ti junaki pa vztrajajo, in zdi se, da kar nočejo umreti, in se potem, ko so jim strele in skale odbile vrhove, poživljajo z močnimi stranskimi vejami. Od katerekoli strani prideš v Gornjo Krmo, te taki junaki nemo pozdravljajo. Z daljnogledom pa jih vidiš v zadnjih bojnih vrstah stati na nižjih grebenih in ob plaznicah ter pod melišči.

Zato sem tudi mojim prijateljem svetoval, da so le počasi, počasi prodirali navzdol, jaz pa sem še bolj zaostajal in najzanimivejšo tako visokogorsko harfo tudi skiciral. To vam je poseben užitek, ko opazujemo tako prastaro deblo, vse njegove krivenčaste veje, ki so jih tisočeri viharji v dolgih stoletjih milijonkrat zaman upogibali in poizkušali zlomiti in odlomiti! Spoštljivo se pričnemo pogovarjati s starcem, ki je preživel toliko borb in obstal. Odgovore čitaš v njegovih oblikah, v ranah, ki so mu jih zadale skale in strele, mrz in starost.

Moja mladina je počasi izginila med ruševjem in končno med drevjem in bal sem se, da mi ne bi postali glasni pod tistimi obsežnimi melišči pod Tošcem in Draškimi vrhovi. A prav nič jih nisem slišal, če tudi jih je bilo še okoli dvajset. Mislil sem že, da so mi ušli, ko sem jih končno opazil na koncu planine počivati na skalah. Bili so tiho, kakor da bi slutili, kakšen prizor bodo v kratkem videli.

Tam na tistih meliščih pod prej omenjenimi vrhovi mora med kamenjem raste posebno sočna travica. Še nikoli nisem šel tam mimo, da ne bi videl gamse. Tokrat pa so se prav nastavili mladi družbi, od katerih večina gamsa od blizu še ni videla. Na izbočenem hrbtu največjega melišča je stalo in ležalo nič maj kakor petindvajset gamsov. Da bi pokazali, kako znajo tudi teči, je eden od njih prav pred nami hitel iz grape navzgor proti tropi. Nato pa smo jih mirno gledali in videli v vseh mogočih pozah. Včasih mislimo, da so samo lovske bajke, če slišimo pripovedovati, da eden od gamsov stoji na straži, da se drugi varno pasejo. Toda eden od velikih gamsov, v daljnogledu je bil res pravi lepoteč — je mirno stal na nam najbližjem kraju ter nas opazoval. Moji pa so malone nemo stali in opazovali pestri trop. Eden, ki se je verjetno do sitega napasel, si je izkopal v mehki prod na robu jamo in v njej počival, moleč par nog od sebe. Tudi nekaj drugih je ležalo in prežvekovalo. Drugi so se res pasli in se sprehajali razkropljeni med skalami in više gori po drobnem grušču, iz katerega je morala moleti nekatera sočna bilka. Za nas se niso prav nič zmenili, in moj daljnogled je romal lahko mirno iz roke v roko, tako da smo videli tej lepi tropi malone v zobe. Tako se je mladini, četudi je bila v veliki družbi, popolna tišina in miren pohod bogato izplačal. Prej smo se mi utrudili opazovati kakor živali paše in odšli smo zadovoljni dalje v dolino skozi obsežne gozdove na širne zelene pašnike Zasipske planine.

Kakor siloviti bastiljoni se dvigajo nad njo v megleno nebo stoječi stolpi sten Rjavine. Mračne globeli in strmi žlebovi se zajedajo mednje, v nižjih delih pa jih na policah krase slikoviti viharniki. Do njih ne more sekira, in če bi padli, bi se zdrobili pod stenami.

Toda preden smo dospeli v dolino, smo morali tam, kjer se pričinja krivenčasti bukov gozd, čez ogromen nov podor. V strmi steni Draškega vrha smo zagledali malone sto metrov visoko vrzel, iz katere se je odluščilo več metrov na globoko, morda do pol milijona ton rdečkastorumenega skalovja. Zdrobljeno v droben grušč in malone kot hiša velike skale je podor zasul breg do pol kilometra daleč in se mogočno razširil, ko je udril v revni gozd. Tam pa je strašno gospodaril. Strl je drevesa, popolnoma pokopal pod seboj ruševje in drevje. Le mestoma gledajo veje iz rumenkaste skalne puščave in čakajo bližnjega konca, ko se bo skalovje poleti razgrelo in bo listje in življenje zamrlo. Kako svez je ta podor, smo čutili, kajti kjer smo stopili na drobir se ni samo mlel pod nogami, ampak tudi mehko udajal in tlačil. Vsa masa se še ni posedla in nekatere skale še nevarno vise.

Kar oddahnili smo se, ko smo prišli iz strelne daljave še sveže rdečih sten. A tedaj so se megle že zelo ponižale in Krma ne bi bila Krma, če nas in svojih lepih gozdov in planinskih trat ne bi umila z izdatnim nalivom. Med tem ko je najbolj lilo, smo našli zavetje v novem, prijaznem, domu javorniških kovinarjev. Po dežju pa smo nadaljevali svoje potovanje po Spodnji Krmi, ki polagoma preide v svojo enako romantično tiho sestro, Gornjo Radovno. Po dežju je bil zrak posebno čist, širni travniki med temnimi gozdovi pa kar žareči od svežine. Tišina je bila res popolna, tišina pa velikih viharjih, ki so tudi v tej tako tesni in zaprti dolini pred meseci tod divjali. V velikih gozdovih prav po naj-

nižjih bregovih so bile utisnjene velike vrzeli in velike množine visokih smrek so križem ležale, kolikor jih niso že pospravili. Vendar štori z daleč razprostrtimi koreninami, molečimi v zrak, in globoke jame pod njimi so pričale o sili, ki je tod delovala. Razkropljeni v tihe opazujoče skupinice smo vedno počasneje hodili proti izhodu te lepote med našimi alpskimi dolinami. Toliko tišine — a koliko skrite sile, ki počasi gloje in izpreminja oblike naših krasnih gora!

Ker pa je človek vendarle važen del naših gora, sem mlade prijatelje peljal na koncu še k starim znancem tik pod Jerebikovcem, od koder je posebno lep razgled nazaj v Krmo in njene strme mejnike. Četudi je lastnik kmetije stari lovec Skumavec umrl, ostali so njegovi svojci, enako prijazni in prijetni. Odlikovanja, ki vise na trofejah, a predvsem čudovite oblike gamsovih rogov in srnjakovih rogljev so mladino prepričale, da je tudi žival, ki prebiva v območju Krme, nekaj posebnega, in zato so se s temi globljimi vtisi vrnili z menoj vred nazaj na drugo stran Triglava, v tabor v lepem Bohinju.

Nekaj o gospodarski problematiki planinstva

MIRKO FETIH

V poročilu o investicijah z analizo gospodarskega poslovanja naših postojank bomo naleteli na vprašanje statusa planinskih postojank vzporedno z indirektnim poscganjem planinstva v turistično in gostinsko dejavnost.

Po naših predpisih je Planinska zveza kot družbena organizacija in kot zveza vseh planinskih društev v LRS lastnik vseh planinskih postojank, ki tako predstavljajo socialistično družbeno lastnino. Namen in naloga planinskih postojank pa je, da nudijo obiskovalcem hrano in prenočišče ter da dajejo planincem pojasnila o smeri in dostopnosti posameznih poti. Glede na lego planinske postojanke in druge okoliščine je razumljivo, da je stopnja razvitosti posamezne postojanke odvisna od teh činiteljev.

Poleg tega današnji razvoj tehnike in drugi pojavi nedvomno močno vplivajo tudi na planinstvo. Visoko v gorah, kjer je navdušen ljubitelj gora pred 100 leti srečaval le tropo gamsov, kjer je planinec pred nekaj desetletji srečaval le soplaninca, se danes vije avtomobilska cesta ali teče od vznožja na vrh moderna žičnica. V kočah, kjer je bil planinec pred leti zadovoljen z mlekom in žganci, postavlja danes vse drugačne kvalitetnejše kulinarične zahteve. Ne samo tehnika, tudi splošen kulturni dvig našega ljudstva ima nujne posledice in odraz v naših planinskih postojankah. S tem pa v mnogih primerih postajamo slični gostinski dejavnosti, čeprav pod vse drugačnimi vidiki in okoliščinami. Da pa postaja planinstvo že del turizma in da nekako stopa v štrc z njim, da je to veja turizma, o tem smo si menda na jasnem.

Bistvena razlika planinstva od gospodarskih panog pa je v tem, da planinska društva niso pridobitne gospodarske organizacije, temveč so planinske postojanke le materialna osnova za planinstvo. Čeprav sliči planinska postojanka gostinskemu obratu, sta njun namen in naloga popolnoma druga.

Spričo tega je Izvršni svet LRS izdal leta 1957 dva odloka o oprostitvi planinskih postojank obveznosti do družbene skupnosti s pojasnilom, da se ta odlok nanaša samo na tiste planinske postojanke, ki imajo izključno planinski pomen, to je, da nudijo planincu le prenočišče in hrano in da se nahajajo predvsem v višinskih legah ali v nestrnjenem naselju v nižini ter se zato štejejo kot izhodiščne točke za planine. Vse ostale planinske postojanke pa se štejejo kot gostišča ter za nje ne veljajo oprostitve po zgoraj navedenih odlokih. Posamezni ObLO po lastni presoji izdajajo odločbe o teh oprostitvah upoštevajoč, ali ima planinska postojanka planinski značaj ali ne.

Na drugi strani pa je nedavno Državni sekretariat za blagovni promet FLRJ izdal pojasnilo, da se štejejo planinski domovi oziroma postojanke za domove oddiha v smislu zakona o ustanavljanju in poslovanju počitniških domov.

Vsekakor v mnogih primerih ni popolne jasnosti o statusu določene planinske postojanke oz. so si stališča društev in pristojnih ObLO v nasprotju. Do takih primerov prihaja vedno pogostejše zlasti še, ker si je z razvojem motorizacije »dolinski« turizem utrl pot večasih celo zelo visoko v gore. Kot primer navajamo zavetišče pod Mangrtom, ki je zaradi svoje enostavnosti danes nedvomno le skromno planinsko zavetišče, bodoči objekt pa bo gotovo imel mnogo bolj turistično gostinski kakor pa planinski značaj. Podoben primer je Kamniška Bistrica, Logarska dolina, mogoče bo čez nekaj let nastalo isto vprašanje v Vratih, Tamarju in še kod drugod. Dejstvo pa je, da planinstvo nima urejenega pravnega statusa in da ima slej kot prej popolnoma svojski značaj.

Razvoj turizma nedvomno koristi tudi planinstvu, vsaj si planinec z izboljšanjem komunikacij prihrani mnogo časa in energije, da pride do svojega planinskega cilja. Vzporedno z njim pa potuje tudi turist, ki bo dosegel svoj cilj že v dolini in se bo povzpel v gore ali ne. Oba pa bosta uporabila isti objekt za svoj odpočitek, za prehrano ali razvedrilo. Vprašanje oz. problem, ki ga v zadnjem času večkrat postavljamo pred nas, je, ali so naše tkzv. nižinske in izhodiščne ter podobne postojanke planinski ali turistični objekt. Dejstvo je, da so vsi objekti brez razlike bili zgrajeni izključno zaradi pospeševanja planinstva, dejstvo je tudi, da planinstvo nima namena in noče zavirati razvoja turizma, temveč bo šlo z njim vzporedno, z roko v roki. Toda objekti, ki so bili zgrajeni za planinstvo postajajo pretesni, premalo udobni in če hočete tudi premalo kulturni za pravi sodobni turizem. Zato je nadaljnje vprašanje, ali naj naši objekti postanejo gostinsko-turistični objekti ali pa naj ostanejo izključno le planinski ali pa naj se spremenijo v planinsko-turistične objekte.

Za zdaj lahko iz dosedanjih razpravljanj izluščimo naslednje: Planinske postojanke v glavnem niso več kos hitremu razvoju turizma, za planinstvo kot tako pa zadovoljujejo. Zato naj planinske objekte še v naprej upravljajo planinske organizacije predvsem za planinske namene in cilje, turizem pa naj v takih krajih, ki se stika s planinstvom, zgradi za svoje potrebe sodobne moderne objekte. Dokler pa ne bodo zgrajeni, bo planinska organizacija vsekakor v mejah možnosti nudila tudi ostalim turistom ustrezno in primerno zavetišče.

Ker pa, kakor zgoraj navedeno, zaradi nerazčiščenega statusa planinskih postojank prihaja čisto do neljubih in nepotrebnih nesoglasij med posameznimi planinskimi društvi in pristojnimi občinskimi ljudskimi odbori, naj PZS predlaga Državnemu sekretariatu za blagovni promet LRS, da naj se ob takih primerih rešujejo za-deve med PZS in pristojnimi ObLO ne pa PD, ker bo PZS kot krovna organizacija planinstva in kot dejanski lastnik vseh planinskih nepremičnin, sicer pa direktno neprizadeta, lahko najbolj objektivno presodila dejansko stanje in našla ustrezno obojestransko zadovoljivo rešitev.

INVESTICIJE

Tabela gradbenih investicij nam nazorno prikazuje, kolikšna sredstva sta planinska organizacija in družba vložila v planinske objekte od osvoboditve do konca leta 1958. Če k tem vloženim sredstvom prištejemo še vrednost že prej obstoječih objektov ter naprav, preračunamo na pravo vrednost, vidimo, da razpolagamo z ogromnim skoro 1 in pol milijardnim premoženjem.

Razveseljivo je, da predstavljajo v zadnjih letih najvišjo postavko po društvih vložena sredstva. Društva so namreč tiste osnovne gospodarske enote, ki morajo v pretežni meri sama skrbeti za svoje obstoječe postojanke in za gradnjo novih objektov. Pri tem si morajo manjkajoča sredstva najprej preskrbeti iz lokalnih virov v obliki posojil in dotacij iz družbenih fondov. To se dejansko iz leta v leto tudi izboljšuje. Med tem ko je bilo sorazmerje lastnih sredstev napram subvencijam do leta 1950 v znatno korist subvencij (8 920 000 : 5 769 000, to je 66 % : 34 %) je bilo to sorazmerje leta 1958, upoštevajoč tudi kredite, že povsem drugačno: 17 400 000 : 55 milijonov 900 000, to je 23 % : 77 %. Ta pravilna gospodarska politika sili društva k pametnemu in racionalnemu gospodarjenju ter ima za posledico, da se društva vedno bolj in bolj zavedajo svoje vloge, pravic in dolžnosti, ki izvirajo iz takega premoženja. Da je to edina pravilna pot, nam dokazuje tudi sklep skupščine leta 1954 v Mariboru, ki je sklenil, da se vsa finančna sredstva, ki jih dobi PZS, dajejo društvom izključno le v obliki posojil. Tako se lahko ta sredstva stalno obračajo in krožijo med društvi kot investicijski brezobrestni krediti, z vračanjem anuitet na krajše oz. daljše raz-

dobje. Če temu ne bi bilo tako, bi bila društva danes znatna sredstva, ki jih dobi PZS vsako leto, enostavno razdelila in bi bil investicijski fond PZS enak 0. Tako pa znaša ta fond konec leta 1959 cca. 100 000 000.— dinarjev in je v pretežni meri v rokah posameznih društev. Žal pa se društva važnosti in pomena tega fonda ne zavedajo v zadostni meri in so preveč egoistična. Finančna disciplina pri vračanju anuitet je namreč zelo slaba in tako investicijski kredit izgublja na svoji vrednosti. Zato bomo morali skleniti, da društva, ki neredno izpolnjujejo svoje obveznosti pri vračanju anuitet, ne bodo mogla dobiti novih kreditov iz tega ali iz drugega oziroma drugih fondov, dokler v celoti ne bodo vrnila zapadlih anuitet.

Pogovoriti se moramo, kdo naj bo prvenstveno upravičen do investicijskega kredita PZS. Razumljivo je, da smo pri tem vezani na sklepe skupščine in plenuma PZS. Po sklepu zadnje skupščine so bila v prioritetenem gradbenem planu naslednja gradbena dela:

1. adaptacija in povečava koč pri Triglavskih jezerih,
2. gradnja Vodnikove koč,
3. gradnja koč na Janšah,
4. gradnja koč na Menini planini,
5. gradnja koč na Peci,
6. gradnja koč na Razor planini,
7. gradnja koč na Mangrtu,
8. adaptacija koč v Tamarju.

Večina teh postojank že služi svojemu namenu in bodo potrebovale le še manjše zneske, katere bodo morala v glavnem preskrbeti PD iz svojih sredstev in lokalnih virov. Izjema je koč pri Triglavskih jezerih, ki za dokončno povečanje potrebuje še znatna sredstva in bo še več let treba odobravati ustrezne letne investicijske kredite. Vprašanje Tamarja je poglavje zase in bodo morali gradbeni strokovnjaki ugotoviti, ali je v to koč vredno še vlagati nadaljnja sredstva. Gradnja planinskega doma na Mangrtu pa je tako obsežnega značaja in povezana s turizmom, da ji planinska organizacija ne more biti kos, niti to ni več njena naloga.

Za perspektivni plan so bili sprejeti naslednji sklepi:

1. gradnja koč na Snežniku,
2. gradnja koč na Čavnu,
3. gradnja koč na Voglu,
4. sanacija koč na Zelenici,
5. povečanje Aljaževega doma v Vratih.

Vse te postojanke terjajo ogromne zneske, ki jih naša organizacija ne bo mogla preskrbeti. Predvsem velja to za gradnjo koč na Voglu, ki pa je itak prešla v plan občine Bohinjska Bistrica, in deloma za Aljažev dom, kjer je nujno potrebno postaviti nov velik objekt. Kljub temu pa mora v našem najbližjem planu še v naprej ostati na prioritetenem mestu gradnja koč na Snežniku, zlasti še, ker se je PD Ilirska Bistrica res z vso vnemo lotilo prve faze dela.

Vseh drugih nenašteti gradenj bi PZS pravzaprav ne smela podpirati. Kljub temu pa je PZS dala v preteklih letih kratko oziroma daljšeročne kredite še vrsti nadaljnjih postojank oziroma društev. Gospodarska komisija in UO PZS sta namreč ugotovila, da je bil sklep zadnje skupščine premalo poudarjen in proučen ter da je še precej planinskih objektov, katere je PZS kot krovna organizacija dolžna kreditirati (Frischaufov dom, Pogačnikov dom, Češka koč in drugi), poleg tega je zaradi izredne prizadevnosti nekaterih društev in deloma tudi iz drugih razlogov bilo treba v preteklih letih kreditirati še nekatere nadaljnje postojanke, kot na primer Kočo na Mirni gori, Kočo na Kalu in druge. Končno KG in UP PZS sodita, da je sklep skupščine le okviren in da bi bilo krivično zadostiti nekaterim potrebam 100 %, znatno večjemu številu pa ničesar, in da to tudi ni v skladu s splošno gradbeno politiko naše organizacije.

Kljub temu menimo, da je prioriteten gradbeni program skupščine v glavnem izvršen in da lahko predlagamo plenumu, da sprejme naslednji okvirni predlog za kreditiranje iz investicijskega fonda in iz pričakovanih kreditov v letu 1960:

- nadaljevanje del za povečavo in adaptacijo Triglavskih jezer,
- oprema Vodnikove koč,

- gradnja koče na Snežniku s pomočjo sklada PVP,
- obnova Staničeve koče, s pomočjo sklada PVP,
- gradnja novega trakta in obnova Frischaufove koče,
- Češka koča.

Glede vseh ostalih potreb pa bi predlagali plenumu, da pooblasti UO PZS, da po točni proučitvi vsake prošnje in na podlagi predloga GK odobri ustrezne kredite iz razpoložljivih fondov, tudi za druge gradnje, ki so v interesu planinstva.

INVESTICIJE OD LETA 1946 DO 1958

(v 000)

Leto	Lastna sredstva PD din	Prostovolj. delovne ure din	Stev. ur	Subvencije		Posojila		Skupno din
				P Z S din	ostale din	P Z S din	ostala din	
1946	1 387	769	33	2 000	—	—	—	4 157
1947	3 251	992	24	3 861	—	—	—	8 104
1948	2 789	387	19	9 271	—	—	—	12 447
1949	3 639	1 930	117	15 308	—	—	—	20 877
1950	5 769	3 155	133	8 920	—	—	—	17 884
1951	12 078	5 787	138	10 312	—	—	—	28 178
1952	17 128	4 923	96	23 222	—	—	—	45 273
1953	23 594	2 863	60	4 952	48 268	—	—	79 677
1954	17 836	2 247	46	12 308	20 444	21 061	5 922	79 819
1955	18 522	1 502	28	3 206	9 092	13 494	4 038	49 854
1956	17 583	957	17	3 836	6 927	14 404	530	44 238
1957	16 213	4 078	40	4 535	18 746	13 344	2 887	59 804
1958	24 574	2 146	20	3 424	13 980	12 684	8 587	65 395
	164 363	51 736	773	105 155	117 457	74 987	21 964	515 707

PLANINSKE POSTOJANKE, KAPACITETE, OBISK, NOČITVE 1946 do 1958

Leto	Stev. postojank	Ležišča			Stev. sedežev	Obisk				Nočitve
		postelje	skupna ležišča	skupaj		F L R J	inozem.	%	skupaj	
1946	26	—	—	—	—	—	—	—	70 831	—
1947	40	—	—	—	—	—	—	—	140 365	—
1948	58	—	—	—	—	—	—	—	184 684	—
1949	71	—	—	—	—	—	—	—	286 467	—
1950	80	—	—	—	—	—	—	—	319 946	—
1951	86	—	—	—	—	—	—	—	264 684	—
1952	100	—	—	—	—	—	—	—	338 441	—
1953	122	—	—	—	—	—	—	—	415 521	—
1954	142	2042	2192	4 234	—	—	—	—	460 803	—
1955	149	2034	2412	4 446	—	417 832	4 081	0,96	421 913	—
1956	153	2002	2416	4 418	—	462 369	5 879	1,26	468 248	101 132
1957	155	2095	2321	4 416	—	514 372	8 115	1,55	522 487	93 139
1958	159	2206	2476	4 682	7970	583 217	12 219	2,10	595 436	109 613

Celokupno število vseh
1958 ležišč in nočitev v LRS 21 872
(gostinstvo itd.)

2 063 000

Zasavska planinska pot Kumrovec – Kum

Že pred sto leti, ko še ni bilo sledu o planinstvu v današnjem smislu, so križarili po zasavskih vrhovih in njihovi okolici geologi, zgodovinarji, arheologi in ljubitelji flore in favne. Geološki sestav zasavskih hribin, obstoječi gradovi in njih razvaline s svojo gotoko in baročno arhitekturo, dragocene freske v še ohranjenih gradovih in cerkvah, izkopanine iz predhistoričnih, ilirskih, rimskih časov, najdene iz naselitvenega veka prvih Slovencev v gradiščih in še druge zanimivosti so vabile v zasavske hribe.

Zgodovini turških bojev in kmetskih uporov se je v Zasavju pridružila še zgodovina NOV z zmagovitim pohodom XIV. divizije, delovanjem partizanskih bolnic in tehnik s številnimi spomeniki padlim borcev za svobodo.

Poznan je zasavski premogovni bazen ter ležišča lignita od Senovega do Zagorja, poznani topli in zdravilni vrelci od Čateža do Izlake-Medije.

Kopitnik, Veliko Kozje, Ostrež slove po svoji mnogovrstni zaščiteni flori.

Ljubiteljem belega športa nudijo pozimi zasavski vrhovi poleg lepega razgleda preko naših meja idealna smučišča.

Kot pionirja zasavskega planinstva se imenujeta svoječasni predsednik Osrednjega planinskega društva profesor F. Orožen in Blaž Jurko, učitelj na Razborju.

Ker takrat razen Hausenbichlerjeve koče na Mrzlici in mežnarije na Kumu ni bilo planinskih postojank v vsem Zasavju, je konec devetnajstega stoletja pričel Jurko graditi na Lisci planinsko kočo. Ta je bila leta 1902. izročena svojemu namenu. Bila je desetletja ne samo takratnemu Posavskemu pl. društvu temveč vsem planincem drugi dom in žarišče planinske dejavnosti.

Pohodi v hribe in planine so danes postali ljudska, vseobča nujnost.

Planinska društva so prerasla Zasavje. Na vseh višjih vrhovih pozdravljajo planince lični domovi in koče. Kaže, da imajo vse eno napako. Že jih prerašča čas, premajhne, preozke postajajo.

Da bi se planinci, v prvi vrsti mladina, seznanili z lepotami, prirodnimi bogastvi in zgodovino Zasavja, se je leta 1956 pod okriljem SZDL ustanovil koordinacijski odbor z nalogo, da trasira smer poti od Kumrovec po vseh vršacih do Kuma.

Imenovala naj bi se

Zasavska planinska pot od Kumrovec do Kuma.

Pot poteka od rojstne hiše maršala Tita čez Sotlo mimo razvalin kunšperškega gradu na Margaretno goro, odkoder pade na Orešje in se vije ob Bizeljskem gradu na Gore ob Sotli ter naprej po hrbtini mimo Podsrečkega gradu, kjer prečka cesto Senovo—Podsreda. Naprej se vzpenja preko Veternika na Bohorje, odkoder pada polagoma proti zapadu skozi vasi Mrzlo polje, Zabukovje. Po prečkanju ceste Sevnica—Planina se zopet strmo dviga mimo vasi Malo Podgorje naprej do Lisce. Od tukaj drži markacija mimo Lovrenca na Veliko Kozje, odkoder pade v Rimske toplice, da se takoj nato dvigne na Kopitnik in dalje v Gore. Pot se nadaljuje v severni smeri na Kal, Mrzlico, se usmeri proti zahodu na Partizanski vrh, Čemšeniško planino, prečka Medijo—Izlake ter se vzpenja proti Sv. Gori, da zopet pade skozi vas Tirno na železniško postajo Sava. Sedaj še strmo na vrh Kuma, kjer se konča Zasavska planinska pot Kumrovec—Kum. Koordinacijski odbor je na željo litijskih planincev pritegnil v sklop poti Jančje z izhodno postajo Jevnica.

Zasavska planinska pot je markirana z običajno Knafelčevo markacijo, preko katere je potegnjena velika tiskana črka Z z belo barvo.

Od mnogih planincev je pot tudi imenovana transverzala II. Pot drži mimo trinajstih planinskih domov in koč ter enega planinskega zavetišča.

Vseh 14 postojank je opremljenih s posebnim kontrolnim žigom. Koordinacijski odbor Zasavske planinske poti Trbovlje, poštni predal 33, ima v zalogi legitimacije, v katerih je vrisan potek poti z imeni vseh postojank in prostorom za odtis žiga.

Turist, ki se izkaže z legitimacijo z vsemi žigi, jo pošlje preko svojega društva na koordinacijski odbor. Tu mu pošlje spominsko značko, ki je napravljena po umetniški zamisli priznanega zasavskega amaterskega slikarja Mirka Weinbergerja.

Zasavska planinska pot je bila odprta prvega maja 1960. Kako zaželena in priljubljena je, kaže dejstvo, da je koordinacijski odbor Trbovlje v dobrih dveh, treh mesecih podelil že čez štirideset spominskih značk.

Koordinacijski odbor ima pripravljeno gradivo za natis vodiča po Zasavski planinski poti, nima pa sredstev za tisk.

Jurko

Mladinski seminar v Vratih

Kdo se ne bi razveselil, ko bi zvedel, da pojde v Vrata. Saj to so tista znamenita Vrata, skozi katera drži najkrajša pot v kraljestvo očaka Triglava. Meni se je taka prilika prvič v mojem življenju ponudila lani v glavnih počitnicah, ko me je predsednik mladih planincev vprašal, če bi hotel na tečaj za vodje mladinskih odsekov.

»Zakaj pa ne?« sem odgovoril z veseljem in brez obotavljanja, posebno še, ko mi je omenil, da bo ta tečaj v Vratih.

Kar takoj sem se začel pripravljati. K sreči sem imel nekaj prihrankov, da sem si kupil solidne kvedrovce, zakaj brez teh ni dobro hoditi po naših gorah, posebno še, če hočeš užiti njih popolno lepoto. Kako važna je dobra obutev, nas je prepričalo posebno lansko poletje, ko smo naleteli na sneg, kamor koli smo se namenili.

Tečaj je bil v Šlajmarjevi vili poleg Aljaževega Doma. Zbralo se nas je lepo število. Oskrba seminarja je bila odlična in smo z veseljem napredovali v praktičnem in teoretičnem pouku. Meni je bilo posebno všeč to, da smo imeli poleg teoretičnega pouka zlasti tudi dosti praktičnih vaj. Za vse pa je prav dolina Vrat kakor nalašč. To je gorsko izhodišče, odkoder ti je odprt naš planinski raj na vse strani: na Triglav, Skrlatico, Trento, Martuljkovo skupino itd. Z velikim zanimanjem in navdušenjem smo si ogledali tudi slap Peričnik, ki je prava posebnost med našimi gorskimi studenci. Naš program je bil zelo pester in smo v glavnem vsega izvršili, čeprav nam je dež kot nalašč precej nagajal.

Naši vodniki so se prav resno potrudili, da so nam pokazali v desetih dneh, kar bi morali praktično porabljati kasneje. Vadili smo pravilno in varno hojo po zasneženem gorskem terenu, rabo cepina in vrvi in drugih pripomočkov, s katerimi mora planinec ravnati.

Pot nas je zanesla večkrat pod veličastno severno steno Triglava, tudi pot na Triglav nas je vodila tam mimo čez Prag na Kredarico in od tam na Triglav.

Nikakor pa nismo na našem seminarju prezrli pester planinske flore, ki predstavlja pravo bogastvo v naših planinah. Pogostokrat smo s tovarišico iz Jesenic pod Luknjo ali pod Cmirom nabirali razne primerke za naš herbarij, ki je bil važen dokument pri zaključnem izpitu.

Bilo nam je tako lepo in prijetno, da nismo opazili, kako so nam potekali zadnji dnevi.

»Ločiti se bomo morali,« smo si zadnje dni kaj radi ponavljali. Potrebno je tudi to, saj znanje, ki smo ga pridobili mi, moramo prenesti na druge. Saj to je naša naloga in namen seminarja.

Franc Guna, Zagorje

Alpinistične novice

IV. MEDNARODNI KONGRES ZA SMUČARSKO TRAVMATOLOGIJU v Garmisch — Partenkirchenu

Od 9. IV. — 11. IV. t. l. se je v GAPA vršil IV. kongres mednarodnega združenja za smučarsko travmatologijo, na katerega je bila med drugimi povabljena tudi naša GRS. Kongresu je bil priključen tudi tehnični del, prikazovali so reševanje ponesrečenih smučarjev in planincev. Udeležili so se ga trije zdravniki naše GRS, tehničnega dela pa pet ekip po dva reševalca z opremo. Predavanja so bila prvi dan dopoldne in popoldne, drugi in tretji dan pa popoldne v dvorani gledališča v GAPA. Udeležencev je bilo kakih sto iz vseh alpskih dežel, eden pa celo iz Aten. Program predavanj je bil pester, razdeljen na referate in koreferate, spremljali so ga zanimivi diapozitivi in diagrami. Teme so bile večinoma strokovne, delno pa organizacijske in tehnične. Referenti so bili iz Nemčije, Francije, Švice, Italije in Avstrije. Predavali so v svojih jezikih, po referatih je sledil kratek prevod v nemščino, francoščino, italijanščino.

Zanimivo je bilo slišati, da je sedaj v vseh alpskih deželah že nad 1400 večjih in manjših smučarskih žičnic, in da na primer v Sestrieru v eni sami uri transportirajo okoli 2000 smučarjev. Pri tem masovnem prometu po alpskih smučiščih, ko postaja problem trčenja med smučarji vedno večji, Švicarji že uvajajo prave prometne policiste na smučeh. Po eni od prikazanih statistik je 7 % vseh poškodb nastalo zaradi trčenja, čna od teh pa celo pri trčenju s prometnim policistom.

Interesantna je tudi ugotovitev prof. Baumgartnerja iz Innsbrucka, ki pravi, da novi stil smučanja imenovan »wedeln« (tresorepiti, migati), predstavlja precejšnje obremenitev za ledveno hrbtenico, ker se pri avstrijskih smučarjih množijo primeri ortopedskih obolenj tega dela hrbtenice.

Kongres in pa — lahko rečemo — res tovariško srečanje reševalnih ekip iz vseh alpskih dežel, se je končal v ponedeljek zvečer, ko so se po razdelitvi diplom ekipe začele razhajati vsaka v svojo smer.

Dr. Jože Četina

AŠENBRENERJEVA SMER V TRAVNIKU je bila letos dvakrat ponovljena. Plezali so Aplenc Andrej (Akademski AO) in Mihelič Tine (AO Boh. Bistrica), Smerke Zlatko (AO Zagreb) in Kulič Boris (AO Split).

NAJTEŽJA OD NAJTEŽJIH tudi pri nas. Od 26. do 28. avgusta 1960 sta plezala prvenstveno smer v trikotu severne stene Dolgega Hrbta Tone Škarja in ing. Edo Pišler (oba AO Kamnik). Plezalca sta v steni dvakrat bivakirala, kljub temu pa je čisti čas plezanja 30 ur. Višina stene je 550 metrov. Uporabila sta 7 svedrovcev in poleg teh je v steni ostalo še okrog 30 navadnih klinov. To je najtežja smer v Kamniških Alpah in sploh pri nas. Ocena VI +.

RDEČO ZAJEDO V RAKOVI ŠPICI sta 22. julija 1960 kot prva ponovila Lojze Golob (AO Celje) in Lojze Steblaj (AO Litostroj). 560 metrov visoko steno sta preplezala v 11 in pol urah in jo ocenila s V.

USPEH ŠVICARJEV V RAKOVI ŠPICI še ni razjasnjen. 19. julija 1960 sta Ruedi Solenthaler in Emil Weishaupt (oba SAC) iz Appenzella po dveh bivakih preplezala novo smer v severozapadni steni Rakove Špice. Vzpon sta ocenila z VI —, čas plezanja je 19 ur. Zanimivo pri tem vzponu je, da sta plezalca pustila nekaj klinov in vponko v Rdeči zajedi. Kje torej poteka njuna smer, ki sta jo imenovala direktno?

STENARJEVA ZAJEDA je bila letos poleti prvič ponovljena. Plezala sta Boris Kambič (Akademski AO) in Možič (AO Maribor).

HUDIČEV ŽLEB V PRISOJNIKU sta 9. junija 1960 tretjič ponovila Butinar Marko in Tancar Niko (oba AO Jesenice).

DIREKTNNA SMER V ŠTAJERSKI RINKI je bila letos četrto in petič ponovljena. V smeri se je nekaj odkrnilo, tako da zagozde sedaj niso več potrebne. Težave so ostale iste. Doslej so smer ponovili Ludvik Pintar (AO Ljubljana matica) in Janko Metod (Akademski AO), Tone Škarja in Metod Humer (oba AO Kamnik), ing. Ivo Reya in Lojze Golob (oba AO Celje), Lojze Steblaj (AO Litostroj) in Juvan Ljubo (AO Ljubljana matica), Lojze Golob (AO Celje) in Dušan Kukovec (AO Obtrnik).

SLABO VREME JE LETOŠNJE POLETJE spremljalo odprave AO Jesenice, Ljubljana matica in Akademskega AO v Centralnih Alpah. Uspeh — samo običajni dostopi na vrhove. Nekaj več uspeha so imele odprave AO Celje, Litostroj, Moj-

strana in Akademskega AO v Dolomitih. Smer Comici-Dimai v severni steni Velike Cine sta plezala Šteblaj (AO Litostroj) in Lojze Golob (AO Celje). Smer Langl-Löschner v vzhodni steni Zapadne Cine Lojze in Jancz Golob (oba AO Celje), Šteblaj, Ogrič, Kolenc in Gamberger (vsi AO Litostroj). Dibonov raz v Veliki Cini Ogrič, Šteblaj, Kolenc, Gramberger (vsi AO Litostroj), Zupančič Janez, Zajec, Kambič, Berginc (vsi Akademski AO), Janez in Lojze Golob (oba AO Celje), Baloh in Lakota (oba AO Mojstrana). Preussovo peč v Picolissimi Lojze in Jancz Golob, Baloh in Lakota, Zajec, Zupančič Janez in Berginc. Comicijevo smer v Punta Fridi Zajec in Aplenc (oba Akademski AO). Rumeni raz v Mali Cini Kambič in Aplenc. Smer Cassin-Vitali-Pozzi v južni steni Picolissime Janez Zupančič in Kambič. Veverice iz Cortine so pred kratkim preplezale direktno izstopno varianto v tej smeri in naša plezalca sta bila prva, ki sta ponovila smer z novo varianto.

TOČNE VIŠINE STEN v naših gorah presenečajo, saj so vse nižje od znamk navedenih v Naših stenah. Višina Triglavske stene v Prusik-Salajevi smeri je 1050 metrov, severna stena Špika 900, severna stena Široke Peči 450 do 500, severna stena Rakove Špice 580, severna stena Sit 500, severna stena Travnika 600, severna stena Stajerske Rinke 450, severna stena Dolgega Hrblja 560 in severna stena Planjave 1100 metrov. Vse kaže, da radi pretiravamo.

Lj

LUCIEN DEVIES, predsednik Club Alpin Francais in spiritus agens vseh velikih francoskih povojnih alpinističnih uspehov, mi je o modernih čistih šestostopnjaših takole razsodil: »Vsa plezalska mladina pleza dandanes šesto stopnjo, nihče pa četrte. Ta jim je mnogo preveč nevarna!« Kako prav ima! Četrta stopnja je ona, ki meri velikopotezne ture, les grandes courses. Kaka direttissima v Zinnah ni »grande course«, temveč skrajno naporno, a malo nevarno dimnikarsko ali zidarsko podjetje, ki zahteva predvsem čas in material, saj s klini — svedrovci gre vse. Gora je tu le še objekt, če bi bila betonska, bi bilo prav vseeno.

Zapisal Fr. Avčin

V **FLEISCHBANKU** (WILDER KASER) je septembra 1960 plezal Ludvik Pintar (AO Ljubljana matica) v navezi s Horstom Kocejaničem iz Münchena smer SE in v Predigtstuhlu kamine Botzong.

V **ZILLERSKIH ALPAH** se je letos poleti mudil Marko Hočevnar (AO Ljubljana matica) in tu v družbi s Hansom Heinzem iz Celovca plezal severno steno Schwarz Koffla.

Popravek

»V statistiki o gorskih nesrečah PV 1960/12 je pod št. 36 kot ponosrečenec naveden R. S. V resnici pa je pri nesreči 29. VII. 1959, ki je pod to številko omenjena, R. S. sodeloval kot reševalec.«

društvene novice

Ob grobu prof. Josipa Westra

6. decembra 1960 je umrl popularni planinski pisatelj inšpektor Josip Wester. Zasluznega slovenskega šolnika in publicista je na zadnji poti 8. decembra spremila velika množica tistih, ki so spoštovali njegovo delo in njegovo osebnost. Na Žalah mu je v imenu Planinske zveze Slovenije govoril besede zadnjega slovesa urednik Planinskega Vestnika prof. Tine Oreš, ob grobu pa so mu spregovorili v imenu PD Ljubljana-matica dr. Jože Pretnar, v imenu stanovskih tovarišev dr. Vojeslav Mole, v imenu učencev pa dr. Žerjav.

Namesto nekrologa prinašamo v tej številki žalni govor urednika našega glasila. Glasi se:

Spoštovani žalni zbor!

Stojimo ob grobu pomembne osebnosti slovenskega kulturnega življenja. Planinska zveza Slovenije, v imenu katere naj se poslovim od pokojnika, je izgubila z njim človeka, ki je več kot pol stoletja zvesto spremljal in pospeševal slovensko planinstvo in več kot 30 let neutrudno z besedo in peresom razlagal, bistro opazoval, spretno snoval in gladko pripovedoval o celi vrsti najboljših vrednot, ki jih nudi človeku intimen stik z gorsko naravo. Ni dvoma, z inšpektorjem Josipom Westrom je nasilna senca smrti zagrnila moža širokih razgledov, v resnici globoko izobraženega razumnika, ki je v našem kulturnem organizmu pomenil dragoceno tvorno osebnost, kakršne so za duhovno rast in napredek neobhodno potrebne.

Dragi inšpektor Wester,

zdaj si zapri svoje bistrovidne oči, ki so se s tolikim razumevanjem in s tolikšno radoživno notranjo radostjo ustavljale na vsem, kar je človeškega, predvsem na vrednih stvaritvah človeškega duha, in na prirodnih lepotah naše dežele, ki si jo še octogenarius — še kot osemdesetletnik obiskoval v njenem najbolj drznem reliefu Triglava in Grintovca. Tem lepotam in slovenstvu je veljal vsak utrip tvojega srca. Pošteno in častno si, vir bene emeritus, opravil življenjsko dolžnost slovenskega razumnika kot pedagog, publicist, planinski pisatelj in kulturni delavec. Po prisilni upokojitvi leta 1926 si se predal popotništvu in planinstvu v zavesti, da je tako udeleževanje kulturnemu človeku fizična in duševna potreba že zato, da si ohrani neko ravnovesje svojega bitja in žitja. Da bi to zavest tudi v drugih zbuja, si ji dajal duška v svoji pisariji, ki ni zgolj pripovedovala in opisovala, temveč je bila namenoma vzgojna in pobudna. Svojo aktivno dobo si izpolnil kot izvrsten profesor, ravnatelj in šolski nadzornik, kot pisec slovenskih čitank, ki so ostale v rabi celih 10 let, kot velik praktik in strokovnjak v šolskih vprašanjih, za katere si se zanimal vse do konca svojega življenja, priznavajoč kot razsoden objektivni motrilec tudi najnovejšim potezam reforme koristnost in smotrnost, ti, ki si leta 1927 napisal traktat o krizi naše srednje šole. Kot upokojenec si se ravnal po svojem ljubem starostnem brevirju, kakor si rad imenoval Katonov *«De senectute»*. Tvoja delavnost po letu 1926 je samo nadaljevanje prizadevanj iz aktivne dobe.

34 let tvojega sodelovanja pri PV te je po pravici navdajalo z apoliničnim zadovoljstvom: Dolga red člankov, v katerih si opisal malone ves naš gorski svet, bo ostala dokument naše planinske zgodovine zadnjih desetletij. Nisi bil poeta alpinus kakor Kugy, nisi trosil smeha po načelu ridendo dicere verum kot tvoj sošolec hudomušni Janko Mlakar, nisi bil nikoli — tudi zadnja leta ne senex garrulus, marveč vedno tehten, resnoben, zmeren, nazoren in stvaren, v slogu brezhiben, jedrnat in jasen, nikoli vse do zadnjih dihov toliko aetate proventus, ut in litterariis tibi calcare, non frenis opus sit: nikoli se nisi umaknil s pozornice toliko, da bi te bilo treba spodbujati k delu, kateremu si se tako uspešno posvečal. Tvoji spisi so bili prava lanx satura zgodovinskih in osebnih motivov, polnih pristnega odziva na čas in njegove potrebe, bil si mož velike življenjske izkušnje in prirodne modrosti, umerjene pravične sodbje o vsem in vsakomur.

Ce bi me zdaj, dragi inšpektor, slišal, bi me najbrž pozval, naj te subjektivne superlative ponižam na objektivne pozitivne. Naj ti zdaj ob slovesu v spomin na 11-letnico najinega najožjega sodelovanja ob planinskem glasilu v imenu slovenskega planinstva elegičem do konca zasluženi vzneseni ditiramb, ne da bi ga spreminjal v otožno elegijo, saj delo, ki si ga vestno opravil, ostane med nami za vselej — nam in bo ostalo zanamcem.

Planinstvo se je neločljivo povezalo že takoj ob svojih začetkih pred 100 leti s kulturno tvornostjo, sledeč večnemu prizadevanju človeka, da sleherno dejanje prešinja z duhom in z njim daje vsaj neko relativno trajno vrednost tudi planinskim dejanjem. Ti si se zavedal kulturnega namena in pomena planinske literature in si našemu narodu zapustil lep opus, ki je leto za letom oživljal spomin na tvoje nekdanje delovanje v prosvetni službi in publicistiki pri SN in LZ, in opominjalo nas, ki stojimo danes ob tvojem grobu, kako zvesto in vdano vršiš, magister veteranus, svojo poklicno dolžnost v novi obleki in obliki v planinskem glasilu in samostojnih publikacijah. Ko si se poslovil od Triglava, Grintavca (Grintaveca ne iz kljubovalnosti, temveč iz logične doslednosti, za katero si se vselej prizadeval), od Grintavca torej in Ojstrice in se posvetil Smarni gori in Ljubljanskemu Gradu, si grenko ugotavljal, da je življenje le gradatio in minus. Tvoje je bilo to le na videz. Cim bolj si se

fizično reducirai, tembolj je rasla širina tvojega duha, tem vrednejša so postajala tvoja opera in opuscula turistica.

Inspektor Josip Wester. Izreklam ti poslednje besede slovesa v imenu Planinske zveze Slovenije v imenu uprave Planinske založbe in uredniškega odbora Planinskega Vestnika ter v imenu vseh tistih tisočev, ki so tvoje ime poznali po tvojem delu v naši duhovni kulturi in posebej planinski. Poslavljam se od tebe z bridkostjo v srcu ob misli, da od toplega človeškega srca nič drugega ne more ostati kot vredna dela. Nič več ne boš ne spectator ne spectabilis, nič več ne boš razdal darov svojega duha, odkrnila se je zajetna pečina in zgrmela po plazu časa v brezdanjo nepovratno večnost.

Slišim te, kako šepeteš v smrtne temnine onkraj Haronovega broda: »Ave Triglav mons sacer noster — zbogom Triglav, sveta gora naša! Ta, ki se nikdar več ne vrne, te pozdravlja — in se ti hvaležen poslavlja. Vidim te, kako skozi priprte veke, na katere se je obesilo tvoje smrti, pošiljaš pozdrave na nemiinljive in nemiinljive znanee in znanke v Grinavcih, ki stoje v svečani vrsti od Kočne do Ojstrice, na te okamenele valove vzburkane pradavnine. Daleč tam na zahodu strmi v nebo vrhovni njih čuvar Triglav, vekovečni simbol in znanik lepe naše domovine.«

Slišim tvojo toplo besedo o nebesth pod Triglavom: »Manj privlačne bi bile naše gore, če bi ne imele svojega značilnega imena. So kakor žive osebnosti, dasi so pomniki večne okorelosti. Kakor ljube osebe jih pozdravljaš s svoje poslednje kratke ture, s svojega poslednjega sprehoda po tvoji ljubi beli Ljubljani.

Hvalnica goram, ki si jo vedno znova načenjal in vedno na novo formuliral, s svojih ust in tvojega peresa ne bo več tekla. S polnim čutom odgovornosti si več kot šest decenijev delal za čim širši in čvrstejši razmah slovenstva. Hvaležni smo ti za delo, ki si ga opravil. Tu v prsti ljubljenege ljubljanskega polja boš počival v sosesčini tvornih duhov s slovenskega Navja, v središču slovenske zemlje se bo raznovalo tvoje bitje v duhovno vrednoto v nemiinljivi zakladnici naše skupnosti.

Slava spominu profesorja Josipa Westra!

MODERNA CESTA V GORNJO SAVINJSKO DOLINO

L. 1960 pomeni začetek nove dobe v razvoju Gornje Savinjske doline. Vsi, ki jim je to pri srcu, so tega veseli. Med njimi so tudi planinci in planinska društva, saj vedo, da bo turistični napredek doline vplival tudi na napredek planinstva.

26. nov. 1960 je bila slovesno odprta prva etapa moderne ceste v GSD, od Št. Ruperta do Nazarij, 17 km. Pri otvoritvi sta zastopala Izvršni svet LRS tov. Tone Bole in tov. Bojan Polak, okrajni ljudski odbor Celje tov. Riko Jerman, občinski ljudski odbor Celje tov. Franc Rupret, navzoči so bili strokovnjaki — graditelji ceste iz Uprave cest LRS, med njimi ing. Čimolini in upravnik celjske sekcije tov. Lavo Levstik, ki je to etapo zgradila v rekordno hitrem času v poletnih mesecih 1. 1960. Kolona avtomobilov z gosti je ob 10. uri krenila od križišča pri Št. Rupertu na glavni cesti Ljubljana—Maribor proti Mozirju, ki je pričakalo ta dan odeto v državne zastave in v slovesnem razporeženju. S častne tribune je o pomenu ceste spregovoril predsednik celjske občine tov. Rupret. Iz njegovega govora povzemamo najvažnejše misli: Očitno je, da ima celjski bazen zelo pomembna turistična področja in zdravilišča. Pri reše-

vanju cele vrste nalog, ki nas čakajo pri turistični izgradnji, je Gornja Savinjska dolina upravičeno dobila prioriteto, saj je povezana s svetom z izredno slabo cestno II. reda. Modernizacija cest v celjskem področju je pereča naloga, saj je 70 % vseh številnih cest tega področja še nemoderniziranih. Modernizacijo ceste v Logarsko dolino povezujemo z lokalnim gospodarstvom, z življenjem mozirske komune, to je predvsem z gozdnim gospodarstvom in lesno industrijo. Moderna cesta pa bo privabila v GSD turiste, turizem pa spričo izrednih naravnih pogojev lahko postane eden najpomembnejših gospodarskih činiteljev tega področja.

Tov. Rupret se je nato v imenu okrajnega ljudskega odbora zahvalil vsem, ki so omogočili gradnjo moderne ceste v enega najlepših predelov naše domovine: Izvršnemu svetu LR Slovenije, Sekretariatu za promet, republiški upravi cest, občini Mozirje in Zalec in tehnični sekciji uprave cest v Celju, ki je odlično prebila težko preizkušnjo.

Akt otvoritve je opravil predsednik mozirske občine tov. Hinko Čop. Cesta je bila odprta, avtomobili so zdrknili še kilometer dalje do Nazarij, kjer je občina Mozirje ta dan odprla prvo bencinsko črpalko v Gornji Savinjski dolini.

Gostje so se nato zbrali v okusno okrašeni dvorani TD Partizan. Turistično

društvo Mozirje je pod vodstvom magistre tov. *Mite Gologranc* in *Pavle Trogar* poudarilo pomen tega praznika Gornje Savinjske doline s skrbno prirejenim družabnim delom slovesnosti. Tu so goste pozdravili predsednik tov. *Hinko Čop*, ki je izrazil svoje zadovoljstvo nad doseženim uspehom, tov. *Rado Jenko* v imenu celjske Turistične zveze in Sveta za turizem, ki je poudaril, da je turizem sicer donosna, a tudi zahtevna gospodarska panoga, in tov. *Tine Orel* v imenu Odbora za turistično izgradnjo GSD.

Otvoritev težko pričakovane moderne ceste v GSD je bila vključena v proslavo Dneva republike. V resnici je ta cesta pomemben delovni uspeh v izgradnji komun in skupnosti komun. Naj bi napredovala dolina tudi v prihodnjih letih z enako velikimi koraki!

T. O.

OSKREBOVANE PLANINSKE POSTOJANKE V ZIMSKI SEZONI 1960/61

I. STALNO:

1. **JULIJSKE ALPE:** Blejska koča na Lipanci, prehodna planinska postojanka PLANINC na Bledu, Koča na Mrzlem studencu, Koča na Uskovnici, Koča pod Bogatinom, Koča Zlatorog v Trenti, Dom na Predelu, Erjavčeva koča na Vršiču, Dom na Vrsnem, Mihov dom, Dom na Komni, Koča pri Savici, Študentski dom v Tamarju, Zavetišče na Robidenskem brdu, Zavetišče na Bevkovem vrhu, Zavetišče Petrovo brdo, Koča na Šmarjetni gori, Slavkov dom na Golem brdu, Dom na Lubniku, Zavetišče na Vrsniku, Kovinarska koča na Zasipski planini.

2. **KARAVANKE:** Dom na Peci, Koča Pristava na Javorniškem rovtu, Koča na Smrekovcu, Dom na Kofcah in Poštarska koča pod Plešivcem.

3. **KAMNIŠKE ALPE:** Dom v Logarski dolini, Mozirska koča na Golteh, Zavetišče Trstenik, Dom v Kamniški Bistrici, Andrejev dom na Slemenu, Dom pod Storžičem, Dom na Veliki planini, Dom na Menini planini, Dom na Krvavcu, Koča ob žičnici na Krvavcu in Mengeska koča na Gobavici.

4. **POHORJE:** Mariborska koča, Ruška koča, Koča nad Šumikom, Koča pri Treh kraljih, Koča na Pesku, Koča na Rogli, Ribniška koča, Koča na Pesniku, Grmovškov dom pod Veliko Kopo, Koča pod Kremžarjevim vrhom in koča Planine.

5. **KOZJAK:** Koča na Žavcarjevem vrhu, Zavetišče na Urbanu in Zavetišče Podlipje.

6. **PAŠKI KOZJAK:** Dom na Paškem Kozjaku.

7. **BOČ:** Dom na Boču.

8. **ZASAVJE:** Celjska koča pod Tovštim vrhom, Dom na Mrzlici, Koča na Kalu, Dom na Šmohorju, Koča na Goreh, Koča na Kumu, Zavetišče Zaloka pod Čemšeniško planino, Koča na Gori, Tončkov dom na Lisci, Dom na Jančah in Koča na Bohorju.

9. **GORJANCI:** Dom Vinka Paderšiča in Dom na Polomu v Opatovi gori.

10. **DOLENJSKO GRICEVJE:** Dom na Mirni gori.

11. **NANOS:** Vojkova koča na Nanosu.

12. **TRŽAŠKO-KOMENSKI KRAS:** Tumova koča na Slavniku.

13. **TRNOVSKA PLANOTA:** Koča pri izviru Hublja, Dom pod Čavnom, Dom Poldanovec na Lokah in Pionirska koča Kekec na Katarini.

14. **IDRIJSKO HRIBOVJE:** Pirnatova koča na Javorniku, Koča na Hleviški planini, Zavetišče Sivka in Zavetišče Vojsko.

II. OB SOBOTAH IN NEDELJAH:

1. **JULIJSKE ALPE:** Koča dr. Janeza Mencingerja (samo ob nedeljah) in Koča na Gozdu.

2. **KAMNIŠKE ALPE:** Koča na Križki gori.

3. **ZASAVJE:** Zavetišče na Kopitniku.

4. **NOTRANJSKI KRAS:** Pionirska koča Mladika na Pečni rebri.

5. **TRŽAŠKO-KOMENSKI KRAS:** Stjenkova koča na Trstelju.

III. V DOLOČENEM ČASU:

1. **JULIJSKE ALPE:** Vodnikov dom na Velem polju (od 15. III. do 3. V.), Koča v Krnici (od 1. III. do 3. V.) in Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih (od 15. III. do 3. V.).

2. **KAMNIŠKE ALPE:** Prišaufov dom na Okrešlju (od 15. III. do 3. V.).

VODOVOD NA ROGLI

PD Zreče še ne obstaja polna tri leta, pa je vendarle že zabeležilo dve pomembni zmagi. Dne 2. avgusta 1959 je izročilo svojemu namenu planinsko postojanko na Rogli, v nedeljo dne 30. oktobra 1960 pa je slovesno otvorilo vodo vod na Rogli.

Doslej so imeli na Rogli oziroma na Vitanjski planini, kjer stoji planinska postojanka, večne težave zaradi pomanjkanja vode, saj so jo morali poleti voziti, pozimi pa celo na smučeh nositi. Niso bili redki primeri, da v koči ni bilo niti kap-

lje vode in da so jo morali planinci, če so hoteli dobiti topel čaj, sami prinesiti po naporni poti z Roglje.

Vrli zreški planinci se niso ustrašili dela in stroškov in so pod vodstvom svojega neumornega predsednika tov. Jurija Mlinarja krepko prišli za delo. Prekopali so 560 m³ zemlje, da so v dolžini 580 m lahko položili vodovodne cevi, poleg tega pa so iz doline navozili 15 m³ peska in 1500 kg cementa. Pri tem so društveni člani izvršili 528 prostovoljnih delovnih ur v vrednosti 89 180 din. — Če prištevamo še 1 000 500 din, ki jih je društvo izdalo za razno gradivo in strokovno delovno silo, vidimo, da jih stane napeljava vodovoda točno 1 089 680 din.

Mlado društvo seveda ni imelo samo dovolj finančnih sredstev in se je zato moralo za finančno pomoč obrniti na razne delovne kolektive. Tako je delovni kolektiv TKO Zreče nudil 350 000 din, KONUS Slov. Konjice 50 000 din, LIP Slov. Konjice 20 000 din, KOSTROJ Slov. Konjice 10 000 din, KOMET Zreče 10 000 din in TOVARNA EMAJLIRANE POSODE Celje 10 000 din finančne pomoči. TKO Zreče pa je poleg tega še mnogo pripomogla z raznimi prevozi, nabavo vodovodnih cevi itd.

Vodovod je s krajšim nagovorom otvoril društveni predsednik in se zahvalil vsem dobrotnikom za izkazano finančno pomoč, nato pa so si vsi navzoči ogledali celotno traso vodovoda. Čeprav je bilo neugodno vreme, so na

otvoritev vendarle prihiteli poleg domačih društvenih članov še predstavniki PD Oplotnica in Slov. Konjice, PZS ter zastopniki TKO Zreče in KONUS iz Slov. Konjic, ki so vsi društvu čestitali k doseženemu uspehu in mu želeli veliko uspehov tudi pri nadaljnji popularizaciji tega dela Pohorja. Neizpodbitno je namreč dejstvo, da se planinska društva na tem področju Pohorja zelo trudijo, da bi napravili Roglo z njeno okolico, ki med drugim razpolaga tudi z idealnimi smučiščji, čim mikavnejšo in dostopnejšo. Še pred nekaj leti je bila Rogla popolnoma brezpomembna, saj ni nudila ničesar drugega kot planoto s svojim vrhom. Danes stoji na samem vrhu impozanten 30-metrski železni razgledni stolp, ki je v ponos svojim graditeljem — PD Slov. Konjice — in ki nudi obiskovalcem edinstven razgled na vse strani. Na Vitanjski planini nudi zatočišče planincem dobro oskrbovana planinska koča, za katero skrbi PD Zreče. Koča je sedaj dobila lasten vodovod, v bližnji bodočnosti pa bo tudi že elektrificirana. Društvo se tudi že bavi z mislijo, kako bo to kočo povečalo, ker že sedaj kaže, da je premajhna. V letošnjem letu so na tem področju odkrili 5 spomenikov v počastitev slavnim borcem iz XIV. divizije, prav v kratkem pa bo pričel KONUS iz Slov. Konjic z gradnjo planinskega počitniškega doma, ki bo stal pod samim vrhom Rogle.

K doseženim uspehom tudi naše iskrene čestitke!

L. R.

iz planinske literature

PLANINE OB MEJI, društveni letopis 1960, izdalo PD Maribor, uredil Lojze Strašnik. Mariborske planinske publikacije smo se že tako navadili, da bi jo že kar težko pogrešali. Iz nje vedno za diha nekaj svežega, samosvojega, značilnega za to agilno planinsko društvo, širina in globina pohorskih host in njenih neizčrpnih moči. Zvezek 1960 je deloma še posvečen društvencu jubileju, saj prinaša na čelu »Poročilo o jubilejni seji«, na kateri je predsednik ing. F. Degen poročal o nacionalno političnem pomenu PD Maribor v razdobju 40 let, tajnik Verstovšek podal oris društvene zgodovine, vsak svojo besedo pa so imeli tudi navzoči bivši predsedniki mariborskega planinskega društva dr. Ljudevit

Brence, dr. Davorin Senjor in dr. Jože Bergoč. Poročilo bo za vsakega planinskega društvenega delavca zanimivo, budilo mu bo spomin na nepozabne mariborske planinske osebnosti, njihove značilnosti in uspehe. Tu so živeli in delali Bruno Rotter, Jaka Zupančič, Miran Cizelj, Tedi Voglar, Dore Gajšek in vrsta drugih znanih naših ljudi.

Odmev jubilejnega leta je v zanosni Zorzutovi pesmi na 40-letnico društva, v kateri je pesnik, ki mu je srce razpeto v ljubezni do sončne Goriške in do zelenega Pohorja, izpovedal hvalo društvu, v katerem je dolga leta tudi sam deloval. Tematično soroden je tudi Verstovškov članek »Ob 10-letnici Ribniške koče«, ki je nedvomno dokaz izrednega de-

lovnega poleta slovenskih planincev in posebej mariborskih v prvih letih obnove po vojni. Tudi 90-letni življenjski jubilej Ferda Soršaka spada v ta del zbornika. Po zvočno bogatem in miselno tehtnem pesniškem intermezzu Ludvika Zorzuta »Nad meglami« sledi nekaj zanimivih člankov. Ing. Oskar Tinta je napisal »Pragozd — pohorska znamenitost«, dr. Fr. Sušnik »Našo goro« (po »Koroškem lužinarju«), nedvomno najbolj zanimiv, pregnantno in obenem čustveno pisan panegirik Prežihovi Gori, dr. V. B. je pripeval »Liste iz dnevnika Otona Kolarja«, ki se je 1. dec. 1959 ponesrečil v plazu pod Kotlički, dijak Veljko Bole opis slovenske romarske planinske poti na Triglav, ing. Degen pa zapisek o svojem vzponu na Vezuv. Urednik je zapisal poslovilno besedo dr. Davorinu Senjorju, ki je za vedno zapustil svoje društvo 11. junija 1960, dr. Viljem Brumec pa se spominja petih mladih Mariborčanov, ki jih je po vojni zatela prezgodnja smrt v stenah naših gor: Eignerja, Leskovarja, Hufnagla, Kolarja in Romiha.

Zvezek zaključuje urednikova beležka ob 10-letnici mariborske planinske publikacije in Dušana Mevlje »Mariborski pejzaž«, malce mračen pokrajinski portret sončnega slovenskega Merana.

T. O.

APPALACHIA — Boston, Mass., USA, junij 1960. — Na 144 straneh prinaša ta zbornik precej pisano vsebino, ki pa se po veliki večini nanaša na kraje in razmere, ki nas ne morejo posebno zanimati. V članku Smrt zaradi mraza so opisane posledice mraza na človeško telo in mere za boj proti njemu, vse to zelo nazorno s primernimi slikami. Prihaja do zaključka, da telo lahko prenese spremembo temperature samo nekaj stopinj pod 90 F (100° C = 212° F) brez zaznavne fiziološke škode. V drugem članku se opisuje oprema za potovanje in camping, zlasti šotori in spalne vreče. Ob množici teh produktov v Ameriki vsa ta velika izbira za nas pač ne pride v poštev.

Opis potovanja po Rio Grande okoli Big Bend National Parka je kratek a zanimiv. Stene kanjonov St. Elene, Mariscal in Boquillas se vzpenjajo 1600 do 2000 č. vertikalno, brzice so številne, širina reke pa znaša mestoma komaj 50 č. Tura je mogoča samo z dovoljenjem oblasti parka, ki pred odhodom natančno preišče vso opremo. Ker so Američani mnenja, da ves svet zna angleško, se avtor čudi, ko ga v Mexicu ne razumejo. — Ledenika Vlades in Klutina sta znana po tem, da so jih morale prekoračiti trume iskalcev

zlata, ki so v »zlati mrzlici« prodirali 1898 do zlatih polj v Klondiku. Avtor opisuje svojo današnjo pot po njih.

Revija prinaša dalje pregled vseh važnejših vzponov v letu 1959, pregled velikih nesreč, plezalnih tur, poča se z imenoslovjem in planinsko literaturo angleškega jezika.

V svoji izdaji junija 1958 (in po njej tudi mi) je list poročal, da je ruski znanstvenik A. G. Pronin trdil, da je videl »strašnega snežnega človeka« na Fedčenkovem ledeniku v Pamirju in da je sovjetska vlada sklenila poslati tja posebno odpravo, da preišče to vest, ki je bila pozneje podprta tudi od kitajskih znanstvenikov, ki so zatrjevali, da so jetija opazili tudi v Tibetu. Taka odprava je bila v resnici odposlana letos februarja.

»Jojmene, Ivanova (kritno ime za jetija) ni.« Potem ko je ekspedicija prebila mesece v iskanju, je prišla do očitnega dokaza (tako piše Guardian)... da jeti v teh krajih nikdar ni mogel eksistirati. Dokaz je obstajal v tisočih komadov orodja in orožja, ki so ga porabljali primitivni ljudje, ki so živeli v jamah med 8000—5000 pr. n. št. In sovjetski znanstveniki so prišli do zaključka: če jeti eksistira, je mogel živeti samo tam, kjer človeška bitja niso preostala, kajti ta bi bila gotovo odšla ali pa jetija iztrebila. Dalje, ko je odprava prišla na mesto, od koder je Pronin hotel videti jetija, je bila prepričana, da je bila razdalja med opazovalcem in opazovanim tako velika, da ni bilo mogoče razločiti ničesar. — Vsega skupaj je odprava trajala devet mesecev, pravi Guardian, in hudomušno pristavlja, da je jeti moral tekrovati s kombiniranimi pripomočki sovjetske Akademije znanosti, ki pa je bilo vrhu tega obremenjena z razvojem sputnika bolj kot z amaterskimi napori Fleet Streeta (t. j. londonske ulice, kjer so sedeži vseh večjih londonskih listov, od katerih je Daily Mail svoj čas organiziral posebno odpravo za jetijem, o kateri pa pri nas ni bilo veliko slišati). Ta odprava je imela skrite opazovalne točke, opremljene s teleskopskimi lečami in drugimi specialnimi instrumenti na vseh primernih mestih. Več kot 20 kostrunov in koz je bilo porabljenih za vabo in mreže in druge zanke so bile razgrnjene na več kot 40 mestih. Izurjeni lovci snežnih leopardov so spremljali skupine, ki so prebile nad 100 dni v svojih prežah, čekačih na plen.

Zbogom, ti očarujoča uganka, končuje prof. Stanjukovič, vodja odprave, svojo povest, pisano za njegov tisk z naravnim zadovoljstvom, ki bi ga bili pisci iz Fleet Streeta lahko uporabljali. Srečno pot, ne-

dognani snežni človek, vladar višav in snegov. Škoda, tisočera škoda, da te niso našli; sploh ne, nikjer? Morda te bodo vendarle še našli v še bolj daljnih nepalskih gorah. Morda. — Tako Manchester Guardian.

Dr. Pr.

Edward C. Pyatt in Wilfrid Noyce: BRITANSKE SKALE IN PLEZALCI (British Crags and Climbers), založil Dobson, London, 235 strani.

Wilfrid Noyce je znan angleški alpinistični pisatelj in tudi Edward C. Pyatt se je že poizkusil v alpinistični literaturi, knjiga pa, ki sta jo napisala, je pravi biser alpinistične književnosti. Preveč je, če rečemo »napisala«, zakaj njuno delo je antologija. Pyatt in Noyce sta članke le izbrala in jih uredila ter napisala knjigi uvod, a tudi pri tem sta imela srečno roko, verjetno pa med bogato angleško alpinistično literaturo ni bilo težko izbrati. Osnovna misel, ki ju je vodila in je tudi navdihnila njuno delo, je bila: »Nazaj k domačim goram! Odkrili smo Alpe in jih odprli svetu, kmalu se bomo povzpeli na vse najvišje vrhove Himalajc, že sedaj pa je potrebno, da se vrnemo v domače hribe, kjer bomo znova odkrili tisto sproščenost po alpinističnem dejanju, ki vleče ljudi v goré v vseh gorovjih sveta. Voda je še vedno najbolj sveža pri izviru!«

Noyceova in Pyattova osnovna misel je tvegana. Mi bi si je najbrž ne upali privoščiti. Ko bomo podrobno listali po knjigi, bomo spoznali, da je pogosto v angleških gorah za oprimek v steni dovolj tudi šop trave, pri njihovem plezanju v čeréh ob morski obali se šteje, da plezalec še pleza, dokler ima vsaj glavo nad vodo in če končno zmanjka hribov in skal, je moči plezalsko energijo sprostiti tudi na skalnati škarpi železniškega mostu. Te stvari so že na meji banalnosti, posebno še za naše pojme, ker imamo prelepe Julijske in Kamniške Alpe v dosegu rok, pa četudi živimo v Zagrebu ali pa še bolj proti jugu. V bistvu pa niso prav nič smešne; čemu naj bi bila železniška škarpa slabša od prave pečine, če na njej prav tako lahko doživiš plezalsko veselje. Osnovno gibalno plezanja je ideja,

stik z naravo in tega moreš v našem industrializiranem času doživeti tudi na nadomestku.

Knjiga o angleških plezalcih in skalah kaže, da je angleški alpinistični duh še vedno tvoren in da še vedno more oplajati svetovni alpinizem z novimi idejami. Hkrati je pa tudi dokaz, da je svetovno plezanje skoraj istočasno z velikimi uspehi v Himalaji prihajalo že v zagato in v stagnacijo. To pa je konec koncev tudi povsem naraven pojav.

Knjiga je prerez skozi kraj in skozi čas. V štiriinpetdesetih odlomkih so zastopane vse britanske gore in časovno datira prvi prispevek izpred leta 1859, zadnji pa je bil objavljen leta 1951. Sto let alpinistične zgodovine torej! Angležem so bile domače gore dolgo časa le vezba-lišče za Alpe, šele proti koncu minulega stoletja je postalo plezanje doma nekako samo sebi namen. Spočetka so bile prehodne le grape in še te so plezali večinoma z vodniki, šele po letu 1900 so se spustili plezanci tudi v stene in še dobra tri desetletja so morala miniti, preden so Britanci z veliko mero sramežljivosti, predsodkov in s slabo vestjo segli po klinih. Danes so tudi klini sestavni del britanskega plezanja, še vedno pa Angleži niso sprejeli alpskega načina ocenjevanja in šestih težavnostnih stopenj ter so še vedno zelo previdni pri sprejemanju novotarij s kontinenta. Jasno je, da knjiga ni brez značilnega britanskega humorja. Beremo, da Škoti zelo radi primerjajo svoje gore z Matterhornom, in kaj je bolj razumljivo kot to, da potegne Matterhorn pri vsaki primerjavi krajši konec.

Poleg uvoda, ki naj približa knjigo tudi človeku, ki ni planinec ali plezalec, je najdragocenejših 12 strani, ki prinašajo v drobnem tisku suhe opombe, pojasnila in komentarje k izbranim odlomkom. Teh nekaj strani je zgoščena zgodovina celega stoletja plezanja v Britaniji.

Oprema je reprezentativnemu namenu knjige primerna, tekste dopolnjuje 16 lepih celostranskih fotografij. In misel, ki se nam vsili, ko zapremo knjigo: »Ne bi mogli tudi mi primerno pokazati našo alpinistično preteklost z antologijo odlomkov iz najrazličnejših del?«

J. B.

KRALJICA KAVKAZA je Užba, kakor je Matterhorn najbolj oboževana gora v Alpah. Užba ima dva vrhova in je silnejša, veličastnejša od Matterhorna. Avstrijec Hans Pilz in Gerhard Werner sta avgusta 1. 1959 prečila Užbo v družbi Anastasije Navišne iz Taškenta in Valerija Jemeljanova iz Moskve. Rob platoja pod Užbo je v višini 4000 m. Iz nemškega bivaka v višini 2900 m so do roba rabili pet ur. Premagati so morali 800 m ledene področja, bilo je nekaj težavnih mest, vendar se še niso navezali. Ob 12. uri so zaplezali v greben, ob 13. so bili v višini 4100 m na tkim, »blazini«. Čeprav vreme ni kaj prida kazalo, sta oba Rusa brez premisleka bila za nadaljevanje ture. Oba imata za seboj težke ture v Tianšanu in Pamiru. Užbin greben terja od plezalca trdo delo v ledu po cele ure. Obe navezi sta ga morali opraviti v hudem vetru. Vsakih 15 m so morali zabiti varovalni klin. Bivakirali so pod opastjo v izredno izpostavljenem položaju. Pilz primerja težave v tem grebenu onim v Andih in Himalaji, Zahodne Alpe se mu zde lažje. Kljub slabemu vremenu so naslednji dan stali na 4735 m visokem vrhu. Snežilo je, toda oba Rusa se nista dala ugnati, čeprav ju je Pilz prepričeval, da tako vreme ni za prečenje Užbe. Prebili so še en zasilen bivač, naslednje jutro pa se je zvedrilo. Po težkem plezanju v svežem snegu in preko navpičnih odstavkov so prišli na 4705 m visoki južni vrh. Tretji bivač v višini 4480 m je bil udobnejši, toda vreme se je spet skazilo. Izredne napore so morali premagati pri spuščanju preko južne stene v nevihti, ki jih je zasipala s curki vode, s točo, sodro in snegom. Porabili so vse ledne kline, ker navadnih niso imeli kam zabiti. Za 120 m stene so rabili ves dan. Na ozki polici, pribiti na kline, so morali spet bivakirati v višini 4350 m, peto noč, na jugozahodni strani. Ko so zjutraj s spustom nadaljevali, so naleteli na stare kline in na prostore, ki so jih drugi uporabili za bivač. Toda težav še ni bilo konec. Poleg vseh, ki jih je nudila gora, jih je lovil še čas, ker so prekoračili kontrolni čas — verjetno je bila že mobilizirana reševalna akcija. Prečenje Užbe spada nedvomno med svetovne ture.

AMERICAN ALPINE CLUB ima dobre zveze s pakistansko armado, kako tudi ne! Kaže, da bi Amerikanci radi

izurili Pakistance za težje akcije v Karakorumu. Sestavili so ekspedicijo za Mašerbrum, za katerega pravijo, da sicer ni osemstisočak, pa da je težji. Mašerbrum ima skalnat, 150 m visok stolp v višini blizu 8000 m. Dve angleški navezi mu nista bili kos. Pravijo, da je po težavnosti kar takoj za Dhaulagirijem. Težavnost vršnega stolpa cenijo na V, kar je v tej višini več kot VI plus pri 2500 m—4000 m. Ekspedicijo sestavljajo naslednji možje: kapetan Imtiaz Azim, dr. G. I. Bell, Nicholas Clinch, dr. R. Emerson, dr. Th. Hornbein, kapetan R. J. Akhter, Th. Mc Cormack, R. A. Mc. Gowan, kapetan Mohd Akram Kvreši in dr. W. Unsoeld. Morebiti bo šel zraven tudi Andrew J. Kauffmann. Za svetovalca so izbrali Švicarja dr. Jürga Marmeta. Švicarska ustanova za odkrivanje gora bo sodelovala tudi pri preskrbi prehrane in opreme. Za svet so vprašali tudi Franka Wallerja, ki je vodil ekspedicijo 1. 1938.

PILOT SAXER, član švicarske ekspedicije na Dhaulagiri, je izjavil, da je dosegel višinski rekord v pristajanju z letalom. Za pristajanje si je izbral 200 m dolgo snežno ravan v višini 4876 m, kasneje pa še više. Letalo je ekspediciji prihranilo mnogo naporov, nakopalo pa ji je tudi gorsko bolezen, ker člani niso šli skozi aklimatizacijo. Zanimivo je, da je Švicarska ustanova za znanstveno raziskovanje gora izjavila, da nima nič skupnega z Eiselinovo ekspedicijo na Dhaulagiri in da naj se za vse informacije o njej obračajo na športno trgovino Eiselin v Kriensu. Ozadja te novice ne poznamo, lahko si ga pa mislimo.

RELIEF EVERESTA je izdelal Fritz Ebster iz Innsbrucka za svetovni kongres geografov v Kopenhagenu. Drug relief, na katerem bo z barvami označen geološki sestav Everestovega masiva, izdeluje Toni Hagen. Oba avtorja smo v naših poročilih že omenili. Ebster je pomagal Erwinu Schneiderju 1. 1955 v Himalaji pri kartografskem delu, Hagenovo delo 1. 1958 pa smo na kratko opisali.

GANES (7406 m) je imel kakor Api samo tretjega gosta. 31. maja je bil na njegovem vrhu Anglež J. Wallace z dvema šerpama. Na Ganeš je bil oktobra 1955 Raymond Lambert s Claude Koganovo in Ericom Gauchatom.

ČLANEK O JULIJSKIH ALPAH je priobčil Švicar O. L. v znanem glasilu Nos Montagnes (Revue du Club Suisse de Femmes Alpinistes CSFA). Popisuje ture švicarske grupe, ki jo je vodil Rado Kočevar. Članek je pisan v obliki šablonskega dnevnika.

ZA VISOKOGORSKO SMUČANJE se zdaj priporočajo kovinske smuči, to se pravi smuči napol iz lesa, napol iz kovine. Kljub vsem znanim lastnostim kovine pravijo strokovnjaki, da pomenijo smuške ture, ki jih zdaj tudi pri nas spet propagiramo, metalne smuči velik napredek. Žal napredek tudi v ceni. Najboljše lesene smuči pa bodo še vedno morali uporabljati smučarski dirkači zaradi specialnih prednosti, ki jih ima les. Pa tudi to ne drži več.

24 MILIJONOV AKTIVNIH ŠPORTNIKOV so v l. 1959 našli v SZ, 2,5 milijona od teh je smučarjev. Iz te množice so izšli nekateri sovjetski smučarji, ki so uspešno posegli po prvih mestih v mednarodni konkurenci v vseh smučarskih disciplinah, razen v alpskih.

PREROD PLANINSKEGA FILMA pričakujejo od filmskega festivala v Trentu. Prelomno leto da je bilo 1959. Film dr. Arnolda Francka in Luisa Trenkerja so nekoč imeli svojo veliko publiko. Filmi te vrste ne vlečejo več. Nova pota so nakazali Francozi. V francoski vladi pa je tudi Maurice Herzog, ki se dobro zaveda pomena planinskega filma za vzgojo mladine. Tako pravijo. Film »Les étoiles du Midi«, ki ga je posnel mož z Annapurne Marcel Ichac, je moderen gorniški film, kakršnega si želi sodobna publika. Tudi laiku mora biti všeč. V alpinističnem Münchenu so ga z navdušenjem sprejeli. Filmski team Terray, Vaucher in Desmason je obenem vrh francoskega alpinističnega teama. Film ima tri dele. Vsebina: Trije francoski alpinci ujamejo nemškega vojaka. Ta se v obupu vrže v prepad, vendar ostane živ. V drugem delu gledamo reševanje iz strme granitne stene v masivu Mont Blanca. Naveza zaide v stisko, ker ima en mož snežno slepoto. Morajo sestopiti ob vrvi. (Tak sestop omogoča samo nylonska vrv. V filmu pa je videti konopljena.) V tretjem delu vidimo Terraya in Vaucherja v Grand Capucinu. Nemška kritika očita samo to, da Vaucher pleza prevečkrat brez nahrbtnika in da se oba premalo resno poslužujeta vrvi. Vendar pravijo tudi ti tehnični kritiki, da je Ichacov film dokument izrednih naporov in najboljši gorniški film z

igralci po vojni. Film je stal 500 000 nemških mark in ga je finansirala država. No, za Squaw Valley so Amerikanci tvegali čez 100 milijonov mark.

POL MILIJONA SMUČARJEV ima Švica, od tega v smučarski organizaciji 60 000. Pozimi l. 1958/59 je šlo skozi smučarske tečaje 862 813 učencev.

PLANINSKA FOTOGRAFIJA ima rojstno letnico 1861, ko je August Bisson iz Pariza s foto-karavano nastopil turo na Mont Blanc. Vodil jo je August Balmat, potomec vodnika, ki je pomagal Benediktu de Saussureu pri njegovem prvenstvenem vzponu na Mont Blanc. Julija 1861 je fotografska ekspedicija vzela pot pod noge iz Chamounyja (tako so takrat pisali sedanji Chamonix), z njo 25 nosačev. S topom so v Chamonixu ustrelili, da je bil odhod še bolj slovesen. Na Grands Mulets je ekspedicija z ognjem signalizirala Chamonixu, da je srečno prispela, v Chamonixu pa so ji odgovorili z artilerijsko salvo. Nato jih je vihar že skoro uklonil, sklenili so, da se vrnejo, ker pa je huda ura minila, so naslednji dan prodrli do Petits Mulets. Od tu jih je silen veter nagnal pri prči spet na Grands Mulets. kamor so prišli v temi napol mrtvi. Ko so videli od blizu še plaz, je »zdrknila samozavest pod ničlo«. Vendar sta se Bisson in Balmat odločila tu počakati nove nosače. Ti so res prišli in ekspedicija je dosegla vrh, v Chamonixu pa so spet užgali salvo. Za Bissona pa se je tedaj le začelo pravo delo. Pri takratni tehniki so morali vzeti s seboj poseben šotor-temnico in v njej pripraviti in razvijati in fiksirati plošče v velikosti 44 : 54 cm. Največja težava je bila, kako dobiti v tej višini vodo za razvijanje, pihal je leden veter. Bisson je tajal sneg na pojemajoči svetilki in posrečilo se mu je napraviti dva kar dobra panoramska snimka. Vsi nosači, 25 po številu, so ta čas na vrhu spali, fotografu je ostal zvest pomočnik le veter.

Za gorsko fotografijo je zaslužen tudi Francoz Ciriale, ki je deloval že pred Bissonom, vendar na nižjih vrhovih. Tudi on je jemal s seboj 20 do 30 mož, njegova prtljaga je tehtala do 250 kg. Bilo je treba vztrajnosti, trmoglavosti pa tudi in predvsem ljubezni do stvari, da so tisti posnetki nastali. Ko je Švicar Beck v 70 letih prejšnjega stoletja nadaljeval delo pionirjev, je fototehnika že precej napredovala. Plošče so bile 13 : 18 cm, osvetljevanje je trajalo od 2 do 4 minut (Ciriale je rabil 15 do 20 minut). Njegova fotografska torba je tehtala komaj še 30 funtov, v njej pa je imel velik lesen

stativ in 6 kaset s po 6 ploščami. Ekspozirane plošče je jemal že domov in jih dal razvijati poklicnim fotografom. Tudi njegove fotografije so bile še panoramske in so služile predvsem topografiji.

Prva ekspedicija z umetniško ambicijo se je zbrala v Avstriji l. 1863 in s 30 možmi prišla na Gross Glockner, šotor pa je imela na Adlersruhe. Njen pobudnik je bil Paul Grohmann.

V zadnjih dveh desetletjih je delalo že precej planinskih fotografov, tehnika pa jim je omogočila cenejše in lažje delo. S staro, veliko kamero pa je v tem času snemal znameniti Vittorio Sella, eden najbolj zaslužnih planinskih fotografov. Do prve svetovne vojne je ta fotografija že dospela mimo osladne motivike z gorsko divjačino, živadjo in z gorjanskim življenjem že do snimkov, ki so skušali ohraniti in prikazati predvsem občutje. Med obema vojnoma pomeni spet velik tehnični napredek izum Leica l. 1925 (Barnak). Poslej se je fotografija razvijala v enega najbolj množičnih amaterskih pojavov.

FRITZ WIESSNER je znan predvsem po svojem vzponu na K₂. Po rodu je iz Dresdene, živi pa v Ameriki in ga šteje ameriški alpinizem za svojega. Letos je praznoval 60-letnico in je še vedno zelo aktiven. L. 1958 je prišel na Mont Blanc po grebenu Brouillard, še vedno osvaja alpske štitritisočake in smuča. L. 1900 so se rodili tudi Merkl, Welzenbach, Stösser in Frank Smythe. Njih ni več, Wiessner pa je še vedno pojem med živečimi znamenitimi alpinisti. Kot dvajsetletnik je bil med najbolj znanimi plezalci v Kaiserju. L. 1925 je preplezal jugovzhodno steno Fleischbanka, s Tirolcem Rossijem, naslednja leta pa je naredil več prvenstvenih v Dolomitih: severno steno Furchetta s Sollederjem, vzhodno steno Civate, zahodno steno Cima di Canali. V Zahodnih Alpah je l. 1928 brez vodnika prišel na Dent du Géant in kot trinajsti ponovil Peuterey. L. 1929 je odpotoval v Ameriko ter se tu uveljavil kot kemik. Ima svojo tovarno, to pa mu omogoča, da vsako leto z vso družino pride na letni dopust v Alpe. L. 1932 je omogočil »Nemško ameriško ekspedicijo na Nanga Parbat« in z Merklom dosegel višino 7000 m na grebenu Rakhiot. L. 1936 je z Williamom Housejem stopil na teme Mount Waddingtona v British Columbi (4048 m). Pred njim je goro brez uspeha naskakovalo 16 navez. L. 1938 mu je American Alpine Club zaupal vodstvo ameriške ekspedicije na K₂ (8611 m), vendar iz poslovnih razlogov ni mogel na pot. Vod-

stvo je prevzel Charles Houston in prišel po grebenu Abruzzi na višino 7900 m. L. 1939 pa je stal Wiessner v višini 8390 m, 220 m pod vrhom K₂, s šerpo Pasang Davao Lamo (ki je kasneje bil v prvi in drugi navezi na CoOju). Šerpa se ni upal naprej in sestopila sta. Ostali so medtem izpraznili spodnja šotorišča, tako da sta se Wiessner in Pasang komaj rešila. Edini Dudley Wolfe je prišel do šotorišča VIII. Tu je tudi našel svoj konec, smrtno pa so se ponesrečili tudi šerpe pri reševalni akciji Wolfeja, med njimi Pasang Kikuli, ki je edini preživel katastrofo na Nanga Parbatu l. 1934. Wiessner se je nato dolgo zdravil v bolnici, dolgo se je tudi boril z očitki, češ da je slabo vodil ekspedicijo.

CESARE MAESTRI je opisal vzpon na Cerro Torre in s tem poslednjo turo Tonija Eggra. Sto ur sta rabila do vrha te patagonske gore. Z njima so bili še Cesarino Faver, Angelo Vincitorio, Juan Pedro, Augusto Dalbagni, Gianni Dalbagni. Deset dni so rabili za dostop v podnožje gore, imeli so eno tono prateža, nato pa so deset dni potrebovali za postavitev treh taborišč v višini 750 m, 950 m in 1650 m. To tretje je bilo pravzaprav luknja v snegu, 250 m pod ledeno severozahodno steno. 9. januarja so začeli v tej steni pritrjevati vrvi, na vsak meter. Zaradi snega so prekinili s tem delom za 14 dni. 28. januarja so vstopili Egger, Faver in Maestri. Faver se je kmalu odvezal in se vrnil, Egger in Maestri pa sta bivakirala v steni. Imela sta s seboj 200 m perlonske vrvi, 40 lednih klinov, 50 normalnih klinov, 100 svedrovcev, stremena in zagozde. Brašna sta imela za tri do štiri dni in šotor. Egger je naslednji dan kot izredno spreten in hiter plezalec v ledu plezal naprej. Zvečer sta imela 300 m ledene stene za seboj. Bivakirala sta v luknji, ki sta jo izkopala. Naslednji dan 20. januarja sta prišla 250 m pod vrh. Spet leden bivak, 31. januarja sta nastopila pot proti vrhu. Najprej 60 m navpičnega ledu in nato težak greben z zoprnim, mrzlim vetrom. Na vrhu, pravi Maestri, ni bil srečen. Vrh kakor vsak drugi, napora in nevarnosti je bilo pa preveč. Zasadila sta italijansko, avstrijsko, argentinsko zastavo, grb mesta Trento in zastavico »Societa Alpinisti Tridentini«. Silen veter ju je prisilil k takojšnjemu umiku. V noči med 31. jan. in 1. febr. se je sneg ojužil in naslednji dan sta sestopala med grmenjem plazov. Lednih klinov nista mogla več uporabljati, navadni niso šli v kompaktno pečino, sem in tja sta uporabila svedrovce.

Ko sta pri sestopu drugič bivakirala, si zaradi silnega vetra nista mogla privoščiti nič toplega. 2. februarja sta ob sedmih zvečer z vrvnimi manevri, ki so v navadi pri reševanju, stala 100 m nad pritrjeno vrvo. Pri iskanju mesta za bivač se nista skladala. Egger je hotel bivakirati drugje, češ da je tam varneje. Ko je odhajal na tisto mesto, ga je potegnil s seboj orjaški plaz, ki se je utrgal nekje pod vrhom. Vrv se je pretrgala in Maestri je sunek s težavo zdržal. Naslednji dan je plezal z ostankom vrvi in le po naključju ga je zagledal Cesarino, ki je šest dni čakal na povratek drzne naveze. Medtem se je vreme spet spremenilo, padel je nov sneg. Maestri nato poroča, kako se je ta vzpon pripravljaval od l. 1953. Tudi Jean Couzy je računal s Cerro Torre. Maestri pravi, da je bil Couzy najsposobnejši alpinist na svetu. Če bi Couzy ne umrl, bi se Maestri tega vzpona ne bil lotil. Ekspedicija ga je stala 2 in pol milijona lir. Egger je priložil 350 000 lir. Cerro Torre je usodna gora italijanskih alpinistov. Dve veliki ekspediciji sta pred Maestrijem obrnili. V smeri Maestri—Egger je mnogo mest VI in VI plus.

EVEREST bo ostal politično razmejen kakor doslej. Ču En Laj, Nehru in Koirala so se zedinili, da ostane severna stran Kitajska, južna pa nepalska. Ču En Laj je zahteval ves Everest za Kitajsko, pa je popustil. Za himalaizem je ta pogodba gotovo pomembna.

KRYSTOF ZLATNIK je eden redkih alpinistov, ki so preplezali Peuterey sami, brez tovariša v navezi. Zlatnik je opravil to reprezentančno turo v treh dneh. Ko je prišel v zavetišče Vallot, je bil pošteno zdelan, zadnji dan je plezal v slabem vremenu in je večkrat izgubil orientacijo.

NEMŠKE IN AVSTRIJSKE EKSPEDICIJE se iz leta v leto množe. Zdaj pripravljajo že ekspedicijsko sezono za l. 1961. DAV, sekcija Amberg, bo šla na Spitzberge za deset tednov, podprli jo bodo člani DAV, DAV sam in mesto Amberg. Sekcija ÖAV »Gebirgsverein« na Dunaju gre v Karakorum, ekspedicijo bo vodil Erich Waschak. Znani alpinist Martin Schliessler križari po Afriki od severa proti jugu.

VZHODNI BERLIN je sedež centralne organizacije za popotovanje in turizmo, v katero je vključeno tudi planinstvo. Država jo močno podpira, posebno mladinske odseke. Planinski cilji te organizacije so Visoka Tatra, Kavkaz, Ural, ker so pač politično bližji kot Alpe.

NOVA PRIPRAVA se je uvrstila v seznam plezalskih potrebščin. Nemški katalogi jo imenujejo Fiffi, Viffi, ali tudi Pfiffi. Na trg je prišla v znani športni hiši ASMU. Pravijo, da je za moderno plezanje z vsemi artističnimi artikli že kar nepogrešljiva. Kakšno ime ji bomo dali mi? »Fifi« je staro nemško ime za majhnega pridnega, zvestega kužka.

LETALO »YETI«, ki so ga vzeli s seboj Švicarji na Dhaulagiri, se je ponesrečilo nedaleč od baznega taborišča. Pilot se je rešil, letalo je zgorelo. Nesreča je sicer huda, vendar se je spričo uspeha, ki so ga Švicarji na Dhaulagiri dosegli, zmanjšala.

ANNAPURNA II (7937 m) se je vdala indijskim in nepalskim alpinistom. Vodil jih je polkovnik James Roberts. Vrh se vzdiguje vzhodno od Annapurne I (8078 metrov). Nepalci in indijci so imeli srečo, monsum jih je počakal kakor tudi Švicarje na Dhaulagiriju. Govore tudi, da so prišli na Everest ruski alpinisti po severni strani, v višini 7900 m pa so isti čas postavili svoje šotore tudi Indijci na južni strani Everesta. Dosegli so nato višino 8600 m, monsum pa jih je pognal nazaj. Pravijo, da bodo še poizkusili.

PAKISTANSKI RADIO je poslal v svet novico, da so Rusi in Kitajci dosegli vrh Everesta po severni strani. Agencija Nova Kitajska pa je razširila izjavo vodje ekspedicije Ši-Can Čuna: »Zadnjih 50 m, ki so nas ločili od vrha Čomolungme, smo zmagali brez kisikovih mask«. Zadnjih 300 m od vrha je terjalo od njih 19 ur naporov. V ekspediciji je bilo 214 mož. Od 19. do 25. maja je bilo idealno vreme, aklimatizacija navez pa popolna. Čim so sestopali, se je vreme spet poslabšalo. Zelo jim je šla na roko meteorološka služba. Ekspedicijo so urili tudi v tem, da je v višini 8000 m lahko živel in delal brez dihalnih aparatov.

DNEVNIK DR. H. GRIMMA iz l. 1956 so našli v višini 7930 m na Everestu Indijci 9. maja 1960. Hud snežni vihar je Indijce potisnil z Everesta. Bili so že v višini 8600 m, vodil jih je Gyan Singh.

ZNANSTVENIKI ZDA, Anglije in Nove Zelandije bodo spremljali Hillaryjevo ekspedicijo na Makalu (8400 m). Raziskovali bodo aklimatizacijo človeka v višinah nad 8000 m. Iskanje yetija je spričo tega cilja postranska stvar.

LES ECRINS so zabeležile nekaj velikih vzponov: V Ailefroide Centrale

sta kot tretja preplezala severno steno Roger Cheze in Germain Cocco v 14 urah. Birkelbach pa je v zahodni Ailefroide kot drugi ponovil severozahodni steber. Severozahodno steno Olana so 19. do 22. marca kot prvi pozimi preplezali francoski asi vodniški kandidat R. Desmaison iz Pariza, J. Puiseux iz Lyona in vodniška kandidata Audibert in Payot iz Chamonixa. Bil so na eni vrvi in pravijo, da je bila zimska smer težja kot zapadna stena Drujev (marca 1. 1957 Desmaison in Couzy). Plezalci so imeli s seboj opremo z Jannyja. Pravijo, da je to eden največjih zimskih podvigov vseh časov. Pet bivakov!

DRU, znan po Bonattijevem stebru, ima še vedno alpinistične novice. Dva Avstrijca iz Radstadta sta v zgornjem delu 17. 18. in 19. julija naredila zanimivo varianto nad drugim bivakom.

TORRE TRIESTE, njegova južna stena je preprejena s smrcmi od leta 1934 (Dell'Oro. Longoni Carlesso, Sandri, Cassin — Ratti) do 1959 (Piussi — Redaelli). Slednja dva sta spodnjo partijo pripravljala tri dni s specialnimi klini, tako da sta potem vso steno premagala v treh dneh s tremi bivaki. Porabila sta 450 klinov, 150 specialnih. Približno isto smer sta poskušala potegniti tudi Aste in Livanos, odbile pa so ju velikanske labilne luske v zgornjem delu. Aste in Navasa sta kot prva premagala veliko poč v Crozzon di Brenta. Poč je visoka 7000 m, porabila sta 100 klinov.

TORRE INNERKOFFER ali tudi Punta Pian de Sass v masivu Sassolungo ima v južni steni 400 m visok steber. Vanj sta znana Dietrich Hasse in Sepp Schrott vrezala tudi eno najtežjih. Za 400 m višine sta porabila 200 klinov in 20 lednih zagod. Smer ni dosti lažja od direktissime v Veliki Cini, a dosti lažja kot direktna smer v jugozahodni steni Roda di Vael. Prvenstveno direktno smer v južni steni Cima di Jazzi so naredili 28. 29. junija Bisaccia, Bertolini in vodnik P. Jachini. Višina stene 300 m, težavnost V do VI.

EIGER — POZIMI. Za zdaj še ne, toda na ogledih so bili trije Nemci, ki so pravzaprav odprli serijo »najtežjih« in revijo »korektur« pred dvema letoma. Lothar Brandler, Jörg Lehne in Siegfried Löwe so si steno ogledovali 15. in 16. februarja, nato še zadnje dni februarja 1960. Prišli so do Hinterstoisserjeve prečnice. Da bi šli naprej, zaradi svežega snega ni kazalo.

SUDAN ima čudna pogorja, vertikalne stebre, visoke 400 m, s kotami do 1200 m.

CAF in njegova pariška sekcija sta te stebre obirala 1. 1959 med Mopti in Gao. Plezanje je razmeroma težko, ker skala ni taka, da bi plezalec uporabil varovalno tehniko.

PIC DE BARTAGNE je zahtevna plezalna šola za plezalce južne Francije, predvsem iz Marseille. O njej je napisal izröpno zgodovino in orisal njen alpinistični značaj najvidnejši predstavnik južnofrancoskih alpinistov George Livanos v aprilski številki. »La Montagne« 1960. Le Pilier de Bartagne je visok 150 m, v njem je Tanner porabil 90 klinov in ga je plezal 14 ur. Livanos pravi, da Tanner ni slabši od njega.

HENRI CORDIER (1855—1877) je eden od starejših francoskih pezalcev, ki ga pri nas poznamo kot njegove nemško-avstrijske sodobnike. Od 1. 1874 do 1877 je naredil 26 pomembnih vzponov, medtem 11 prvenstvenih. Bil je na Mt. Blancu, Bernini, Piz Palu, Aiguille Verte (po Cordierovem ozebniku, ki so ga ponovili šele 48 let kasneje). Svoje opise je priobčeval v Alpine Journal in v Annales CAF. V tem letnem almanahu je tudi spremljal dejanja tujih alpinistov v Alpah in na Kavkazu. Pravijo, da je s svojimi idejami hodil 50 let pred časom. Anglež Middlemore, 14 let starejši od Cordiera, ga je občudoval. Middlemore so v Angliji nazivali »bodoča žrtev«, ker se je tako rad izpostavljal objektivnim nevarnostim v gorah. Middlemoreva ideja je smer po jugovzhodnem grebenu Finsteraarhorna, ki jo je nato opravil Cordier z Anderreggom. Bil je nedvomno eden od tistih, ki so začeli iskati težja pota v Alpe in so jih tudi našli. Ponosrečil se je v Oisansu, kriva nesreče je bila njegova kratkovidnost.

ZVOČNI APARATI (transistorji, elektrofon i. p.) so prepovedani v vseh kočah CAF. Zaradi miru in tišine, o kateri je nekdo dejal takole: »V gorah nam prija zato, ker zaradi nje v nas samih vse zveni.« — To je lepo povedano, tudi če ni vedno res. Res pa je, da je transistor kot spremljevalec brumnega turista v gorah odveč.

DESETLETNICO ANNAPURNE so v Franciji proslavili v salonu CAF. Maurice Herzog, zdaj visoki komisar za športno vzgojo mladine in predsednik Himalajskega komiteja, je priredil velik sprejem. Slavnostnega obeda so se udeležili tudi minister za finance Baumgartner, vsi člani Himalajskega komiteja in vsi udeleženci ekspedicije na Annapurno.

RAFAEL LOCHMATTER, poslednji od šestih bratov Lochmatterjev, je umrl v rodni vasi St. Nicolas v starosti 84 let. Bil je velik vodnik, posebno znan v krogih Alpine Cluba.

ČAUK KAMBO, manj znan himalajski vrh, je osvojila indijska ekspedicija. Največ zaslug je imel za to sirdar Pasang Dava Lama. Na Distaghil Sar (7885 m) pa sta 9. maja 1960 stopila Avstrijca Marchart in Staerker.

CESARE MAESTRI in Claudio Baldesari sta končno uspela v jugozahodni steni Roda di Vael. Od 2. do 8. junija sta se po ekstremnih težavah prirnila na vrh. Nju na smer je potekala levo od famozne smeri Brandler-Hasse. Steno imenujejo tudi Rdečo.

KITAJCI, ki so prišli na vrh Everesta, se imenujejo takole: Vang Fu-čoa, Ču-Yin-hua in Konbu — po francoskih verzijah. Francozi pravijo, da so vedeli za kitajske priprave zaradi velikih nakupov dihalnih aparatov. Kitajcem je zmanjkalo kisika tik pod vrhom. Na vrhu so razvili rdečo zastavo in postavili doprsni kip Mao-tse-tunga. Kitajci so pisali, da je njihova smer za zahodne alpiniste pretežka. To seveda ne bi smeli reči. Pretežka je morebiti iz političnih, ne pa iz alpinističnih vzrokov.

ATTILIO TISSI, eden od najvidnejših plezalcev med obema vojnama, se je smrtno ponesrečil na družinskem izletu v bližini zahodne Cine. Živel je v gorski vasi Agordo, vendar je s plezanjem začel šele pri 30 letih. L. 1930 se je odločil za težke vzpone in to s prijateljem Giovannijem Andrichem. Bila sta prva Italijana, ki sta ponovila smer Solleder-Lettenbauer v Civetti. Ponovila sta nato še vzhodno steno Catanaccia, zahodni greben Busazza, južno steno Tofane di Rozes, nato pa je Tissi v Civetti odprl serijo novih smeri. V jugozahodnem grebenu Torre Trieste (1931), v severozahodnem grebenu Pan di Zuccherio (1932), v južni steni Torre Venezia (1933), in Campanile di Brabante. Nesreča z motorjem ga je potegnila iz vrst velikih plezalcev. Bil je izredno talentiran za prosto plezanje, plezal je najraje brez klinov. Med vojno se je pridružil odporniškemu gibanju. Nemci so ga aretirali in mučili. Po vojni je bil izvoljen za senatorja in je ostal senator do smrti. Bil je član centralnega komiteja CAI in predsednik sekcije v Bellunu.

JACQUES DIETERLEN, eden najvidnejših francoskih planinsko-smučarskih publicistov, je umrl l. 1959. Napisal je več knjig na temo smučanja (Fils de la neige, Ski de printemps, Chemineau de la Montagne) in bil urednik francoske smučarske revije (Revue de ski) od l. 1930 do 1940. Njegovo knjigo »Chemineau de la Montagne« — (Potepanje po gorah) štejejo med vrhove planinske literature sploh.

LUCIEN DEVIES, ki je že več let predsednik CAF, je bil l. 1960 odlikovan z redom častne legije oficirske stopnje. Promocijo za oficirja Legion d'honneur so slovesno proslavili v salonu CAF, navzoči so bili vsi živeči predsedniki FFM in CAT, člani himalajskega komiteja, prvo besedo pa je imel visoki komisar Maurice Herzog.

RÉNÉ DESMAISON je v junijski številki 1960 »La Montagne« opisal največjo zimsko turo zimskih časov v Olanu pod naslovom »Zimska v Olanu« (Hivernale a l'Olan). O vzponu smo že poročali. Desmaisonov dnevnik od 16. do 20. marca 1960 je verno ponazorilo preizkušelj, ki jih je trojica v navezi premagala, da se je pretolkla na vrh. Dnevnik spremljajo dobre fotografije.

OTTO LANGL je konec l. 1959 umrl. Od l. 1932 do l. 1938 je bil upoštevan predsednik ÖAC. Njegov sošolec ing. Ferdinand Horn mu je v nekrologu zapisal, da je ostal kot alpinist vse življenje zvest Sextenskim Dolomitom. Horn je z njim plezal vzhodno steno Male Cine. O Sextenskih Dolomitih je napisal Langl zelo cenjeno monografijo. Kar je Nieberl za Kufstein in Kaiser, to je Langl za Sexten. Kot predsednik ÖAC je uravnavil finance društva. Nacistična ureditev planinske organizacije je klubu vzela samostojnost. To je Langla zelo zbolelo in razočaralo, pravi o njem Paul Kaltenegger, v dobi njegovega predsedništva urednik ÖAZ.

OKOLI WATZMANNA je naslov knjige, ki jo je napisal Hellmut Schöner, dober znanec naših alpinistov in funkcionarjev PZS. Knjiga ima 183 strani in stane 115 šilingov. 72 barvnih ilustracij. Kritika jo je sprejela s superlativi. V knjigi je omenjen tudi Staničev vzpon na Göll, žal pod imenom Stanig, ker se je v nemški publicistiki menda za zmerom ustalilo. Schöner je po vojni mnogo storil za seznanjanje nemške planinske javnosti z našimi planinami in našim planinstvom.

ANGLO-AMERIŠKA EKSPEDICIJA se je 1. 1960 podala na Trivor (7720 m), na Pumarikiš (7492 m) in na Distaghil (7885 m). Vodja ekspedicije je Wilfried Noyce, udeleženec zmagovite angleške ekspedicije na Everest. Noycovega poročila še nimamo pri roki.

NESREČE v plezalni sezoni 1. 1960 so se zgodile že v juniju. V Wettersteinu se je ubil Christian Röckl, sin münchenškega fabrikanta. Tovariši so ga sicer z vrvjo zadržali, toda udarec je bil prehud. V Totenkirchlu v Wilder Kaiser se je smrtno ponesrečil član glavnega odbora DAV dr. Fuchsberger. Več smrtnih nesreč se je zgodilo v severni steni Bischofsmütze, v Eigerju, v Tennengebirge in drugod.

SKLEP

Upravni odbor Planinske zveze Slovenije kot drugostopna instanca je pod predsedstvom Fedorja Koširja in ob sodelovanju disciplinskega tožilca Mirka Fetiha ter zapisnikarja Rada Lavriča na svoji redni seji dne 22. junija 1960, na kateri je bilo navzočih 12 članov upravnega odbora PZS in je torej bila sklepna, po obravnavanju pravočasne pritožbe, ki jo je vložil disciplinski obtoženec Rado Kočevar zoper sklep disciplinske komisije pri PZS opr. št. 2748/60 z dne 21. aprila 1960

sklenil:

Sklep disciplinske komisije pri PZS opr. št. 2748/60 z dne 21. aprila 1960, ki se glasi:
»KOČEVAR RADO, sin Jerneja, rojen 7. VIII. 1928 v Sremski Kamenici, predmetni učitelj v Kranjski gori št. 21, član PD Kranjska gora, član AO Ljubljana-matica, gorski vodnik in načelnik reševalne postaje GRS Kranjska gora,

je kriv,

da je kot načelnik postaje GRS ob reševalni akciji za rešitev Spicarja Velimirja dne 16. in 17. VIII. 1959 na Vršču brez tehtnega razloga odklonil sodelovanje pri reševanju, tako da ni prevzel vodstva reševalne akcije, ki je zato potekala nekoordinirano, zaradi česar je bila neučinkovita, kar je imelo posredno za posledico smrt Spicarja Velimirja.

Storil je s tem prekršek po čl. 28/II pravilnika GRS pri PZS v zvezi s čl. 17 Statuta PZS, po čl. 12/II pravilnika o organizaciji gorskih vodnikov pri PZS, po čl. 5 t. 6 okvirnega pravilnika alpinističnih odsekov planinskih društev PZS in po čl. 2 t. 2 disciplinskega pravilnika PZS in PD in se mu izreče po čl. 6 odst. 1 tč. 5 in odst. 2 disciplinskega pravilnika

kazen izključitve iz članstva vseh planinskih društev Planinske zveze Jugoslavije za dobo petih let,

se v zadevi disciplinskih prekrškov Kočevarja Rada razveljavi oz. spremeni tako, da se glasi:
KOČEVAR RADO, sin Jerneja, rojen 7. VIII. 1928 v Sremski Kamenici, predmetni učitelj v Kranjski gori št. 21, član PD Kranjska gora, član AO Ljubljana-matica, gorski vodnik in načelnik reševalne postaje GRS Kranjska gora,

je kriv,

da je kot načelnik postaje GRS ob reševalni akciji za rešitev Spicarja Velimirja dne 16. in 17. VIII. 1959 na Vršču brez tehtnega razloga odklonil sodelovanje pri reševanju in ni prevzel vodstva reševalne akcije, ki je zato potekala nekoordinirano, zaradi česar je bila neučinkovita.

S tem je storil prekršek po čl. 28/II pravilnika GRS pri PZS v zvezi s čl. 17 Statuta PZS, po čl. 12/II pravilnika o organizaciji gorskih vodnikov pri PZS, po čl. 5 t. 6 okvirnega pravilnika alpinističnih odsekov planinskih društev PZS in po čl. 2 točka 2 disciplinskega pravilnika PZS in PD in se

kazuje

po čl. 6 odst. 1 točka 5 in odst. 2 disciplinskega pravilnika s kaznijo izključitve iz članstva vseh planinskih društev Planinske zveze Jugoslavije za dobo treh let.

Iz obrazložitve

Upravni odbor PZS je po vsestranski razpravi prišel do prepričanja, da ni mogoče vzdrževati zatiranja o vzročni zvezi med neudeležbo obt. Kočevarja v akciji in smrtjo pok. Spicarja Velimirja, zaradi česar je bilo treba ugoditi pritožbi tudi v pogledu formulacije izreka o disciplinskem sklepu.

Ljubljana, 8. avgusta 1960.

Predsednik upravnega odbora PZS
Fedor Košir

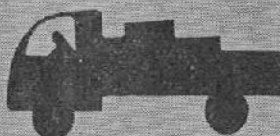
ZIČNICA na Dôme de la Lauze v Dauphinéji so zgradili iz La Grave. Dôme de la Lauze (3600 m) ima najlepši smučarski svet v Dhaupineji. Zičnica bo po drznosti in lepoti takoj za tisto na Aiguille du Midi. Spodnja postaja La Grave svoji višini 1470 m, vmesna na 2400 m, zgornja tik pod vrhom. Na zgornji postaji je bar, hotel, terase! Smučarska pista ima 2000 m višinske razlike in se razprostira nasproti la Meije. Pravijo — veličastno, ampak obžalovanja vredno.

GEORGE LIVANOS je avtor knjige o sodobnih alpinističnih metodah in dosežkih. Naslov ji je »Onstran vertikale« (Au de la vertikale). Izšla je pri Arthaudu v Grenoble, pripravljena pa je knjiga tudi v nemščini in izide v Švici.

vitergin

T A B L E T E

PRI VSAKEM

NAPORNEM DELU

*pozitivni in
okupni*

Leto

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

Telefon: Radeče 81-950
Tekoči račun pri NB Trbovlje 600-13/1-11
Brzjavi: Papirnica Radeče
Železniška postaja: ZIDANI MOST

● PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

● IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

- Strokovni nasveti o organizaciji ekonomske propagande
- Prospekti, katalogi, lepaki poslovne tiskovine, albumi razglednice, neon napisi
- Najmoderneje urejen lastni foto atelje za črno belo in barvno fotografijo z bogatim arhivom turističnih in komercialnih posnetkov
- Sodobna oprema in aranžiranje razstavnih prostorov in paviljonov na velesejmih in strokovnih razstavah

Exportprojekt

**LJUBLJANA
CANKARJEVA 4**

Telefon 20-778

Saturnus

**Tovarna kovinske
embalaže — Ljubljana**

Moste, Ob železnici 16

Telefon: 30-353, 30-354

Žiro račun pri NB 600-11/1-601

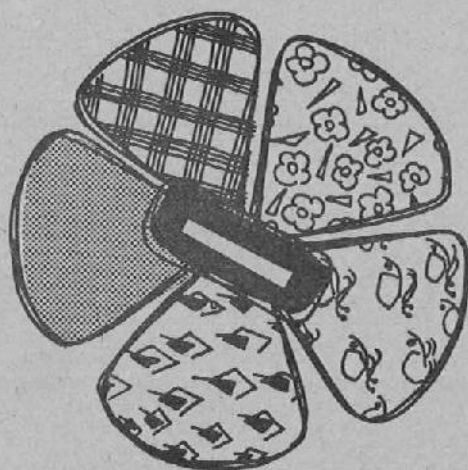
Brzjav: Saturnus Ljubljana

Proizvaja:

Raznovrstno pločevinasto embalažo za prehranbeno, kemično in farmacevtsko industrijo iz črne, bele in alu-pločevine
Artikle široke potrošnje: kuhinjske škatle, pladnje, igrače, razpršilce itd.

Dele za avtomobile in bicikle: žaromete vseh vrst in svetilke, zgoščevalke, avtoogledala, zvonce, žaromete in zgoščevalke za bicikle

Elektrotoplotne aparate: kuhalnike, peči in kaloriferje
Litografirane plošče in eloksirane napisne ploščice

**GROSISTIČNO TRGOVSKO PODJETJE
LJUBLJANA, TRUBARJEVA CESTA 1**

NUDI PLANINCEM IN PLANINSKIM POSTOJANKAM
RAZNO TEKSTILNO BLAGO, KONFEKCIJO,
GOSPODINJSKE STROJE IN POTREBŠČINE
TER RAZNE UVOŽENE PREDMETE

ENTROMERKUR

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

Predajte se športu
in užitkom, ki vam
jih nudi lepa
priroda!
Na opreznost nikar
ne pozabite –
riziko pa predajte
zavarovanju!
Zoper nezgode,
za primer smrti
in doživetja
zavaruje:

Državni zavarovalni zavod

TELEFON: 39-121

ZASTOPNIKI V VSEH VEČJIH KRAJIH

Železarna Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE